

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού
Κατεύθυνση «Επικοινωνία και Ρητορική των Μέσων»

Διπλωματική Γεωργίας Μανώλη

Θέμα:

**Αφηγηματικές αναπαραστάσεις της έμφυλης βίας σε
ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα ενημέρωσης**

Αθήνα 2018

Μέλη τριμελούς επιτροπής

κ.α. Κακαβούλια Μαρία (επιβλέπουσα)

κ. Δημηρούλης Δημήτρης Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

κ. Καβαθάς Διονύσης Επίκουρος Καθηγητής Παντείου

Copyright © Γεωργία Μανώλη, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν της χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς την συγγραφέα. Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων της συγγραφέως.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη/Abstract	4-5
Εισαγωγή	6-7
Κύριο Μέρος	8-73
Κεφάλαιο 1: Η έμφυλη βία ως είδηση και τα ΜΜΕ: ορισμοί, θεωρητικές κατευθύνσεις: 8-19	
1.1. Ορίζοντας την έμφυλη βία	8-9
1.2. Η εγκληματολογία και οι αναπαραστάσεις εγκλημάτων στα ΜΜΕ	9-13
1.3 Η Θεωρία της Πλαισίωσης (framing) και η ειδησεογραφική κάλυψη του συμβάντος ...	13-15
1.4 Κοινωνιογλωσσολογικές προσεγγίσεις: Η αφήγηση και ο λόγος της είδησης	15-19
Κεφάλαιο 2: Αναλυτική συζήτηση της επιλεγόμενης βιβλιογραφίας	20-32
2.1 Πολιτισμική Εγκληματολογία και η είδηση ενός εγκλήματος (Στεφανίδου Χρ.& Πανούσης Γ.)	20-24
2.2 Η αναγκαιότητα της πλαισίωσης του συμβάντος-εγκλήματος ως είδηση	24-26
2.3 Αφηγηματολογία και συμβάντα (Al. Bell & Ul. Taggart & R. Page).....	26-32
Κεφάλαιο 3: Υπόθεση εργασίας, επιλογή μεθοδολογίας-ερευνητικά ερωτήματα:	33-34
Κεφάλαιο 4: Ανάλυση λόγου στα κείμενα που αφορούν την είδηση του βιασμού μαθήτριας της Αμαρύνθου	35-62
4.1 Η σημασία των τίτλων στην διαμεσολαβημένη αφήγηση της είδησης του βιασμού της μαθήτριας στον έντυπο Τύπο (Ελευθεροτυπία & ΤΑ ΝΕΑ)	35-46
4.2 Ανάλυση αφηγηματικής δομής κατά τον Bell και η σημασία της αξιολόγησης	46-51
4.3 Ανάλυση τίτλων, γλωσσολογικών και αξιολογικών στοιχείων σε αφηγήσεις στον ηλεκτρονικό τύπο	51-57
4.4 Συνοπτική ανάλυση της τακτικής πλαισίωσης (framing) στις εφημερίδες Ελευθεροτυπία & ΤΑ ΝΕΑ	57-62
Κεφάλαιο 5: Ανάλυση λόγου στα κείμενα που αφορούν την είδηση της απόπειρας βιασμού και δολοφονίας ανήλικης στη Πάρο	63-73
5.1 Η σημασία των τίτλων στην διαμεσολαβημένη αφήγηση της είδησης (<i>Πρώτο Θέμα, ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ, ΤΟ ΒΗΜΑ, Έθνος</i>)	63-67
5.2 Ανάλυση αφηγηματικών δομών κατά τον Bell και η σημασία της αξιολόγησης	67-71
5.3 Συνοπτική ανάλυση της τακτικής πλαισίωσης (framing)	71-73
Συμπεράσματα	74-75
Βιβλιογραφία	76-79
Πηγές-Κείμενα Αφηγήσεων	80-86

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εστιάζει στους τρόπους που επιλέγουν να αφηγηθούν τα μέσα τα εγκλήματα της έμφυλης βίας. Έμφαση δίνεται σε δυο ειδησεογραφικά συμβάντα, συγκεκριμένα δυο εγκλήματα κυρίως σεξουαλικής βίας τα οποία κυριάρχησαν στην ελληνική ειδησεογραφία για αρκετό καιρό. Συνολικά αναλύθηκαν 92 αφηγήσεις από τον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο τόσο σε μακροκειμενικό όσο και σε μικροκειμενικό επίπεδο. Αν και για την ανάλυση του λόγου χρησιμοποιήθηκαν ποικίλες προσεγγίσεις όπως για παράδειγμα η πλαισίωση, έμφαση ωστόσο δόθηκε στις αναλύσεις του Bell ως προς τις αφηγηματικές δομές των ειδήσεων έμφυλης βίας και της Taggert αντίστοιχα όσον αφορά τα μικρογλωσσικά στοιχεία που συνθέτουν την ταυτότητες του θύτη και του θύματος μέσα στην αφήγηση. Η διερεύνηση των αξιολογικών αφηγηματικών στοιχείων αποτέλεσε αφενός το πιο σημαντικό εργαλείο για την κατανόηση της κατασκευής της είδησης ενός σεξουαλικού εγκλήματος από τους δημοσιογράφους και αφετέρου ένα πολιτισμικό δείκτη εντοπισμού έμφυλων και άλλων κοινωνικών στερεοτύπων.

Λέξεις κλειδιά: έμφυλη βία, σεξουαλικό έγκλημα, αφήγηση, ειδησεογραφία, αφηγηματική δομή, μικροκειμενικό, πλαισίωση, κοινωνιογλωσσολογία, κατασκευή ταυτοτήτων

Abstract

The present thesis focus is the way the media choose to narrate crimes that are gender-based and constitute violence against women in particular. Emphasis is given to two events, most specifically two sex crimes that were the subject of concern of the news in Greek media for a long time. Overall, 92 narrations, from traditional press (newspapers) as well as electronic press, were analyzed both in macro-textual and micro-textual level in this thesis. Although various theoretical approaches (i.e. framing) were used as far as it concerns the narration analysis, the thesis centered on Bell's analysis of narrative structures and Taggert's micro-linguistic elements that construct the identity of both the offender and the victim within the narration. The exploration of the evaluative narrative components was on the one hand the most important tool for the understanding of the construction of the news of a sex crime and on the other hand a cultural indicator of gender-based and other social stereotypes.

Key words: violence against women, sex crime, narration, news, narrative structure, microtextual, framing, sociolinguistics, identity construction

Εισαγωγή:

Η προβολή και αφήγηση της εγκληματικότητας γενικότερα στα ΜΜΕ, έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας από εγκληματολόγους, δημοσιογράφους, κοινωνιολόγους και ειδικότερα κοινωνιογλωσσολόγους. Ήδη από τη δεκαετία του '70 είχε αποδοθεί ευθύνη στα ΜΜΕ ως προς την διαμόρφωση κοινωνικών αντιλήψεων σχετικά με το έγκλημα μέσα από έρευνες που εξέτασαν την επιρροή που έχει η καταγραφή του εγκλήματος στις εφημερίδες, στους αναγνώστες¹. Κάποια όμως είδη εγκληματικών ενεργειών όπως οι παιδοκτονίες ή οι γυναικοκτονίες διακρίνονται για τον βίαιο και ασυνήθιστο χαρακτήρα τους και ως εκ τούτου ξεχωρίζουν ως προς την εντύπωση που προκαλούν στους αναγνώστες, αν και σε πιο συντηρητικές κοινωνίες οι γυναικοκτονίες, τα «εγκλήματα πάθους» όπως χαρακτηρίζονται από τα ΜΜΕ και από τους αναγνώστες, θεωρούνται πιο συνηθισμένα και όχι τόσο αποτρόπαια². Κάποια άλλα εγκλήματα, όπως οι βιασμοί, αποτελούν μεν ειδησεογραφικό υλικό αλλά δεν χαρακτηρίζονται πάντα από τον ίδιο βαθμό πρόκλησης συναισθηματικής αντίδρασης της κοινής γνώμης, όπως για παράδειγμα η δολοφονία ενός παιδιού. Σύμφωνα με τη Meyers, οι μελέτες που έχουν γίνει στη κάλυψη ειδήσεων σεξουαλικής βίας δείχνουν ότι εδώ δεν εφαρμόζεται η θεωρία ότι το σεξουαλικό έγκλημα είναι παρεκκλίνουσα συμπεριφορά αλλά αντίθετα αποτελεί μια μορφή προειδοποίησης και κοινωνικού ελέγχου προς τις γυναίκες³.

Η παρούσα εργασία θα εξετάσει δυο συμβάντα σεξουαλικής βίας τα οποία απασχόλησαν εκτεταμένα την ελληνική ειδησεογραφία, τον βιασμό της 16χρονης μαθήτριας από συμμαθητές της το Οκτώβρη το 2006 και τον βιασμό της 15χρονης μαθήτριας στην Πάρο το καλοκαίρι του 2012. Τα συμβάντα αυτά διαφοροποιούνται ως προς τις συνθήκες όπου τελέστηκαν αφού μάλιστα το ένα περιλάμβανε εκτός από τη σεξουαλική κακοποίηση και δολοφονική απόπειρα. Η εξέταση των αφηγηματικών αναπαραστάσεων θα λάβει χώρα με άξονα τα δημοσιεύματα σε συγκεκριμένες

¹Στεφανίδου Χρ., *Εικόνα της Εγκληματικότητας στα ΜΜΕ: Πειραματική έρευνα για την απεικόνιση του εγκλήματος στα ελληνικά δελτία ειδήσεων και τις επιδράσεις στο κοινό, Διδακτορική Διατριβή για το Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού, Αθήνα, 2013, σελ.15.*

² Στο ίδιο, σελ. 17.

³ Meyers M., *News Coverage of Violence Against Women- Engendering Violence*, Sage, California, 1997, σελ. 24.

εφημερίδες κατά την χρονική περίοδο που τα συμβάντα εξελίσσονταν. Στην περίπτωση του βιασμού της Αμαρύνθου θα δοθεί επιπλέον σημασία και στις ηλεκτρονικές αναρτήσεις του τύπου. Στο πρώτο κεφάλαιο θα δοθεί, πρώτα από όλα, ένας λεπτομερής ορισμός της έμφυλης βίας ενώ στη συνέχεια θα διερευνηθούν οι θεωρητικές προσεγγίσεις γενικά στην κάλυψη ειδήσεων που αφορούν τα εγκλήματα με έμφαση στην πολιτιστική εγκληματολογία, τις θεωρίες της πλαισίωσης και της κοινωνιογλωσσολογικής ανάλυσης αφηγήσεων. Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά μια βαθύτερη μελέτη των θεωρητικών προσεγγίσεων που θα εφαρμοστούν στην παρούσα εξέταση, ειδικά ως προς την διερεύνηση των αφηγηματικών δομών κατά Bell και μικρογλωσσολογικών στοιχείων κατά Tabbert. Έπειτα γίνεται μια συνοπτική υπόθεση εργασίας σε συνδυασμό με τα ερευνητικά ερωτήματα που θα μας απασχολήσουν ενώ θα παρουσιαστεί η επιλογή μεθοδολογίας. Τέλος, ακολουθούν οι αναλύσεις λόγου και αφηγηματικών δομών στους τίτλους και σε επιμέρους παραδείγματα κειμενικής ανάλυσης από τα υπό εξέταση δημοσιεύματα. Το βασικό ερώτημα που θα απασχολήσει την εργασία είναι πως δομούνται οι αφηγηματικές αναπαραστάσεις των συμβάντων της έμφυλης βίας και ειδικά της σεξουαλικής και πως μέσω αυτών κατασκευάζονται οι ταυτότητες βιαστών και θυμάτων.

Κεφάλαιο 1: Η έμφυλη βία και τα ΜΜΕ: ορισμοί, θεωρητικές κατευθύνσεις

1.1.Ορίζοντας την έμφυλη βία:

Η έμφυλη βία αποτελεί ένα ξεχωριστό είδος εγκλημάτων που αφορά τη βία που ασκείται αποκλειστικά κατά της γυναίκας από θύτες, συνήθως, ανδρικού γένους. Ο όρος αυτός καλύπτει κάθε είδους βία, σεξουαλική, οικονομική, σωματική, ψυχολογική, λεκτική και οποιαδήποτε άλλη ασκείται σε μια γυναίκα λόγω φύλου και συνεπώς αποτελεί παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων της⁴. Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα έχει αλλάξει αρκετά κατά τη πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα αφού το 2006 επιτέλους αναγνωρίστηκε αφενός η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας (Ν.3488) και η ενδοοικογενειακή βία και ο βιασμός στο γάμο (Ν. 3500/2006)⁵. Κατά τον προηγούμενο αιώνα οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στην έμφυλη βία και ειδικά στα σεξουαλικά εγκλήματα ερμήνευαν τη βία αυτή ως αντίδραση στην εξαθλίωση και την οικονομική ανέχεια συνδέοντας έτσι τον δράστη με τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις⁶. Παρόμοια, οι ψυχολόγοι και ψυχαναλυτές προσέγγισαν την βία κατά των γυναικών με όρους αναζήτησης απωθημένων συμπλεγμάτων ευνουχισμού, λανθάνουσων ομοφυλοφιλικών τάσεων και κακοποιητικών συμπεριφορών από μια κακή μητέρα, παραβλέποντας το ίδιο το θύμα της βίας αυτής⁷. Οι προσεγγίσεις αυτές επικεντρώνονταν λοιπόν στον καθαυτό δράστη και όχι στο θύμα και τις καταστροφικές συνέπειες, σωματικές και ψυχολογικές, που μπορεί να έχει η βία σε αυτό.

Η φεμινιστική κριτική σε όλες τις παραπάνω προσεγγίσεις απέρριψε τις παραπάνω προσεγγίσεις και το επιχείρημα ότι η έμφυλη βία και ειδικά ο βιασμός είναι αποτέλεσμα ψυχοπαθολογικής συμπεριφοράς μεμονωμένων ανδρών. Αντίθετα, η βία κατά της γυναίκας και η σεξουαλική βία μάλιστα είναι μια μέθοδος εκφοβισμού και συνέχισης της υποταγής της γυναίκας σε ένα άνισο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο⁸. Στην Ελλάδα, ο εκσυγχρονισμός του Ποινικού Κώδικα το 1984, ως προς την ποινικοποίηση του βιασμού,

⁴ Στρατηγάκη Μ., *Το Φύλο της Κοινωνικής Πολιτικής*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2006, σελ.151.

⁵ Στο ίδιο, σελ. 151.

⁶ Στο ίδιο, σελ. 176.

⁷ Στο ίδιο, σελ.176.

⁸ Στο ίδιο, σελ. 177.

υπήρξε ακριβώς αποτέλεσμα της δράσης του φεμινιστικού κινήματος το οποίο αφενός πίεσε ώστε η έμφυλη βία και ο βιασμός να μπουν στη δημόσια συζήτηση και αφετέρου άσκησε δριμύ κριτική στα ΜΜΕ της εποχής τα οποία με αφορμή τη σύλληψη δυο κατά συρροή βιαστών το 1983, αναπαρήγαν την είδηση με σεξιστικό τρόπο⁹. Ως αντίδραση στο σεξισμό των ΜΜΕ οργανώθηκαν διαδηλώσεις και κινητοποιήσεις με κύρια συνθήματα κατά του Τύπου όπως «Ο Τύπος μας βιάζει καθημερινά, ο Τύπος μας βιάζει άλλη μια φορά» ή «Κάθε γυναίκα μπορεί να βιαστεί, γυναίκες καταγγείλετε το βιαστή»¹⁰. Όσον αφορά τη πίεση που μπορεί να ασκήσουν τα ΜΜΕ στη γυναίκα-θύμα της έμφυλης βίας και ειδικά του βιασμού υπάρχει μια νομική λεπτομέρεια στο Ποινικό Κώδικα που δυσχεραίνει σε πολλές περιπτώσεις την ολοκλήρωση της ποινικής δίωξης του βιαστή. Συγκεκριμένα, η δίωξη δεν συνεχίζει αν το θύμα βιασμού ή ο δικηγόρος της δηλώσει ότι η δημοσιότητα από τη προβλεπόμενη δίκη ενδέχεται να προκαλέσει το ψυχικό τραυματισμό της¹¹. Η ιδιαιτερότητα αυτή του νόμου μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους δράστες ώστε να ασκήσουν πιέσεις στο θύμα και να μην λάβει χώρα εξαρχής η ποινική δίωξη¹².

1.2 Η εγκληματολογία και οι αναπαραστάσεις εγκλημάτων στα ΜΜΕ:

Αν και όπως αναφέρθηκε παραπάνω η έμφυλη βία έχει πάρα πολλές εκφάνσεις, εν τούτοις τα ΜΜΕ στην Ελλάδα επικεντρώνονται κυρίως στα λεγόμενα «εγκλήματα πάθους», τις δολοφονίες δηλαδή γυναικών από συντρόφους ή συζύγους με κίνητρο τη ζήλεια, και στα σεξουαλικά εγκλήματα, δηλαδή το βιασμό. Η εγκληματολογική θεωρία αφορμώμενη από τη θεωρία της κοινωνικής ψυχολογίας αναζήτησε τη σχέση ανάμεσα στην αναπαραγωγή της είδησης τέτοιων εγκλημάτων και των αντιδράσεων των αναγνώστων. Σύμφωνα με τη προσέγγιση της κοινωνικής ψυχολογίας όταν οι αναγνώστες συγκρίνουν την κατάσταση τους με αυτή του θύματος και άρα κάποιου που βρίσκεται σε χειρότερη θέση νιώθουν ικανοποίηση και ανακούφιση ειδικά όταν πρόκειται για είδηση εγκλήματος που είναι μακριά γεωγραφικά¹³.

Όσον αφορά τη ταύτιση ή όχι με το θύμα σε έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί από κοινωνικούς ψυχολόγους τη δεκαετία του '80, όπως η Heath, έχει

⁹ Στο ίδιο, σελ. 178.

¹⁰ Στο ίδιο, σελ. 178-179.

¹¹ Στο ίδιο, σελ. 178.

¹² Στο ίδιο, σελ. 178.

¹³ Στεφανίδου Χρ., *ό.π.*, σελ.17-18.

παρατηρηθεί ότι οι αναγνώστες δυσκολεύονται να αποδεχθούν ότι οι εγκληματίες επιλέγουν τα θύματα τους τυχαία και χωρίς αιτία¹⁴. Η τυχειότητα αυτή προκαλεί ακόμα περισσότερο φόβο στον αναγνώστη της είδησης ακριβώς επειδή μπορεί και αυτός ή αυτή να υπάρξει θύμα παρόμοιου εγκλήματος. Αν όμως το θύμα έχει προκαλέσει τη βία με τις πράξεις του τότε ο αναγνώστης ξέρει ότι αν αποφύγει τις ίδιες πράξεις δεν θα είναι και αυτός θύμα¹⁵. Αυτή η παρατήρηση παίρνει άλλη σημασία ωστόσο σε περιπτώσεις βιασμού ή δολοφονίας από ζήλεια καθώς η μετατόπιση ευθύνης για το έγκλημα από το θύτη στο θύμα είναι αρκετά συνηθισμένη. Άλλωστε οι στερεοτυπικές αντιλήψεις σχετικά με το αν ήταν ντυμένο προκλητικά το θύμα βιασμού ή αν έκανε κάτι το θύμα και έφερε το δράστη στο σημείο να τη σκοτώσει δεν αποκλείονται από τις αφηγήσεις ειδήσεων έμφυλης βίας στον ελληνικό Τύπο.

Επίσης, σύμφωνα με την κοινωνική ψυχολογική προσέγγιση ο αποτροπιασμός που προκαλείται στον αναγνώστη καθώς και το αίσθημα της επικείμενης απειλής δεν οφείλονται στον τρόπο που τα μίντια προβάλλουν την είδηση του εγκλήματος αλλά στο καθαυτό έγκλημα που αναστατώνει την κανονιστική λειτουργία της κοινωνίας ή της κοινότητας. Ακόμα και όταν η είδηση ενός εγκλήματος αναπαράγεται χωρίς εκφράσεις και ρητορικά σχήματα που στοχεύουν στην πρόκληση συγκίνησης του κοινού, οι αναγνώστες δεν μπορούν παρά να βιώσουν φόβο και απέχθεια για το καθαυτό έγκλημα¹⁶. Σε κάθε περίπτωση, όμως αναπαραστάσεις της εγκληματικότητας στα έντυπα και στα ηλεκτρονικά πλέον μέσα δεν αφήνουν ανεπηρέαστη τη κοινή γνώμη και σε αυτή την επίδραση επικεντρώνεται η θεωρία της εγκληματολογίας.

Αρχικά, η εγκληματολογική προσέγγιση στις διαμεσολαβημένες αναπαραστάσεις είχε επικεντρωθεί στις εγκληματολογικές συμπεριφορές των δραστών και στο πώς τελικά το κοινό επηρεάζεται από την έκθεση τους στις αναπαραστάσεις αυτές. Ωστόσο ερευνητές προερχόμενοι κυρίως από την κοινωνιολογία, την εγκληματολογία και τη φεμινιστική θεωρία επέκριναν αυτή τη τάση λόγω ανεπάρκειας των επιλεγόμενων μεθόδων αλλά και της απλούστευσης της ερμηνείας της σχέσης ΜΜΕ και κοινωνίας σε ψυχολογικά πλαίσια με τη ταυτόχρονη παράβλεψη ενός ενεργού κοινωνικού

¹⁴ Στο ίδιο, σελ. 18.

¹⁵ Στο ίδιο, σελ. 18.

¹⁶ Στο ίδιο, σελ. 18.

υποκειμένου¹⁷. Έτσι, η έρευνα μεταφέρθηκε στους τρόπους που οι μιντιακές αναπαραστάσεις και οι αφηγήσεις της εγκληματικότητας διαμορφώνουν πολιτικές θέσεις και κοινωνικές αντιλήψεις, έρευνα που πλέον έπρεπε να λάβει υπόψη της μια μεγαλύτερη γκάμα κοινωνικών και πολιτισμικών θεμάτων και να μην εμμένει στις όποιες συμπεριφορικές τάσεις των δραστών θεωρεί ότι προκύπτουν από την έκθεση στη βία που αναπαράγουν τα μίντια. Πλέον, «τα πλαίσια λόγου των θεμάτων που συνδέονται με το έγκλημα, μπορούν να γίνουν αντιληπτά ως “ιδεολογίες”, “ρητορική”, “γνωστικά” πλαίσια»¹⁸ εφόσον μάλιστα το κοινό δεν συλλαμβάνεται ως ένας αόριστος παθητικός δέκτης αλλά ως ένας ενεργός συμμετοχος στην ερμηνεία και την αναδημιουργία του νοήματος των αναπαραστάσεων της εγκληματικότητας¹⁹.

Άλλες ερμηνευτικές προσεγγίσεις της εγκληματολογίας όπως της πολιτισμικής εγκληματολογίας συνεχίζουν την ανίχνευση των τρόπων με τους οποίους τα ΜΜΕ ανακατασκευάζουν την πραγματικότητα σε σχέση με το έγκλημα και τη δημόσια συζήτηση γύρω από αυτό συνδέοντας τις διαμεσολαβημένες αναπαραστάσεις του με όρους ψυχαγωγίας που προωθούνται από τα ΜΜΕ. Η συνάρτηση ψυχαγωγίας-θεάματος-εγκλήματος και ΜΜΕ αποτέλεσε αντικείμενο της έρευνας που πραγματοποιήθηκε τους μήνες Νοέμβρη και Δεκέμβρη του 2006 από τον καθηγητή ΜΜΕ Γιάννη Πανούση. Συγκεκριμένα, 170 φοιτητές των τριών νομικών τμημάτων της Ελλάδας και του τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών κλήθηκαν να απαντήσουν ένα ερωτηματολόγιο 36 ερωτήσεων το οποίο είχε σκοπό να διερευνήσει τις στάσεις και τις αντιλήψεις τους απέναντι τόσο στις αναπαραστάσεις βιασμού όσο και τον καθαυτό έγκλημα του βιασμού²⁰.

Η έρευνα αυτή προέκυψε μετά από δυο περιστατικά ομαδικών βιασμών εκ των οποίων το πρώτο αφορούσε την ποινική δίωξη τριών φοιτητών οι οποίοι φέρονταν να είχαν δημοσιεύσει βίντεο στο διαδίκτυο όπου βίαζαν συμφοιτήτρια τους και να της ζητούσαν λεφτά προκειμένου να το κατεβάσουν και το δεύτερο ήταν όταν ένα μήνα μετά το βιασμό της ανήλικης μαθήτριας στην Αμάρυνθο μια άλλη μαθήτρια βρέθηκε και

¹⁷ Στο ίδιο, σελ. 27.

¹⁸ Στο ίδιο, σελ. 27.

¹⁹ Στο ίδιο, σελ. 28.

²⁰ Αλυγιζάκης Ε. & Πανούσης Γ., «Ο βιασμός ως δημόσιο θέαμα» στο συλλογικό έργο *Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ Ενδοοικογενειακή βία-Σεξουαλική κακοποίηση-Trafficking*, Αρχιπέλαγος, Γλυφάδα, 2008, σελ. 84.

αυτή συνεργός στο βιασμό επειδή φερόταν να έχει καταγράψει με το κινητό της τον βιασμό της ανήλικης από τους συμμαθητές της²¹. Σύμφωνα με την πολιτισμική εγκληματολογία τα αίτια ενός τέτοιου φαινομένου, δηλαδή της βιντεοσκόπησης και της δημοσιοποίησης βίαιων πράξεων μπορούν να εντοπιστούν στην διερεύνηση της πολιτισμικής διάστασης της εγκληματικής πράξης και τη θεώρηση της ως μια κοινωνική ενέργεια που στηρίζεται σε μια συγκεκριμένη κουλτούρα²². Στη περίπτωση του βιασμού και της δημοσιοποίησης του η κουλτούρα στην οποία εδράζεται το συγκεκριμένο έγκλημα δεν είναι άλλο παρά ένα συγκεκριμένο πολιτισμικό σύστημα αξιών το οποίο συνθέτει και οργανώνει τις φαντασιώσεις και τις αντιλήψεις του κοινού ενός δημόσιου θεάματος μέσα από μηχανισμούς παρακολούθησης και κυριαρχίας. Στη προκειμένη περίπτωση οι φαντασιώσεις αυτές αφορούν κυρίως την γυναικεία έμφυλη και σεξουαλική ταυτότητα οι οποίες εκφράζονται σε κάθε είδους αναπαραστάσεις όπως για παράδειγμα καλλιτεχνικές, πορνογραφικές και ρεαλιστικές-ειδησεογραφικές στα ΜΜΕ των οποίων η μελέτη βοηθά τους εγκληματολόγους τις κατανοήσουν σε σχέση με τις αξίες του πολιτισμικού πλαισίου εντός του οποίου έχουν αυτές προκύψει²³.

Επιπλέον, η συγκεκριμένη προσέγγιση δεν εστιάζει μόνο στο πολιτισμικό πλαίσιο αλλά και στη σχέση του κοινού με τα ΜΜΕ ως προς την κατασκευή του εγκλήματος ως είδηση. Το κοινό δεν λειτουργεί σαν μια συλλογική συνείδηση και αντίληψη των αναπαραστάσεων αυτών. Αντίθετα, είναι ετερογενές «ως προς την σύνθεση του και τις αναγνώσεις του για το έγκλημα καθώς τείνει να ανασκευάζει, να αναδιαμορφώνει, ακόμη και να αντιστρέφει τα νοήματα των μέσων ενημέρωσης όσο τα ενσωματώνει στην καθημερινή του ζωή και στις καθημερινές του αλληλεπιδράσεις²⁴». Από αυτή την εναλλασσόμενη διαμεσολαβημένη κατασκευή του εγκλήματος ανάμεσα στο κοινό και τα ΜΜΕ προκύπτει και η λεγόμενη «εγκληματολογία της ειδησεογραφίας» στην οποία προσέγγιση οι ίδιοι οι εγκληματολόγοι συμμετέχουν ενεργά επαναπροσδιορίζοντας τις εικόνες και τα νοήματα των μιντιακών αναπαραστάσεων παράγοντας έτσι έναν «διαφορετικό λόγο» γύρω από το έγκλημα και την ερμηνεία του²⁵. Ιδιαίτερα όσον αφορά τα σεξουαλικά εγκλήματα και τις κοινωνικές αναπαραστάσεις τους στον

²¹ Στο ίδιο, σελ. 83.

²² Στεφανίδου Χρ., *ό.π.*, σελ. 39.

²³ Αλυγιζάκης Ε. & Πανούσης Γ., *ό.π.*, σελ. 84

²⁴ Στεφανίδου Χρ., *ό.π.*, σελ. 38.

²⁵ Στο ίδιο, σελ. 38-39.

ημερήσιο τύπο κοινωνιολόγοι-εγκληματολόγοι όπως η καθηγήτρια Β. Αρτινοπούλου έχουν πραγματοποιήσει έρευνες για το λόγο της ειδησεογραφικής κάλυψης τέτοιων περιστατικών εστιάζοντας στο γεγονός ότι οι επιθετικοί προσδιορισμοί και οι αξιολογικές κρίσεις που διατυπώνονται κατά την κάλυψη της βίας αυτής και την απόδοση χαρακτηρισμών στους βιαστές, στα θύματα και στον βιασμό περιλαμβάνουν μυθοπλαστικά στοιχεία τα οποία με τη σειρά τους συνιστούν ένα φίλτράρισμα της είδησης που αποκλίνει από τα στεγνά δεδομένα της εγκληματολογικής έρευνας²⁶.

1.3 Η Θεωρία της Πλαισίωσης (framing) και η ειδησεογραφική κάλυψη του συμβάντος:

Εκτός από τις εγκληματολογικές και κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στη χρήση του πολιτισμικού πλαισίου ως ερευνητικό εργαλείο αξιολόγησης των αναπαραστάσεων της έμφυλης βίας στα ΜΜΕ υπάρχουν και άλλες θεωρητικές προσεγγίσεις των μέσων όπως αυτή της πλαισίωσης. Η προσέγγιση αυτή επικεντρώνεται στο πλαίσιο αναφοράς που επιλέγουν τα μέσα και ειδικότερα οι δημοσιογράφοι μέσω του οποίου το αρχικό συμβάν του εγκλήματος μετατρέπεται σε μια είδηση η οποία είναι άξια να δημοσιευθεί²⁷. Ο όρος «πλαισίωση» αναφέρεται τόσο στον τυπικό τρόπο με τον οποίο οι δημοσιογράφοι διαμορφώνουν το περιεχόμενο των ειδήσεων μέσω ενός οικείου σημείου αναφοράς και σύμφωνα με μια κρυφή νοηματική δομή όσο και στον τρόπο που το κοινό των ΜΜΕ υιοθετεί αυτά τα αναφορικά σημεία και προσαρμόζει την οπτική του γωνία σε αυτή των δημοσιογράφων²⁸. Το πλαίσιο λοιπόν αυτό είναι ο νοηματικός σύνδεσμος μεταξύ της παραγωγής ειδήσεων και της κατανάλωσης ειδήσεων.

Κατά τον Entman, η ερμηνευτική πλαισίωση, το framing δηλαδή, σημαίνει «να επιλέγεις μερικές πτυχές μιας αντιληπτής πραγματικότητας και να τις καθιστάς πιο προφανείς σε ένα επικοινωνιακό κείμενο με έναν τρόπο τέτοιο ώστε να προωθείς ένα συγκεκριμένο ορισμό του προβλήματος, μια αιτιακή ερμηνεία, μια ηθική αξιολόγηση και/ή μια σύσταση για την αντιμετώπιση του αντικειμένου που περιγράφεται²⁹». Η

²⁶ Αρτινοπούλου Β., «Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις του βιασμού στον τύπο Τα προλεγόμενα μιας έρευνας» στο *Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας*, 11-16/1993-1995, Ελληνική Εταιρία Εγκληματολογίας, χ.τ., 1995, σ.σ.285-306, σελ. 285.

²⁷ Το αρχικό συμβάν έχει αυτό που αποκαλείται στα αγγλικά news worthiness.

²⁸ Van Gorp B., «The Constructionist Approach to Framing: Bring Culture Back» στο *Journal of Communication* 57 (1), σ.σ 60-78, σελ. 62.

²⁹ Entman R.M., «Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm» στο *Journal of Communication* 43 (4), χ.τ., 1993, σ.σ. 51-58, σελ. 52.

προώθηση του συγκεκριμένου ορισμού του προβλήματος δηλαδή μιας συγκεκριμένης πτυχής της είδησης σε συνδυασμό με την εφαρμογή μιας αξιολόγησης καθιστούν την πλαισίωση ένα αφηγηματικό εργαλείο όπως θα δούμε παρακάτω.

Επιπλέον, η πλαισίωση αυτή διακρίνεται από τέσσερις στάσεις στην επικοινωνιακή διαδικασία με πρώτη αυτόν/αυτή που επικοινωνεί ο/η οποίος/α ουσιαστικά καθοδηγείται από τα ερμηνευτικά σχήματα αυτά, που οργανώνουν το σύστημα αξιών του/της³⁰. Τα σχήματα είναι ένας όρος που αφορά τη συσσωρευμένη γνώση η οποία έχει αναπτυχθεί σταδιακά και σχετίζεται με την ατομική εμπειρία και επομένως είναι ένα βοηθητικό μέσο αφομοίωσης της πληροφορίας τόσο για τους δημοσιογράφους όσο και για το κοινό.³¹ Άλλα στάδια της πλαισίωσης είναι το επικοινωνιακό κείμενο ή μήνυμα στο οποίο τα frames εκδηλώνονται μέσω της παρουσίας ή απουσίας συγκεκριμένων πληροφοριακών πηγών, λέξεις κλειδιών κ.ά. δηλαδή ποικίλων αφηγηματικών τεχνικών. Στη περίπτωση αυτή τα ερμηνευτικά πλαίσια του αναγνώστη ή θεατή του επικοινωνιακού κειμένου δεν συμπίπτουν κατ' ανάγκη με αυτά της είδησης ή του δημοσιογράφου. Τέλος, ο πολιτισμός επίσης αποτελεί αποδεδειγμένα μια πηγή κοινών πλαισίων για τη σκέψη των περισσότερων ατόμων σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα³².

Σε κάθε περίπτωση, η πλαισίωση και οι διάφοροι μηχανισμοί που προσφέρει ως εργαλείο αξιολόγησης της είδησης βοηθάνε τους δημοσιογράφους να μετουσιώσουν το συμβάν σε είδηση. Αν και η είδηση είναι μεν μια κοινωνική κατασκευή, δεν προκύπτει όμως από το πουθενά αλλά από το συμβάν, που επιβάλλεται δε κυριολεκτικά στους δημοσιογράφους, οι οποίοι καλούνται αντίστοιχα να το προσαρμόσουν σε οικείους τρόπους κατανόησης του κόσμου³³. Αυτοί οι τρόποι μπορούν να επιτευχθούν μέσω των διαθέσιμων, πολιτισμικών πόρων, μιας πληθώρας σχημάτων λόγου και αφηγηματικών μορφών και πλαισίων ερμηνείας προερχομένων από το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο δρα ο δημοσιογράφος³⁴. Οι αφηγηματικές μορφές είναι το βασικό δημοσιογραφικό όχημα μέσω του οποίου εκδηλώνεται η επιλεγόμενη πλαισίωση όπως η

³⁰ Στο ίδιο, σελ. 52.

³¹ Van Gorp B., ό.π., σελ. 63.

³² Στο ίδιο, σελ. 52-53.

³³ Schudson M. «The Anarchy of Events and the Anxiety of Story Telling» στο *Political Communication vol. 4. (3)*, Routledge, χ.τ., 2007, σ.σ. 253-257, σελ. 253-254.

³⁴ Στο ίδιο, σελ. 254.

επιλογή συγκεκριμένων λέξεων, μεταφορών, περιγραφών και επιχειρημάτων, προτύπων και οπτικών εικόνων³⁵.

Επομένως, τα πλαίσια είναι ο καταλυτικός παράγοντας ανακατασκευής του συμβάντος με τέτοιο τρόπο, ώστε η αναρχία του περιεχομένου του να επαναπροσδιορίζεται καθιστώντας τη νοηματοδότηση του πλέον οικεία και αναγνωρίσιμη, όπως έχει ήδη αναφερθεί πιο πάνω. Με δεδομένο ότι τα πλαίσια ερμηνείας προέρχονται από το εκάστοτε πολιτισμικό περιβάλλον εκείνου ή εκείνης που ανακατασκευάζει το συμβάν, τότε οι ειδήσεις δεν αποτελούν μόνο κοινωνική κατασκευή αλλά και πολιτισμική. Σε αυτή τη διαπίστωση η θεωρία της πλαισίωσης ταυτίζεται με την προσέγγιση της πολιτισμικής εγκληματολογίας. Είναι αυτοί λοιπόν, οι κατά τα άλλα ανόμοιοι και διαφορετικοί μεταξύ τους, πολιτισμικοί πόροι, στους οποίους μάλιστα βασίζεται αυτή η πολύμορφη πολιτισμική κατασκευή, που βοηθάνε τους δημοσιογράφους να ρίξουν φως σε συγκεκριμένους θεσμούς και συμβάντα³⁶.

1.4 Κοινωνιογλωσσολογικές προσεγγίσεις: Η αφήγηση και ο λόγος της είδησης:

Αν οι εγκληματολόγοι ασχολούνται με τη σχέση ΜΜΕ και έμφυλης βίας και οι θεωρητικοί των Μέσων με την μεταμόρφωση ενός συμβάντος σε είδηση άξια δημοσίευσης για ένα ενεργητικό κοινό, οι κοινωνιογλωσσολόγοι επικεντρώνονται μέσω μακροκειμενικών και μικροκειμενικών αναλύσεων λόγου στην ερμηνεία της κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας, όπως αυτή ανακατασκευάζεται μέσω της είδησης. Η συγκεκριμένη προσέγγιση επικεντρώνεται στην κειμενική ανάλυση διαχωρίζοντας τον παραγωγό του κειμένου από το ίδιο το κείμενο αλλά και τον δέκτη του κειμενικού περιεχομένου³⁷. Ειδικότερα, όσον αφορά τη κειμενική ανάλυση, θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι το περιεχόμενο των εφημερίδων δεν συνιστά αλήθειες για τον κόσμο αλλά αποτελεί ένα συνονθύλευμα ιδεών, πεποιθήσεων, αξιών, προτάσεων και ιδεολογιών³⁸. Επομένως η ανάλυση μετατοπίζεται αποκλειστικά σχεδόν στους κειμενικούς κόσμους αναζητώντας είτε τους αφηγηματικούς μηχανισμούς είτε τους ιδεολογικούς.

³⁵ Van Gorp B., ό.π., σελ. 64.

³⁶ Schudson M., ό.π., σελ. 257.

³⁷ Tabbert Ul., *Language and Crime Constructing Offenders and Victims in Newspaper Reports*, Palgrave and MacMillan, London, 2016, σελ. 1.

³⁸ Στο ίδιο, σελ. 2.

Ο ιδεολογικός ρόλος της γλώσσας στην ειδησεογραφία είναι το αντικείμενο της προσέγγισης της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου η οποία και διερευνά κυρίως γραπτά κείμενα όπως άρθρα στις εφημερίδες, στον ηλεκτρονικό τύπο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Το ιδεολογικό νόημα προκύπτει μέσα από την ανίχνευση συγκεκριμένων στοιχείων τα οποία συγκροτούν ή μάλλον εντείνουν το γλωσσολογικό ύφος που έχουν επιλέξει οι δημοσιογράφοι. Ο όρος «ύφος» στην κοινωνιογλωσσολογία σχετίζεται με το μέγεθος της προσοχής που ένας ομιλητής ή ένας κειμενογράφος δίνει στην ίδια του τη παραγωγή λόγου³⁹. Η γλώσσο-υφολογία⁴⁰, υπό-κατηγορία της γλωσσολογίας αντιλαμβάνεται το «ύφος» ως τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείται η γλώσσα σε ένα δεδομένο πλαίσιο, από ένα συγκεκριμένο άτομο με ένα συγκεκριμένο σκοπό⁴¹. Αυτός ο ορισμός δίνει τη δυνατότητα στους ερευνητές να ταυτοποιήσουν το ύφος που επιλέγει μια εφημερίδα ανάλογα με τη χρήση λόγου⁴². Για παράδειγμα, το *Βιβλίο της εφημερίδας Guardian για την Αγγλική Γλώσσα* διευκρινίζει σε σχέση με θέματα φύλου ότι η χρήση της γλώσσας αντικατοπτρίζει τις αξίες της εφημερίδας αλλά και τις αξίες της κοινωνίας οπότε κατ' επέκταση αποφεύγονται επιθετικοί προσδιορισμοί όπως γυναίκα καριέρας γιατί είναι παλιομοδίτικοι και πατροναριστικοί⁴³. Και αυτή ακριβώς η δηλωμένη αποφυγή χρήσης συγκεκριμένων ουσιαστικών σε σχέση με το θέμα του φύλου αναδεικνύει το γλωσσολογικό ύφος της συγκεκριμένης εφημερίδας. Η μικροκειμενική ανάλυση τίτλων των άρθρων, ο τρόπος που κατονομάζονται οι δράστες και τα θύματα στο αστυνομικό ρεπορτάζ, η χρήση των μεταφορών και η σύνταξη είναι μερικά από τα εργαλεία που χρησιμοποιούν οι κοινωνιογλωσσολόγοι για να αναλύσουν λοιπόν τις διαμεσολαβημένες παραστάσεις της εγκληματικότητας και της έμφυλης βίας.

Η είδηση λοιπόν ενός συμβάντος δεν αποτελεί απλά μια καταγραφή του αλλά ανακατασκευή του και αξιολόγηση του, εφόσον μάλιστα τα ΜΜΕ επιλέγουν συνειδητά ένα συγκεκριμένο γλωσσολογικό ύφος τότε γίνεται σαφές ότι στη περίπτωση της ειδησεογραφίας εγκλημάτων της έμφυλης βίας μπορούν να υπάρχουν ποικίλες αφηγηματικές προσεγγίσεις σε ένα γεγονός. Σύμφωνα με τους κοινωνιογλωσσολόγους Labov και Waletzky, «η αφήγηση επιτελεί μια λειτουργία ανασυγκρότησης της εμπειρίας

³⁹ Στο ίδιο, σελ. 21.

⁴⁰ Στο πρωτότυπο «stylistics».

⁴¹ Στο ίδιο, σελ. 21.

⁴² Στο ίδιο, σελ. 21.

⁴³ Στο ίδιο, σελ. 21.

μέσα από μια διάταξη φράσεων η οποία ακολουθεί αυστηρά τη σειρά των γεγονότων, έτσι όπως αυτά συνέβησαν στην πραγματικότητα⁴⁴». Αν αντικαταστήσουμε τη λέξη «εμπειρία» με το «συμβάν» στη παραπάνω διαπίστωση ίσως είναι δυνατό να ανιχνευτεί μια συγκεκριμένη αφηγηματική δομή και τεχνική και στο ειδησεογραφικό είδος. Μια δομή που μπορεί να βρει εφαρμογή σε διάφορα είδη και γραπτού λόγου. Οι συγκεκριμένοι θεωρητικοί μελέτησαν τις καθημερινές, προφορικές αφηγήσεις τυχαίων ομιλητών και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν συγκεκριμένη διάρθρωση στις προφορικές αφηγήσεις των ομιλητών⁴⁵. Η διάρθρωση αυτή των αφηγηματικών προτάσεων αντανακλά και τη χρονική σειρά με την οποία συνέβησαν τα γεγονότα, και επιτυγχάνεται μέσω της ύπαρξης χρονικών ενώσεων ανάμεσα σε δυο ανεξάρτητες προτάσεις⁴⁶.

Επιπλέον, ένα σημαντικό τμήμα της αφηγηματικής συνθήκης είναι ότι η όποια αφήγηση πρέπει να είναι και άξια αφήγησης και να εμπεριέχει ένα κίνητρο τόσο για την δυνατότητα αφήγησης όσο και για την ακρόαση της εμπειρίας ή του συμβάντος. Ο αξιολογικός χαρακτήρας της αφήγησης εντοπίζεται στη χρήση των «ελεύθερων αξιολογικών φράσεων», οι οποίες με τη σειρά τους αποτελούν ένα δεύτερο αφηγηματικό επίπεδο το οποίο αφήνει χώρο για τη υποκειμενική άποψη και οπτική γωνία του αφηγητή⁴⁷. Συνεπώς, μια εμπειρία ή στην προκειμένη περίπτωση ένα συμβάν δεν έχει μια εκδοχή αλλά πολλές, ειδικά αφού κάθε συμβάν μπορεί να έχει αφήγηση σε διάφορα μέσα και είδη λόγου. Σε καμία περίπτωση και παρά την συγκεκριμένη φύση της αφηγηματικής συνθήκης που θέτουν οι παραπάνω θεωρητικοί, η αφήγηση δεν είναι ταυτόσημη με το συμβάν ή μάλλον με την ιστορία που θέλει να αφηγηθεί ο δημοσιογράφος.

Ως προς τις αφηγηματικές αναπαραστάσεις των συμβάντων στην ειδησεογραφία, ένας άλλος κοινωνιογλωσσολόγος, ο Bell με αφετηρία το μοντέλο Labov συγκρίνει την ειδησεογραφική αφήγηση με την αφήγηση εμπειριών σε προσωπικές συζητήσεις και

⁴⁴ Κακαβούλια Μ, «Αφηγηματικές τεχνικές στην ειδησεογραφία» στο *Πρακτικά συνεδρίου Δημοσιογραφία και γλώσσα, 15-16 Απριλίου 2000*, Μορφωτικό Ίδρυμα της ΕΣΗΕΑ, 2000, χ.τ., σ.σ. 1-25, σελ.5.

⁴⁵ Στο ίδιο, σελ. 5.

⁴⁶ Labov, « Oral Narratives of Personal Experience» στο *Cambridge Encyclopedia of the Language Sciences*, χ.τ., χ.χ, σ.σ. 1-10, σελ. 2.

Διαθέσιμο στο <http://www.ling.upenn.edu/~wlabov/Papers/FebOralNarPE.pdf>

⁴⁷ Στο ίδιο, σελ. 6.

καταλήγει ότι υπάρχουν κάποιες ουσιαστικές διαφορές ανάμεσα στα δυο είδη και επομένως το μοντέλο αυτό στη περίπτωση της ειδησεογραφίας χρειάζεται κάποια αναπροσαρμογή⁴⁸. Αν και το σχήμα πομπού-δέκτη είναι στερεοτυπικό στοιχείο οποιασδήποτε αφήγησης, στην ειδησεογραφία αυτό το σχήμα αποκτάει ένα βαθύτερο νόημα. Η διερεύνηση των αφηγηματικών αναπαραστάσεων στα μέσα αφορά και τη πρόσληψη της αφήγησης από αυτόν που στέκεται απέναντι από τον αφηγητή και παραλαμβάνει την αφήγηση⁴⁹. Ο Bell προσάρμοσε το μοντέλο Labov- Waletzky στην έντυπη ειδησεογραφία αναπροσαρμόζοντας το σε μια δομή που προσαρμόζεται στις δημοσιογραφικές αφηγήσεις δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στο κομμάτι της αξιολόγησης.

Τέλος, όσον αφορά γενικότερα τις αφηγηματικές θεωρίες μια σύντομη αναφορά θα πρέπει να γίνει και στην φεμινιστική αφηγηματολογία. Η συγκεκριμένη θεωρία συνδυάζει βασικές αρχές του φεμινισμού όπως της ανάλυσης των σχέσεων των φύλων και της κριτικής πατριαρχικών αφηγήσεων μέσω της χρήσης συγκεκριμένων αφηγηματικών εργαλείων. Αν και αφηγήσεις υπάρχουν παντού δεν είναι απαραίτητο ότι αυτές εκφράζονται και για αυτό θέματα όπως η εκπροσώπηση και η αναπαράσταση, τα μοτίβα επιθυμίας και ενέργειας, το δικαίωμα στην εκφορά λόγου αλλά και η αξιολόγηση αυτού το λόγου αποτελούν και τομείς ανάλυσης των αφηγηματικών θεωριών⁵⁰. Ο συνδυασμός φεμινιστικής θεωρίας και αφηγηματολογίας καθιστούν την φεμινιστική αφηγηματολογία πολύπλοκο και πλουραλιστικό εννοιολογικό συνδυασμό, έναν που δεν μπορεί να προσεγγιστεί κριτικά ως μια μοναδική, ενωμένη θεώρηση. Αντίθετα, εκκινεί από την μεταμοντέρνα κυρίως φεμινιστική θεωρία, η οποία αποσκοπεί στο να αντικαταστήσει την ενιαία και εγκλεισμένη σε στεγανά ιδέα που έχει επικρατήσει για τη γυναίκα, τη θηλυκότητα και τη γυναικεία ταυτότητα με πληθωρικές και περίπλοκα δομημένες αντιλήψεις κοινωνικών και πολιτικών ταυτοτήτων⁵¹.

Η ανάλυση λόγου αποτελεί ένα από τα κυριότερα θέματα διερεύνησης της συγκεκριμένης θεωρίας ενώ έμφαση δίνεται και στην λεγόμενη αφηγηματικότητα (narrativity) ενός κειμένου, δηλαδή την δυνατότητα ενός κειμένου να αποτελεί

⁴⁸ Bell Al., *The language of news media*, Blackwell, Oxford, 1991, σελ. 148-149.

⁴⁹ Κακαβούλια Μ., ό.π., σελ. 9.

⁵⁰ Page E. Ruth, *Literary and Linguistic Approaches to Feminist Narratology*, Palgrave MacMillan, New York, 2006, σελ.9.

⁵¹ Στο ίδιο, σελ. 16.

αφήγηση υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Η αφηγηματικότητα αποτελεί τη περίπλοκη σχέση ανάμεσα στα γλωσσικά στοιχεία του κειμένου και τα λεγόμενα επιπλέον γλωσσικά που εντοπίζονται έξω από το κείμενο όπως για παράδειγμα η αντίδραση του αναγνώστη/θεατή/ακροατή σε σχέση με την γνώση που έχει για τον κόσμο του, όπως αυτή μπορεί να έχει διαμορφωθεί από συγκεκριμένους πολιτισμικούς παράγοντες⁵². Στη περίπτωση αυτή το φύλο εισχωρεί στη γλωσσική ανάλυση του κειμένου ως ένα επιπλέον βασικό κριτήριο για την αφηγηματικότητα του κειμένου αλλά και για την κριτική του ύφους και των δομών του, του νοήματος του και της αξιολόγησης του περιεχομένου και της γλώσσας του. Ειδικότερα, η φεμινιστική αφηγηματολογία αποτελεί στην ουσία την φεμινιστική κριτική της αφηγηματολογίας η οποία έχει ως βάση φεμινιστικές εφαρμογές αφηγηματολογικής θεωρίας σε μια μεγάλη ποικιλία κειμένων⁵³.

⁵² Στο ίδιο, σελ.25.

⁵³ Στο ίδιο, σελ.5.

Κεφάλαιο 2: Αναλυτική συζήτηση της επιλεγόμενης βιβλιογραφίας

1.2. Πολιτισμική εγκληματολογία και η είδηση ενός εγκλήματος (Στεφανίδου Χρ.& Πανούσης Γ.)

Η διερεύνηση των παραπάνω προσεγγίσεων και των θεωρητικών πλαισίων της παρούσας εργασίας βασίζεται σε μια πληθώρα βιβλίων και άρθρων. Πρώτα από όλα, η διδακτορική διατριβή της Χρυσούλας Στεφανίδου αποτέλεσε τον κύριο οδηγό για την αναζήτηση θεωρητικών προσεγγίσεων γενικά στις απεικονίσεις του εγκλήματος στα ελληνικά μέσα. Αν και η διατριβή αυτή επικεντρώνεται στην απεικόνιση του εγκλήματος στα ελληνικά δελτία ειδήσεων και τις επιδράσεις στο κοινό υπήρξε βοηθητική ως προς τις θεωρητικές προσεγγίσεις στην αναπαράσταση γενικά του εγκλήματος στα ΜΜΕ και κυρίως στη τηλεόραση. Οι προσεγγίσεις αυτές αφορούν μεταξύ άλλων τη θεωρία πλαισίου και τη θεωρία εγκληματολογίας και ειδικότερα της πολιτισμικής εγκληματολογίας. Η πολιτισμική εγκληματολογία συνδέεται, όσον αφορά το θεωρητικό της πλαίσιο, με τις κοινωνιολογικές αντιλήψεις⁵⁴ του χώρου που όχι μόνο εκτελείται το έγκλημα αλλά και όπου αναπαράγεται ως είδηση. Οι φορείς ειδήσεων, είτε η τηλεόραση είτε τα έντυπα μέσα ανακατασκευάζουν το νόημα της εγκληματικής πράξης, ως μια κοινωνικοπολιτική κατασκευή, μέσα από ποικίλες γλωσσολογικές και θεματικές επιλογές.

Η Στεφανίδου αναζητώντας τις αιτιακές σχέσεις ανάμεσα στις τηλεοπτικές μεταδόσεις εγκληματικών ενεργειών και τη αντίδραση των θεατών τόσο σε θέματα κοινωνικών στάσεων όσο και συναισθηματικών αντιδράσεων, πραγματοποίησε μια πειραματική έρευνα στην οποία συμμετείχαν 180 φοιτητές και φοιτήτριες του Παντείου Πανεπιστημίου και του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με μεθοδολογικό εργαλείο ένα ερωτηματολόγιο με κλειστές ερωτήσεις⁵⁵. Ως μελέτη περίπτωσης, χρησιμοποιήθηκαν πέντε τηλεοπτικά ρεπορτάζ από εκπομπές του MEGA, το περιεχόμενο των οποίων αφορούσε αναπαραστάσεις εγκλημάτων και συγκεκριμένα ανθρωποκτονιών.

Η περίπτωση που προκάλεσε τις περισσότερες και εντονότερες συναισθηματικές αντιδράσεις ήταν το ρεπορτάζ που αφορούσε το έγκλημα της Σαντορίνης⁵⁶, όπου ο Αθανάσιος Αρβανίτης δολοφόνησε δια του αποκεφαλισμού τη γυναίκα του. Το

⁵⁴ Στεφανίδου Χρ., *ό.π.*, σελ. 32.

⁵⁵ Στο ίδιο, σελ. 130-131.

⁵⁶ Στο ίδιο, σελ. 178.

περιστατικό αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως γυναικοκτονία αν και ο θύτης είχε διαγνωσθεί ως ψυχικά ασθενής πρότερα του εγκλήματος του και υπήρξε σε κατάσταση αμόκ κατά την δολοφονία και στη συνέχεια όπου τραυμάτισε άλλους τέσσερις ανθρώπους. Καθώς το συμβάν της Σαντορίνης αφορά μια δολοφονία με χαρακτηριστικά, σχεδόν εξωπραγματικά στοιχεία-«σε μια μικρή κοινωνία, στο νησί της Σαντορίνης ένας άνδρας αποκεφαλίζει τη σύζυγο του και στη συνέχεια διατυμπανίζει το έγκλημα του με δημόσια επίδειξη της αποκομμένης κεφαλή του θύματος, άλλοι τέσσερις τραυματίες αποτελούν τις “παράπλευρες απώλειες” ενώ οι αστυνομικές αρχές αδυνατούν να προχωρήσουν στην άμεση σύλληψη του δράστη⁵⁷»-είναι αναμενόμενο ότι οι αφηγηματικές αναπαραστάσεις θα είναι έντονα συναισθηματικά φορτισμένες και ότι με τη σειρά τους θα προκαλέσουν αντίστοιχες συναισθηματικές αντιδράσεις αρνητικής φύσης στους τηλεθεατές.

Ένα άλλο θέμα που απασχόλησε τους συμμετέχοντες ήταν ο τρόπος κάλυψης των εγκλημάτων από τα μέσα με το βασικότερο ερώτημα να είναι τελικά αν τα ΜΜΕ θα πρέπει να αποκαλύπτουν ή όχι τόσες βίαιες λεπτομέρειες. Το συμπέρασμα της έρευνας δεν ήταν οριστικό, αφού οι συμμετέχοντες που θεωρούσαν ότι προέχει η προφύλαξη του κοινού και επομένως είναι προτιμότερη μια επιλεκτική και λογική δημοσιογραφική ενημέρωση όταν συναντούσαν την είδηση ενός βίαιου και σκληρού εγκλήματος, όπως αυτό της Σαντορίνης, αναζητούσαν περισσότερες πληροφορίες για το συμβάν προκειμένου να μπορέσουν να το ερμηνεύσουν και να το κατανοήσουν σε ένα συγκεκριμένο αναφορικό πλαίσιο⁵⁸. Σε κάθε περίπτωση υπάρχουν κάποια εγκλήματα που λόγω της υπερβολικής βίαιης τους διάστασης «το άκουσμα τους και μόνο προκαλεί συναισθηματικές αντιδράσεις, χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει πως η αναπαράσταση τους με την κατάλληλη συναισθηματική πλαισίωση δεν εντείνει τη συγκινησιακή φόρτιση⁵⁹. Όσον αφορά πάντων τα εγκλήματα σεξουαλικής βίας έρευνες σύγκρισης των στατιστικών στοιχείων εγκληματικότητας και κάλυψης ειδήσεων βιασμού δείχνουν ότι η ειδησεογραφία είναι επιλεκτική σκιαγραφώντας μια πραγματικότητα αρκετά διαφορετική από τις ανακοινώσεις της αστυνομίας⁶⁰. Ο τρόπος που απεικονίζεται εν τέλει

⁵⁷ Στο ίδιο, σελ. 178.

⁵⁸ Στο ίδιο, σελ 183.

⁵⁹ Στο ίδιο, σελ 181.

⁶⁰ Meyers M., *ό.π.*, σελ. 28.

το οποιοδήποτε έγκλημα στα μίντια συμβάλλει αποφασιστικά στην πολιτισμική ανακατασκευή του αφού τα μίντια κατά κάποιο τόπο έχουν το μονοπώλιο της πρόσβασης και της γνώσης της εγκληματικότητας την οποία και τη παρέχουν στο κοινό.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί πιο πάνω, το 2006 ο καθηγητής εγκληματολογίας Γιάννης Πανούσης πραγματοποίησε έρευνα σχετικά με τη στάση 170 φοιτητών απέναντι σε αναπαραστάσεις βιασμών και το καθαυτό έγκλημα του βιασμού. Η αφετηρία της υπόθεσης εργασίας βρίσκεται στη παρατήρηση της φεμινιστικής θεωρίας ότι η φαντασίωση του βιασμού ως παράγωγο της πατριαρχίας στην σύγχρονη κοινωνία χαίρει πλήρους αποδοχής και ως εκ τούτου δεν αναγνωρίζεται η υπαιτιότητα των ανδρών για την σεξουαλική βία κατά των γυναικών⁶¹. Επίσης, οι ειδήσεις που αφορούν βιασμούς περιλαμβάνουν σαφώς λιγότερες λεπτομέρειες από τις ειδήσεις δολοφονιών. Από αυτή τη διαπίστωση προκύπτει ότι η σεξουαλική βία, ο βιασμός, έχει κανονικοποιηθεί ως έγκλημα αφού η αποποίηση της ανδρικής ευθύνης συνεπάγεται την παθητική φύση της γυναίκας, ότι είναι δηλαδή στη μαζοχιστική της φύση να κακοποιείται και άρα προκαλεί το βιασμό της⁶².

Η έρευνα έλαβε χώρα την ίδια χρονική περίοδο που η επικαιρότητα ασχολούνταν με τις εξελίξεις στην υπόθεση του βιασμού της Αμαρύνθου. Η υπόθεση αυτή αφορούσε τις καταγγελίες του βιασμού μιας 16χρονης μαθήτριας με καταγωγή από τη Βουλγαρία από συμμαθητές της και της βιντεοσκόπησης του βιασμού από συμμαθήτριες της σε χώρο του σχολείου. Η έρευνα του Πανούση επικεντρώνεται περισσότερο στην βιντεοσκόπηση του εγκλήματος παρά στον ίδιο το βιασμό. Η βιντεοσκόπηση τότε με τη χρήση κινητού είχε μπει για τα καλά στην καθημερινή ζωή συντελώντας στην ανάπτυξη της κουλτούρας της παρακολούθησης και των δυνατοτήτων καταγραφής και αναβίωσης προσωπικών στιγμών⁶³. Η βιντεοσκόπηση του βιασμού της Αμαρύνθου ως την καταγραφή μιας βίαιης πράξης είναι σύμφωνη με αυτή τη κουλτούρα της παρακολούθησης. Ο καθηγητής Κοινωνικής Ψυχιατρικής, Στέλιος Στυλιανίδης σχολιάζει αναφορικά με το βιασμό της Αμαρύνθου ότι οι θύτες ως έφηβοι «βρίσκονται σε μια εικονική πραγματικότητα βίντεο-παιχνίδι, τηλεόρασης ή ταινίας, όπου το σωματικό

⁶¹ Αλυγιζάκης Ε. & Πανούσης Γ., ό.π., σελ. 84.

⁶² Στο ίδιο, σελ. 84.

⁶³ Στο ίδιο, σελ. 89.

αποσυνδέεται από το ψυχικό και το συναισθηματικό⁶⁴». Κατ' επέκταση η πράξη της βιντεοσκόπησης του βιασμού από τους συνομήλικους της 16χρονης σηματοδοτεί την χρήση των τεχνολογικών εξελίξεων ως μέσο αναπαραγωγής των κυρίαρχων αντιλήψεων της κοινωνίας, ειδικά από τους νέους⁶⁵. Κατά τον Πανούση η αιτία για την προτίμηση της καταγραφής του βιασμού έγκειται στην θεώρηση του βιασμού ως μιας μορφή επικοινωνίας⁶⁶. Εφόσον, μάλιστα έχει παρατηρηθεί ότι η πλειονότητα των βιντεοσκοπημένων βιασμών ανήκει στο έγκλημα του ομαδικού βιασμού το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι οι θύτες χρησιμοποιούν τα μέσα της τεχνολογίας, το κινητό μεταξύ άλλων, ώστε αφενός να επικοινωνήσουν μηνύματα ανδρικής συνοχής και συλλογικής αρρενωπής κυριαρχίας και αφετέρου να επιδείξουν την κοινή κυριαρχία τους μέσω του δημόσιου εξευτελισμού των θυμάτων και της εξουσίασης τους⁶⁷.

Όσον αφορά την ουδετεροποίηση του βιασμού σε σχέση με τους μύθους της ανδρικών σεξουαλικών ορμών που δεν μπορούν να συγκρατηθούν και τις φαντασιώσεις βιασμού, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων, ανδρών και γυναικών την απορρίπτει, ίσως, όμως επειδή οι συμμετέχοντες είχαν επηρεαστεί από τις ανακοινώσεις της τότε πολιτικής ηγεσίας προς συμπαράσταση του θύματος και από την αποφυγή ανακύκλωσης ρατσιστικών στερεοτύπων από μεγάλη μερίδα του Τύπου⁶⁸. Ως προς την σύγκριση αντιδράσεων μπροστά σε ερασιτεχνικά βίντεο καταγγελλθέντων βιασμών η πλειονότητα των συμμετεχόντων υιοθετούσε ρόλο κοινού αντίθετα με τις γυναίκες οι οποίες αναλαμβάνουν το ρόλο του κοινού μόνο σε κινηματογραφικές, μη-πραγματικές αναπαραστάσεις βιασμών⁶⁹. Σε ερώτηση αν θα έβλεπαν βίντεο με πραγματικούς βιασμούς η πλειονότητα απάντησε αρνητικά ανεξαρτήτως φύλου. Διαφοροποίηση εμφανίζεται ως προς την καταγγελία ενός εξαγγελθέντος στο διαδίκτυο βιασμού και ενός σχεδιαζόμενου βιασμού με τις γυναίκες να καταγγέλλουν και τις δυο περιπτώσεις ενώ οι άνδρες να παρουσιάζονται ως επιφυλακτικοί ως προς την πρώτη περίπτωση ίσως γιατί η δεύτερη περίπτωση όπως τους δόθηκε ως ερώτηση-σενάριο τους φάνηκε πιο

⁶⁴ Σωτήρχου Ιω., «Ο καθηγητής Στ. Στυλιανίδης αποκαλύπτει "Σημαντικός αριθμός περιστατικών αιμομιξίας στην Εύβοια"», Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 44.

⁶⁵ Αλυγιζάκης Ε. & Πανούσης Γ., ό.π., σελ. 90.

⁶⁶ Στο ίδιο, σελ. 91.

⁶⁷ Στο ίδιο, σελ. 91

⁶⁸ Στο ίδιο, σελ 94.

⁶⁹ Στο ίδιο, σελ.95.

πιθανή να συμβεί⁷⁰. Η κανονικοποίηση του βιασμού λοιπόν δεν σχετίζεται ούτε οφείλεται στη φαντασίωση βιασμού αλλά στην «γνωσιακή διαστροφή με την οποία συγχέεται το περιεχόμενο της “ρομαντικής” φαντασίωσης με αυτό της “ρεαλιστικής”, η οποία, ενώ υπάρχει μόνο στους άνδρες και όχι στις γυναίκες, “χρεώνεται” στις τελευταίες και αναπαράγεται ο μύθος του παροτρυντικού θύματος⁷¹».

2.2. Η αναγκαιότητα της πλαισίωσης του συμβάντος-εγκλήματος ως είδηση:

Σύμφωνα με τον Schudson οι δημοσιογραφικές αφηγήσεις και κυρίως το ρεπορτάζ «αποτελούν κατασκευασμένη πραγματικότητα⁷²». Η πραγματικότητα δεν μεταμορφώνεται μαγικά σε γραπτή αφήγηση ούτε από κάποιες υψηλές πολιτικές ή άλλου είδους δυνάμεις αλλά από τους δημοσιογράφους-αφηγητές⁷³. Ωστόσο ακριβώς επειδή οι ειδήσεις είναι κατασκευή της πραγματικότητας όποια απόπειρα σύγκρισης των ειδησεογραφικών θεμάτων με αυτήν θα ήταν λάθος εφόσον δεν υπάρχει αντικειμενικότητα στη δημοσιογραφία ακριβώς γιατί δεν υπάρχει ούτε ένας κόσμος ούτε ένα συμβάν που μπορούν να ιδωθούν αντικειμενικά χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει ότι τα μέσα δεν είναι αντικειμενικά⁷⁴.

Η διαπίστωση ότι οι ειδήσεις κατασκευάζονται μεταφράζεται στο ότι κατασκευάζονται κοινωνικά και πολιτισμικά και μεταμορφώνονται στο τελικό προϊόν μέσω των σχέσεων που υπάρχουν μεταξύ των γεγονότων και συμβολικών στοιχείων που καθορίζουν τις ειδήσεις⁷⁵. Μέσα από την εξέταση αυτής της σχέσης μπορεί να γίνει κατανοητή η παρουσία στερεοτύπων στα μίντια⁷⁶, όπως για παράδειγμα το στερεότυπο του Πακιστανού «δράκου» όπως θα δούμε στην ανάλυση της πλαισίωσης των κειμένων της υπόθεσης του βιασμού της Πάρου. Η κατανόηση των ανασκευασμένων συμβάντων λαμβάνει χώρα μέσα από μια σειρά από σχήματα τα οποία προκύπτουν μέσα από τους πολιτιστικούς πόρους, που έχουν αναφερθεί στην προηγούμενη ενότητα. Το φίλτρο μέσω του οποίου είναι δυνατή αυτή η κατασκευή αλλά και η κατανόηση της είναι «ο πολιτισμικός αέρας που αναπνέουμε, όλη η ιδεολογική ατμόσφαιρα της κοινωνίας μας,

⁷⁰ Στο ίδιο, σελ.95.

⁷¹ Στο ίδιο, σελ. 96.

⁷² Σάντσον Μ., «Η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων» στο Curran J. & Gurevitch M. (επιμέλεια), *Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και Κοινωνίας*, Πατάκης, Αθήνα, 2004, σ.σ. 204-229, σελ. 203.

⁷³ Στο ίδιο, σελ. 204

⁷⁴ Στο ίδιο, σελ. 212.

⁷⁵ Στο ίδιο, σελ. 218-219.

⁷⁶ Στο ίδιο, σελ. 219.

που μας λέει ότι μερικά πράγματα λέγονται και άλλα είναι καλύτερα να αποσιωπούνται»⁷⁷. Η πολιτιστική αυτή ατμόσφαιρα δομείται από κωδικούς, μύθους, στερεότυπα, αξίες και κανόνες, αξιακά συστήματα και φυσικά από τα πλαίσια, στοιχεία τα οποία διαχέονται στην συλλογική μνήμη μιας ομάδας, μιας κοινότητας ή μιας κοινωνίας⁷⁸.

Η θεωρία της πλαισίωσης αποδεικνύεται χρήσιμο εργαλείο κατά την εξέταση των διαμεσολαβημένων ειδήσεων περιστατικών της έμφυλης βίας καθώς αφενός μας βοηθάει να διακρίνουμε συγκεκριμένες διαστάσεις του συμβάντος οι οποίες αναγορεύουν το συμβάν σε είδηση αξίας δημοσίευσης (news worthiness) και αφετέρου να εξετάσουμε πώς ενεργούν αυτά τα ερμηνευτικά πλαίσια στη διαμόρφωση διαφόρων αντιλήψεων του συμβάντος από την κοινή γνώμη. Ειδικότερα, οι πλαισιωμένες ιστορίες λαμβάνουν υπόψη τους αναφορές της αξίας δημοσίευσης ενός γεγονότος, προκειμένου να μετατρέψουν ένα τυχαίο μεμονωμένο περιστατικό σε δημόσιο συμβάν⁷⁹. Οι πλαισιωμένες ιστορίες αποτελούν έναν ερμηνευτικό μηχανισμό ο οποίος συναρμολογεί ουσιαστικά τις επιμέρους λεπτομέρειες του συμβάντος⁸⁰.

Εφόσον, λοιπόν οι δημοσιογράφοι επιλέγουν συγκεκριμένες λεπτομέρειες ή διαστάσεις της είδησης που θέλουν να αφηγηθούν είναι αναπόφευκτη η αξιολόγηση όλων των πλευρών του θέματος ώστε να εντοπιστούν αυτές που όχι μόνο ο δημοσιογράφος αλλά και ο συντάκτης θεωρούν αξίες δημοσίευσης. Για αυτό το λόγο, η πλαισίωση ενός συμβάντος δεν γίνεται μόνο από τους δημοσιογράφους αλλά και από τους συντάκτες καθώς αυτοί αποφασίζουν με ποιον τίτλο θα μπει η είδηση στην εφημερίδα και με ποια σειρά⁸¹. Αυτή η μέθοδος πλαισίωσης έχει με τη σειρά της ιδιαίτερη επιρροή στον αναγνώστη κατά την επεξεργασία της νοηματοδότησης της είδησης υποβάλλοντας την πρόσληψη, την ερμηνεία και την αξιολόγηση του αρχικού συμβάντος⁸². Επομένως, ο τρόπος που επιλέγουν οι δημοσιογράφοι να πλαισιώσουν την

⁷⁷ Bennett T., «Media, 'Reality', Signification» στο Gurevitch M., Bennett T., Curran J., και Woollacott J., *Culture Society and the Media*, Methuen, London 1982, σ.σ. 287-308, σελ. 303 στο Σάντσον Μ., *ό.π.*, σελ. 222-223.

⁷⁸ Van Gorp B., «The Constructionist Approach to Framing: Bring Culture Back In» στο *Journal of Communication* 57, 3007, σ.σ. 60-78, σελ. 62.

⁷⁹ Lester M., «Generating NewsWorthiness: The Interpretive Construction of Public Events» στο *American Sociological Review*, Vol. 45, No 6, Δεκέμβρης 1980, σ.σ. 984-994, σελ. 991.

⁸⁰ Στο ίδιο, σελ. 992.

⁸¹ Στεφανίδου Χρ., *ό.π.*, σελ. 41.

⁸² Στο ίδιο, σελ. 41.

είδηση ενός εγκλήματος έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς το θέμα αυτό μπορεί να έχει κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες ακριβώς επειδή τα ΜΜΕ έχουν τη δυνατότητα να ασκούν επίδραση στην διαμόρφωση μιας δημόσιας κριτικής και άποψης για το θύτη και το θύμα και τις συνθήκες υπό τις οποίες έλαβε χώρα το έγκλημα.

Στην περίπτωση της έμφυλης βίας και των διαμεσολαβημένων ειδήσεων παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η επιλογή των ερμηνευτικών πλαισίων αφού αντανακλούν τόσο τα γνωστικά σχήματα των δημοσιογράφων και του κοινού όσο και μια συγκεκριμένη ιδεολογική προσέγγιση ανάλογα με το ερμηνευτικό πλαίσιο που έχει επιλεγεί. Η ιδεολογική φόρτιση των ερμηνευτικών πλαισίων είναι αναπόφευκτη λόγω των επιμέρους στοιχείων που τα συνθέτουν ωστόσο χρειάζεται μεγάλη προσοχή καθώς η ταύτιση ενός συγκεκριμένου πλαισίου με μια συγκεκριμένη ιδεολογία είναι εντελώς λανθασμένη. Ιδεολογικές διαφορές δεν σηματοδοτούν και κατ' ανάγκη διαφορετικά ερμηνευτικά σχήματα και το αντίστροφο.

2.3 Αφηγηματολογία και συμβάντα (Al. Bell & Ul. Taggart & R. Page):

Η αγγλική λέξη «news» κατά το Αγγλικό Λεξικό της Οξφόρδης ερμηνεύεται ως μια εξιστόρηση προσφάτων συμβάντων τα οποία αναμεταδίδονται από κάποιους σε άλλους ως νέα συμβάντα και άρα ως ένα καινούργιο, ξεχωριστό αντικείμενο θεώρησης και αναφοράς⁸³. Ωστόσο, ως προς την εννοιολογική σχέση του «συμβάντος», ως όρου, με την είδηση-πληροφορία θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν αποτελεί απαραίτητα κάθε γεγονός, κάθε τι που λαμβάνει χώρα, ένα «συμβάν»⁸⁴. Έτσι, το «συμβάν» μπορεί να είναι μια πληροφορία που παρουσιάζεται στο κοινό και αφορά για μια κατάσταση, όπως για παράδειγμα το πόλεμο στη Συρία, ή αφετέρου μια πληροφορία που μετατρέπεται σε συμβάν χωρίς να πρόκειται όμως ένα συγκεκριμένο γεγονός, όπως π.χ. το σχέδιο μιας κυβέρνησης να περάσει έναν νόμο, είδηση η οποία δεν αποτελεί ίσως συμβάν υπό την αυστηρή έννοια του όρου αλλά όμως εμπεριέχει συγκεκριμένο νόημα και αξία που το καθιστούν είδηση⁸⁵.

⁸³ Κακαβούλια Μ, ό.π., σελ. 2.

⁸⁴ Neveu Erik, Quéreé Louis, Libbrecht Liz. «The age of events. The spume of history-or an information master-frame?» στο *Réseaux, volume 5, n°1*, χ.τ., 1997, σ.σ.9-25, σελ. 15.

⁸⁵ Στο ίδιο, σελ. 15.

Κατ' επέκταση, το «συμβάν» εμπεριέχει τη δυνατότητα ή μάλλον την ικανότητα αφηγηματικότητας ως όρος αφού χωρίς αυτή δεν μπορεί να αποτελέσει και είδηση⁸⁶. Ειδικότερα, ο Δεμερτζής χωρίζει τα συμβάντα σε τρεις κατηγορίες. Τα «ειδησεογραφικά γεγονότα» αφορούν αυτά που συμβαίνουν ξαφνικά και έχουν δημοσιογραφική αξία ακριβώς επειδή ανταποκρίνονται στις δημοσιογραφικές προσδοκίες σχετικά με το τι αποτελεί ή όχι είδηση, όπως για παράδειγμα ένας σεισμός ή μια αποτρόπαια δολοφονία⁸⁷. Η δεύτερη κατηγορία αφορά τα «επικοινωνιακά των Μέσων» ή «επικοινωνιακά γεγονότα», συμβάντα δηλαδή που οργανώνονται και σκηνοθετούνται⁸⁸, όπως για παράδειγμα η παγκόσμια μετάδοση των Ολυμπιακών γεγονότων. Τέλος, υπάρχουν και τα «ψευδογεγονότα», τα οποία συμβαίνουν αποκλειστικά για να μεταδοθούν⁸⁹, όπως το διάγγελμα του Πρωθυπουργού μετά από κάποια φυσική καταστροφή και την απώλεια ανθρώπινων ζωών.

Στη περίπτωση του βιασμού της Αμαρύνθου, που εξετάζεται σε άλλη ενότητα αργότερα, δηλαδή ενός καταγγεληθέντος σεξουαλικού εγκλήματος, η αρχική καταγγελία του βιασμού αποτελεί το «ειδησεογραφικό» γεγονός ενώ η δίκη των κατηγορουμένων που ακολούθησε σχεδόν τέσσερα χρόνια μετά αποτελεί το «επικοινωνιακό» γεγονός. Ωστόσο, και οι δυο κατηγορίες αυτών των δυο ξεχωριστών συμβάντων αποτελούν ισότιμα μέρη μιας ενιαίας αφήγησης της υπόθεσης αυτής και ως εκ τούτου θα πρέπει να εξεταστούν εξίσου αναλυτικά οι τρόποι αφηγηματικής παρουσίασης και των δυο γεγονότων, ως μια κοινή όμως αφηγηματική θεώρηση της αναπαραγωγής και της καταγραφής της είδησης ενός περιστατικού σεξουαλικής βίας. Γενικότερα, όπως έχει ήδη αναφερθεί η είδηση ενός συμβάντος είναι μια κοινωνική κατασκευή, εφόσον μάλιστα διαμεσολαβείται από τον έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο στη προκειμένη περίπτωση, και είναι αυτή ακριβώς η κατασκευή της «που υπόκειται σε μια διαβάθμιση ως προς τη σχέση ανάμεσα στο εκάστοτε πραγματικό συμβάν και την αφηγηματική-ρηματική αναπαράσταση του»⁹⁰.

⁸⁶ Στο σημείο αυτό ίσως θα έπρεπε να αναφερθεί ότι δίπλα στον όρο ειδησεογραφική αξία (στα αγγλικά newsworthiness) θα έπρεπε να υπάρχει και ο όρος αφηγηματική αξία αφού μια είδηση δεν έχει αξία μόνο ως απλά καταγραφή του συμβάντος αλλά ως αφήγηση του συμβάντος.

⁸⁷ Δεμερτζής. Ν, *Πολιτική Επικοινωνία Διακινδύνευση, Δημοσιότητα, Διαδίκτυο*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2002, σελ. 226.

⁸⁸ Στο ίδιο, σελ. 226-227.

⁸⁹ Στο ίδιο, σελ. 227.

⁹⁰ Στο ίδιο, σελ. 227.

Η αφήγηση ως έννοια δεν αφορά μόνο την ειδησεογραφία αλλά όλα τα είδη προφορικού και γραπτού λόγου. Όπως σημειώνει και ο Bell, υπάρχουν ποικίλα αφηγηματικά είδη από το μύθο και το έπος μέχρι και την εκφώνηση ενός λόγου και μια προσωπική συζήτηση⁹¹. Οι διάφορες εννοιολογικές διαστάσεις του όρου «αφήγηση» αποτελούν αντικείμενο συζήτησης εξίσου πολλών και διαφορετικών αφηγηματικών θεωριών και μοντέλων ανάλυσης λόγου αφού η αφήγηση είναι ένας διαπολιτισμικός κώδικας οργάνωσης και ερμηνείας της επικοινωνίας⁹² μέσα στο κόσμο και το χρόνο. Γενικά, ως προς την αφήγηση ενός συμβάντος το ερώτημα που προκύπτει είναι ποια η σχέση ανάμεσα στο πραγματικό συμβάν και του αφηγηματικού⁹³.

Κατά τον Bell, οι δημοσιογράφοι δεν γράφουν άρθρα αλλά ιστορίες με συγκεκριμένη δομή, προσανατολισμό και οπτική γωνία⁹⁴. Για την δομή αυτή δανείζεται στοιχεία από την αφηγηματική δομή προφορικών αφηγήσεων του Labov. Συγκεκριμένα, οι Labov και Waletzky έχουν χωρίσει την αφηγηματική δομή σε έξι επιμέρους τμήματα, την σύνοψη, τον προσανατολισμό, τη δράση, την επίλυση και την κωδικοποίηση⁹⁵. Το πρώτο μέρος αποτελεί μια περίληψη της δράσης και του θέματος που πρόκειται να ακολουθήσει. Κατά κάποιο τρόπο προλαβαίνει το ακροατήριο από το να αναρωτηθεί γιατί πρέπει να ειπωθεί αυτή η ιστορία⁹⁶. Ο προσανατολισμός κατατοπίζει⁹⁷ το ακροατήριο σχετικά με το πρωταγωνιστή, το χώρο, το χρόνο του συμβάντος. Η δράση αποτελεί εξ' ορισμού το κύριο μέρος της αφήγησης ενώ η αξιολόγηση, η οποία είναι σημαντικό μέρος επίσης, εκπληρώνει τη πρόθεση του αφηγητή να αποδείξει την αξία της ιστορίας του και να καταδείξει τους λόγους που αυτή η ιστορία πρέπει να ειπωθεί και να ακουστεί⁹⁸. Ακολουθεί η επίλυση η οποία αφορά τη κατάληξη της ιστορίας και τέλος η δομή κλείνει με τη κωδικοποίηση ή επιμύθιο το οποίο ολοκληρώνει τη δράση και αποκαθιστά τη σχέση της αφηγηθείσας ιστορίας με το παρόν⁹⁹.

⁹¹ Bell A., *ό. π.*, σελ. 147.

⁹² Κακαβούλια Μ., *ό.π.*, σελ. 4.

⁹³ Στο ίδιο, σελ. 5.

⁹⁴ Bell A., *ό. π.*, σελ. 147.

⁹⁵ Labov W. & Waletzky J., Narrative analysis: Oral versions of personal experience, *Journal of Narrative & Life History*, Vol. 7 (1-4), 1997, σσ.3-38., σελ. 27-36.

⁹⁶ Bell A., *ό.π.* σελ. 146-147.

⁹⁷ Θεωρώ ότι η μετάφραση «κατατοπισμός» του orientation ίσως είναι και ακριβέστερη στην αφηγηματική ανάλυση του ειδησεογραφικού είδους καθώς ο δημοσιογράφος κατατοπίζει κυριολεκτικά τον αναγνώστη/ακροατή/θεατή για το τι έχει γίνει ή τι θα γίνει.

⁹⁸ Στο ίδιο, σελ. 147.

⁹⁹ Στο ίδιο, σελ. 147.

Ο Bell διαπιστώνει κατά τη σύγκριση της προσωπικής αφήγησης και της ειδησεογραφίας αρκετές διαφορές στη αφηγηματική δομή. Πρώτα από όλα, η εισαγωγή ενός ειδησεογραφικού κειμένου έχει την ίδια λειτουργία με τη σύνοψη της προσωπικής αφήγησης. Ωστόσο, στη περίπτωση αυτή η εισαγωγή είναι υποχρεωτική ενώ στη προσωπική αφήγηση υποχρεωτική είναι μόνη η δράση και κανένα άλλο μέρος της δομής¹⁰⁰. Η εισαγωγή είναι απαραίτητη στην ειδησεογραφία καθώς ο αναγνώστης ή ο αρχισυντάκτης αποφασίζουν αν θα συνεχίσουν ή όχι με το υπόλοιπο κείμενο¹⁰¹.

Ο προσανατολισμός είναι επίσης υποχρεωτικός στην ειδησεογραφία αφού εκεί εκτίθενται τα δεδομένα με τα οποία δουλεύει ο δημοσιογράφος και οι πληροφορίες του συμβάντος που σκοπεύει να αφηγηθεί. Ειδικότερα, τα δεδομένα αυτά, που αφορούν και εδώ το ποιος, τι, πότε και που, εντοπίζονται μεν στην αρχή της αφήγησης διασπείρονται δε και εκτός αυτής¹⁰². Επίσης, η αξιολόγηση της είδησης έχει ακριβώς την ίδια λειτουργία με αυτή της προσωπικής αφήγησης. Κι ενώ ο στόχος στη προσωπική αφήγηση δεν είναι άλλη από την αυτοπροβολή του αφηγητή, στην δημοσιογραφική αξιολόγηση η εστίαση είναι στο συμβάν και στους πρωταγωνιστές, οι οποίοι δεν είναι ταυτόσημοι με τον αφηγητή. Κατά τον Bell, η εισαγωγή προαναγγέλλει και την αξιολόγηση αφού αυτή είναι που κατατοπίζει την αφήγηση προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση¹⁰³. Η δομική σχέση εισαγωγής-αξιολόγησης είναι αντεστραμμένη στη προσωπική αφήγηση αφού η αξιολόγηση εντοπίζεται πριν το τέλος και μετά τη δράση. Στην ειδησεογραφία λοιπόν, η εισαγωγή αποτελεί μια πρώτη εντύπωση για το πόσο αξιόλογη είναι η είδηση¹⁰⁴.

Όσον αφορά τη δράση όπως έχει ήδη προαναφερθεί η χρονική σειρά των γεγονότων που συνθέτουν την δράση δεν παραβιάζεται στη προσωπική αφήγηση. Αντίθετα, στην ειδησεογραφία τα συμβάντα δεν παρουσιάζονται, παρά μόνο σπάνια, σε αυστηρή χρονική σειρά. Κι αυτό, γιατί στην αναμετάδοση του συμβάντος δεν έχει σημασία η διαδικασία αλλά το αποτέλεσμα το οποίο στη πλειονότητα των περιπτώσεων βρίσκεται ήδη στην εισαγωγή. Ουσιαστικά, το αποτέλεσμα τοποθετείται στην αφήγηση πριν την αιτία του καθώς είναι συνιστά βασική προϋπόθεση της δημοσιογραφίας ότι

¹⁰⁰ Στο ίδιο, σελ. 148.

¹⁰¹ Στο ίδιο, σελ. 150-151

¹⁰² Στο ίδιο, σελ. 151.

¹⁰³ Στο ίδιο, σελ. 152-153

¹⁰⁴ Στο ίδιο, σελ. 152-153

προτεραιότητα έχει η πράξη και όχι η διαδικασία, προϋπόθεση που έχει πρακτική διάσταση αφού οι ειδήσεις «τρέχουν» και ενημερώνονται συνέχεια, και έτσι η όποια κατάληξη του συμβάντος εισάγεται εκ νέου στην αρχή της αφήγησης μετατοπίζοντας την προηγηθείσα δράση πιο κάτω¹⁰⁵.

Κατ' επέκταση, αφού η κατάληξη παρουσιάζεται ήδη από την αρχή του ειδησεογραφικού κειμένου, η λύση στην ειδησεογραφία παρουσιάζεται ως ασαφής και θολή ενώ στη προσωπική αφήγηση είναι οριοθετημένη και συγκεκριμένη. Άλλωστε, η φύση των ειδήσεων είναι τέτοια που καθιστά τη λύση μη αναγκαία, σχεδόν περιττή. Οι ειδήσεις έχουν ανοιχτό τέλος όπως και τα σίριαλ¹⁰⁶ και έτσι αποτελούν συνεχιζόμενες αφηγήσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της αφηγηματικής συνέχειας αποτελεί και το εν λόγω περιστατικό σεξουαλικής βίας όπου γίνεται η καταγγελία, απαγγέλλονται κατηγορίες στους κατηγορούμενους και η δίκη λαμβάνει χώρα χρόνια μετά. Παρόμοια και το επιμύθιο ή η κατακλείδα δεν υπάρχει στο ειδησεογραφικό κείμενο. Στη προσωπική αφήγηση, όπου υπάρχει άμεσος ακροατής, η κατακλείδα χρειάζεται για να δώσει το λόγο στο συνομιλητή και για να κλείσει την αφήγηση επιστρέφοντας τη στο παρόν¹⁰⁷. Στις ειδήσεις δεν υπάρχει διάλογος ή συζήτηση οπότε δεν χρειάζεται και η λειτουργία της κατακλείδας¹⁰⁸.

Η παραπάνω σύγκριση ανάμεσα στις αφηγηματικές δομές καταδεικνύει αρκετές διαφορές ανάμεσα τους. Η εισαγωγή-σύνοψη είναι υποχρεωτική στην ειδησεογραφία όπως επίσης ο κατατοπισμός και η αξιολόγηση. Ίσως η βασικότερη διαφορά είναι ότι η προσωπική δεν μπορεί παρά να ακολουθεί πιστά τη γραμμική αφήγηση ενώ η ειδησεογραφική ανατρέπει τελείως τη χρονική ακολουθία. Από την άλλη πλευρά, η ομοιότητα που διακρίνει αυτές τις αφηγήσεις είναι η τακτική παράθεσης αποσπασμάτων προσωπικού λόγου αναδεικνύοντας έτσι την αίσθηση του αφηγητή-αυτόπτη μάρτυρα και της προσωπικής συμμετοχής¹⁰⁹. Ωστόσο, στην ειδησεογραφία, αν και υπάρχει αυτή η αίσθηση του αυτόπτη μάρτυρα, το κείμενο δεν αποτελεί μαρτυρία ούτε προσωπική εμπειρία αλλά βασίζεται σε έρευνα, πηγές και στοιχεία τα οποία μπορεί να

¹⁰⁵ Στο ίδιο, σελ. 152-153.

¹⁰⁶ Στο ίδιο, σελ. 152-153.

¹⁰⁷ Στο ίδιο, σελ. 153-155.

¹⁰⁸ Ο Bell ωστόσο αναφέρει ότι στην ηλεκτρονική ειδησεογραφία υπάρχει ένα είδος κατακλείδας χωρίς όμως να διευκρινίζει γιατί. Στο ίδιο, σελ. 134.

¹⁰⁹ Στο ίδιο, σελ. 152.

παρουσιάζονται σε μια σύνθετη σύνταξη και όχι απλή όπως στις προσωπικές αφηγήσεις¹¹⁰. Οι ειδήσεις στα μίντια αποτελούν ένα τυπικό παράδειγμα για το πως η γλώσσα και κατά προέκταση η αφήγηση μπορούν να περιλαμβάνουν πολλούς παραγωγούς λόγου όπως δημοσιογράφους, συντάκτες, επιμελητές, διορθωτές, αναγνώστες, τεχνικούς, ηχολήπτες και λειτουργούς κάμερας¹¹¹. Εν τέλει, η ειδησεογραφία ως κειμενικό είδος έχει διαμορφώσει τους δικούς της αφηγηματικούς κανόνες, οι οποίοι προκύπτουν από τη βασικότερη λειτουργία της, δηλαδή την ενημέρωση ενός αόρατου κοινού.

Από την άλλη πλευρά, η Tabbert προερχόμενη από τη Σχολή της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου αποκαλεί τους δημοσιογράφους «αποκωδικοποιητές¹¹²» καθώς αυτοί έχουν προνομιά πρόσβαση σε πληροφορίες και πηγές¹¹³ τις οποίες μετατρέπουν σε είδηση. Η έρευνα της επικεντρώνεται στη γλωσσολογική κατασκευή των θυτών και θυμάτων στην ειδησεογραφία εγκλήματος, τόσο σε μικρογλωσσολογικό επίπεδο όσο και σε μακρογλωσσικό, με έμφαση στην απόδοση προσδιορισμών από τα μίντια (labeling) αντίστοιχα στο θύτη και το θύτη¹¹⁴. Η ανάλυση της Tabbert αφορά τους κειμενικούς κόσμους και τον εντοπισμό συγκεκριμένων γλωσσολογικών στοιχείων σε αυτούς, στα οποία στοιχεία μπορεί ο ερευνητής/ερευνήτρια να εντοπίζει γλωσσολογικές πλαισιώσεις και ιδεολογικό νόημα¹¹⁵.

Παρόμοια και η Page με αφετηρία την φεμινιστική προσέγγιση στην αφηγηματολογία κάνει μια έρευνα σχετικά με τις αφηγήσεις αποτυχίας και επιτυχίας στα μίντια, με επίκεντρο τη Hilary Clinton και τη κόρη της. Και για την Page η γλώσσα έχει ιδεολογικό νόημα όπως και οι ειδήσεις και ως εκ τούτου σχετίζονται με το σύστημα αξιών και τις πρακτικές του κοινωνικού τους περιεχομένου με ποικίλους τρόπους καθιστώντας την σχέση των ειδήσεων με την κοινωνική πραγματικότητα περίπλοκη¹¹⁶. Παρά τις έρευνες που έχουν δείξει ότι τα μέσα είναι πιο φιλικά προσκείμενα στις γυναίκες εν τούτοις κάτι τέτοιο δεν ισχύει με αποτέλεσμα ο τομέας των μέσων να

¹¹⁰ Στο ίδιο, σελ. 154-155.

¹¹¹ Στο ίδιο, σελ. 33.

¹¹² Tabbert, *ό.π.*, σελ. 9.

¹¹³ Στο ίδιο, σελ. 11

¹¹⁴ Στο ίδιο, σελ. 13.

¹¹⁵ Στο ίδιο, σελ. 13

¹¹⁶ Page R., *ό.π.*, σελ. 118

επηρεάζεται από σεξιστικές αντιλήψεις και πρακτικές¹¹⁷. Αυτό γίνεται εμφανές αφενός στον θεματικό προσανατολισμό των ειδήσεων αφού έχει κυριαρχήσει η εντύπωση ότι ο ιδανικός αναγνώστης είναι άνδρας και αφετέρου στον εντοπισμό ασυμμετρικών αναπαραστάσεων μεταξύ των δυο φύλων ειδικά ως προς το τρόπο που αποκαλούνται (naming) στις ειδήσεις αλλά και στην διαφορετική διαχείριση των αξιολογήσεων και στην ευρεία χρήση έμφυλων στερεοτύπων¹¹⁸. Το θέμα της ονοματοδοσίας στις μιντιακές αφηγήσεις που αφορούν γυναίκες απασχολεί επίσης την Page. Για αυτήν οι επιλογές προσφώνησης ίσως καθοδηγούνται από πολιτικές δομές μακροεπίπεδου και για αυτό το πρώτο πράγμα που πρέπει να έχει ο ερευνητής/ερευνήτρια στο μυαλό του είναι ότι αυτές οι προσφωνήσεις ποτέ δεν είναι επιλογή των γυναικών¹¹⁹.

¹¹⁷ Στο ίδιο, σελ. 118.

¹¹⁸ Στο ίδιο, σελ. 118.

¹¹⁹ Στο ίδιο, σελ. 127.

Κεφάλαιο 3: Υπόθεση εργασίας, επιλογή μεθοδολογίας και ερευνητικά ερωτήματα

Έρευνες έχουν δείξει ότι η πλειονότητα των εγκληματολογικών σπουδών ασχολούνται με τις αφηγηματικές δομές των κειμένων και ότι είναι πιο πιθανό οι εφημερίδες να προτιμήσουν να καλύψουν δολοφονίες και άλλα βίαια εγκλήματα σεξουαλικής βίας παρόλο που τυπικά θεωρούνται οι σπάνιες μορφές εγκληματικότητας.¹²⁰ Ακόμη, οι έρευνες δείχνουν ότι τα μίντια επικεντρώνουν τις αφηγήσεις τους σε εγκλήματα που είναι πιο πιθανά να διαλευκανθούν γρήγορα με έμφαση στις διαδικασίες σύλληψης και δίκης των δραστών. Εφόσον, η παρούσα εργασία εντοπίζει της αφηγηματικές αναπαραστάσεις των εγκλημάτων της έμφυλης βίας, η υπόθεση εργασίας που γίνεται είναι αν τελικά υπάρχει συγκεκριμένος τρόπος αναπαραστάσεως των γεγονότων αυτών και αν αυτός ο τρόπος διαφοροποιείται στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο.

Αν «σύμφωνα με τη θεωρία της αφήγησης υπάρχει πάντα η δυνατότητα να αφηγηθούμε με δύο τουλάχιστον τρόπους μια σειρά γεγονότων¹²¹» δεν μπορούμε παρά να αναρωτηθούμε πόσες αφηγήσεις μπορούν να χωρέσουν σε αυτές που αφορούν εγκλήματα σεξουαλικής βίας όπως θα δούμε παρακάτω. Επίσης, αν τελικά οι γλωσσολογικές επιλογές φέρουν ιδεολογικό νόημα θα πρέπει να εντοπιστεί πως αυτό εκφράζεται από τις αφηγήσεις που έχουν επιλεγεί και ποιο είναι αυτό αναφορικά με τους θύτες και τα θύματα. Στις περιπτώσεις βιασμού οι εφημερίδες λαμβάνουν υπόψη τους αν το θύμα γνώριζε το βιαστή της, αν το έγκλημα τελέστηκε με την απειλή όπλου και αν ανήκει στην ίδια εθνικότητα με τον βιαστή¹²². Η πραγμάτευση των παραπάνω προϋποθέσεων από τα μίντια που έχουν επιλεγεί λαμβάνεται επίσης υπόψη καθώς οι περιπτώσεις σεξουαλικών εγκλημάτων (case studies) που διερευνούνται εδώ αφορούν θύτες και θύματα διαφορετικής εθνικής καταγωγής και διαφορετικών περιστάσεων όπου έλαβε χώρα το έγκλημα.

Η ανάλυση των αφηγηματικών συνθετικών στοιχείων των ειδήσεων αυτών έχει στόχο την εύρεση διαφορών στην κατασκευή ταυτοτήτων των θυμάτων και θυτών,

¹²⁰ Wardle Cl., Crime reporting» στο Franklin B., *Pulling Newspapers Apart: Analysing Print Journalism*, Routledge, 2008, σ.σ.. 136-144, σελ. 137.

¹²¹ Κακαβούλια Μ, ό.π., σελ. 8

¹²² Meyers, ό.π., σελ. 28.

ειδικά στο πώς αν δίνεται έμφαση στην αναπαράσταση του θύτη η του θύματος. Αν στις περιπτώσεις αναπαραστάσεων των θυμάτων «τα κείμενα των ΜΜΕ “καλούν” τον θεατή να συμμετάσχει στην δημιουργία του νοήματος αλλά μέσα σε τόσο δυνατούς περιορισμούς, που τα νοήματα αναπαράγονται συνήθως υποστηρίζουν τους κυρίαρχους και πατριαρχικούς λόγους¹²³» τότε θα πρέπει να ανιχνεύσουμε αυτούς τους λόγους και πως συνδέονται αυτοί με τις τακτικές πλαισίωσης που ακολουθεί το κάθε έντυπο. Η έμφαση στους επιθετικούς προσδιορισμούς ως αξιολογικούς δείκτες θα μας βοηθήσει εν τέλει να δούμε αν τα θύματα και οι θύτες εμφανίζονται όπως είναι στην πραγματικότητα ή αν στην περίπτωση των θυμάτων ειδικότερα εμφανίζονται με το τι αναπαριστούν πρωταρχικά για τους αφηγητές-δημοσιογράφους και μετά για τους αναγνώστες.

Στην εργασία εξετάστηκαν συνολικά 92 αφηγήσεις, με κατά κύριο λόγο σε κείμενα που προέρχονται από τον έντυπο Τύπο και λιγότερο από τον ηλεκτρονικό. Η μεθοδολογία που επιλέχθηκε είναι αυτή της ποιοτικής ανάλυσης με επιλεγμένα παραδείγματα από τις αφηγήσεις και την σχολαστική τους ανάλυση με έμφαση σε συγκεκριμένα γλωσσικά σχήματα με την παράλληλη ανίχνευση αξιολογικών στοιχείων. Σε δυο περιπτώσεις χρησιμοποιήθηκε και ένας άτυπος πίνακας ποσοτικών δεδομένων καθώς ο αριθμός των αφηγήσεων που χρησιμοποιήθηκαν στο συγκεκριμένο σημείο επέτρεπε μια μικρή ποσοτική ανάλυση με την ταυτόχρονη ποιοτική ανάλυση αυτών των στοιχείων από κάτω.

¹²³ Καφίρη Κ., «Φύλο και ΜΜΕ Μελέτη Επισκόπησης Για το ΚΕΘΙ», 2002, σελ.100, διαθέσιμο στο https://kethi.gr/wp-content/uploads/2009/07/174_FYLO_MME_EPISKOPISI.pdf

Κεφάλαιο 4: Ανάλυση λόγου στα κείμενα που αφορούν την είδηση του βιασμού μαθήτριας της Αμαρύνθου

4.1. Η σημασία των τίτλων στην διαμεσολαβημένη αφήγηση της είδησης του βιασμού της μαθήτριας στον έντυπο Τύπο (Ελευθεροτυπία & ΤΑ ΝΕΑ):

Τον Οκτώβρη του 2006 μια 16χρονη μαθήτρια, βουλγαρικής καταγωγής, κατήγγειλε ότι έπεσε θύμα ομαδικού βιασμού από τέσσερις συμμαθητές σε κατάληψη του σχολείου τους στην Αμάρυνθο Ευβοίας. Η είδηση αυτή καθαυτή αλλά και τα γεγονότα που ακολούθησαν αργότερα μέχρι και τον επόμενο χρόνο, πυροδότησαν ποικίλες αντιδράσεις, παρεμβάσεις και σχόλια από δημοσιογράφους και αρθρογράφους και αναμεταδόθηκε από όλα τα μέσα. Ως προς τον έντυπο τύπο, η παρούσα εργασία επικεντρώθηκε στα δημοσιεύματα κάλυψης του συγκεκριμένου συμβάντος από τη Τρίτη, 31 Οκτώβρη του 2006 έως και την Παρασκευή 10 Νοεμβρίου 2006. Συνολικά, εντοπίστηκαν 56 κείμενα (ρεπορτάζ, συνεντεύξεις, σχόλια, γνώμες, επιστολές) σε 24 φύλλα εφημερίδων. Μια πρώτη προσέγγιση αυτού του υλικού αφορά τις επικεφαλίδες ή τίτλους που ξεχωρίζουν με μια ματιά στα φύλλα των εφημερίδων.

Ο τίτλος ή η επικεφαλίδα¹²⁴ είναι κυριολεκτικά το πρώτο πράγμα που όχι μόνο βλέπει ο αναγνώστης/στρια αλλά και που αναζητεί για λόγους ευκολίας σε ένα κείμενο του έντυπου Τύπου. Η έντυπη ειδησεογραφία διακρίνεται ως προς τη δομή της όπως έχουμε δει παραπάνω πρωταρχικά από την εισαγωγή. Πριν όμως την εισαγωγή υπάρχει η επικεφαλίδα, η οποία αποτελεί περίληψη της περίληψης. Σύμφωνα με τον Bell, «Η εισαγωγή είναι συντόμευση του κειμένου και η επικεφαλίδα συντόμευση της εισαγωγής. [...] Παρόλο που στον αναγνώστη της έντυπης είδησης η επικεφαλίδα φαίνεται να είναι η πρώτη περίληψη, στη πραγματικότητα οι επικεφαλίδες απουσιάζουν από την ηλεκτρονική ειδησεογραφία, ενώ ακόμη και στον Τύπο προστίθενται την τελευταία στιγμή¹²⁵». Η επικεφαλίδα ωστόσο δεν επιλέγεται από τον δημοσιογράφο αλλά συνήθως από τον αρχισυντάκτη και τους επιμελητές των άρθρων.

¹²⁴ Σύμφωνα με το *Μείζον Ελληνικό Λεξικό* των Τεγόπουλου-Φυτράκη είναι «ο τίτλος κεφαλαίου ή οποιουδήποτε κειμένου». Θεωρώ ότι η επικεφαλίδα είναι πιο κοντά στην μετάφραση του headline από ότι ο τίτλος. Σε κάθε περίπτωση και οι δυο μεταφράσεις χρησιμοποιούνται στην εργασία ως συνώνυμες..

¹²⁵ Bell A., ό.π. σελ. 150.

Η λειτουργία της επικεφαλίδας δεν είναι μόνο περιληπτική αλλά και δελεαστική προς τον αναγνώστη αφού λειτουργεί ως κράχτης¹²⁶. Επίσης, ο τίτλος επηρεάζει τον αναγνώστη στην κατανόηση της είδησης όπως ακριβώς ο τίτλος ενός βιβλίου ή ενός διηγήματος επηρεάζει αντίστοιχα τον αναγνώστη¹²⁷ ως προς την κατανόηση της ιστορίας. Αν η εισαγωγή στην ειδησεογραφική αφήγηση αποτελεί τον φακό μέσω του οποίου θα φιλτραρισθεί το νόημα της αφήγησης που ακολουθεί τότε η επικεφαλίδα αποτελεί την επιτομή αυτής της λειτουργίας αφού μάλιστα αναπαράγει ένα δευτερεύον σημείο της είδησης¹²⁸. Ένα από τα γλωσσολογικά στοιχεία από τα οποία διακρίνεται συνήθως ένα τίτλος, εφόσον πρέπει να συμπυκνώσει σε λίγες λέξεις περίπλοκα νοήματα, είναι ίσως το ασυνήθιστο λεξιλόγιο το οποίο πολλές φορές παραπέμπει μέσω μεταφορών σε αφηγήσεις έξω από την είδηση¹²⁹ αλλά και φρασεολογικά σχήματα, στερεοτυπικές εκφράσεις ή κλισέ, γνωμικά κ.ά.. Μια επικεφαλίδα επίσης διακρίνεται για την τηλεγραφική της σύνταξη αφού δεν υπόκειται στους ίδιους συντακτικούς κανόνες με την υπόλοιπη αφήγηση της είδησης¹³⁰. Ωστόσο, αν και η λειτουργία της επικεφαλίδας αντανακλά με ένταση τη λειτουργία της εισαγωγής και της περίληψης του άρθρου αυτό δεν σημαίνει ότι έχει και την ίδια βαρύτητα ως μέρος της αφηγηματικής δομής παρά τα στοιχεία που μπορεί να μας δώσει για την αφήγηση που ακολουθεί. Για την ακρίβεια, η επικεφαλίδα δεν αποτελεί μέρος καν της αφηγηματικής δομής της είδησης αφού μάλιστα δεν επιλέγεται καν από τον αρχικό αφηγητή-δημοσιογράφο. Ουσιαστικά, είναι ανεξάρτητη από το κείμενο, το οποίο εν τέλει μπορεί να διαβαστεί και χωρίς αυτόν¹³¹.

Μια από τις πρώτες παρατηρήσεις που προκύπτουν κατά την ανάγνωση των κειμένων στην *Ελευθεροτυπία* και στα *Νέα* είναι ότι δεν υπάρχει μόνο μια επικεφαλίδα στα κείμενα.

¹²⁶ Στα αγγλικά «attention getter», απαραίτητο μέρος ενός άρθρου, ενός ρητορικού λόγου, μιας ομιλίας ακόμα και μιας εργασίας

¹²⁷ Watanabe P & Chou Hare Vic. & Lomax G.R., «Predicting News Story Content from Headlines: An Instructional Study» στο *Journal of Reading, Vol. 27, No. 5*, Wiley on behalf of the International Literacy Association, Feb., 1984, σσ. 436-442, σελ. 436. Διαθέσιμο: <http://www.jstor.org/stable/40032570>

¹²⁸ Bell A., *ό.π.* σελ. 152.

¹²⁹ Watanabe P & Chou Hare Vic. & Lomax G.R., *ό.π.* σελ. 437.

¹³⁰ Στο ίδιο, σελ 438.

¹³¹ Χατζησαββίδης Σ., *Ελληνική Γλώσσα και Δημοσιογραφικός Λόγος, Θεωρητικές και Ερευνητικές Προσεγγίσεις*, Gutenberg, Αθήνα, 2007, σελ. 107.

Παράδειγμα 1.1 *Ελευθεροτυπία* 31/10/2006, σελ. 46

ΥΠΟΘΕΣΗ ΒΙΑΣΜΟΥ 16ΧΡΟΝΗΣ¹³² Και τρεις μαθητές κατηγορούνται για βιντεοσκόπηση

Πικρή συμμορία

Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο δεύτερος τίτλος ή ο υπότιτλος χρησιμοποιεί αξιολογικό επίθετο¹³³, εμφανίζεται με ακόμα μεγαλύτερα γράμματα και αποτελεί μια μεταφορά που παραπέμπει στη ταινία «Γλυκιά Συμμορία» του Νίκου Νικολαΐδη, παίζοντας με το σχήμα της ειρωνείας. Στο παράδειγμα αυτό αφενός έχουμε έναν τίτλο περίληψης της είδησης και έναν που αποτελεί σχόλιο στο συμβάν. Επίσης, το κείμενο που ακολουθεί χωρίζεται σε ενότητες με επιμέρους τίτλους, με αποτέλεσμα η αφήγηση να μην εξελίσσεται σε ένα ενιαίο κειμενικό σώμα. Οι επιμέρους τίτλοι καθοδηγούν τον αναγνώστη ως προς τα στάδια της εξέλιξης του συμβάντος έτσι ώστε στη πραγματικότητα δεν χρειάζεται πραγματικά κάποιος να αναγνώσει καν όλο το κείμενο για να αντιληφθεί ποιο είναι το συμβάν. Στην επικεφαλίδα αναγράφεται συνοπτικά μεν αλλά με ακρίβεια το συμβάν σεξουαλικής βίας, το θύμα που ορίζεται με την ηλικία του και η ιδιότητα των φερόμενων ως θυτών. Η χρήση επικεφαλίδας και υπότιτλου με τον συγκεκριμένο τρόπο δεν καθιστά ωστόσο διακριτή τη διαφορά τους. Αν η επικεφαλίδα τυπικά είναι αυτή που χωροταξικά βρίσκεται ψηλότερα στο κείμενο εδώ την δελεαστική λειτουργία της επικεφαλίδας την έχει αυτή όπου τονίζεται με μαύρα σκούρα γράμματα και επομένως αναγιγνώσκεται πιο εύκολα όπως στο παράδειγμα που ακολουθεί.

Παράδειγμα 1.2 Παρασκευή 3/11/2006 σελ.18-19

ΤΟ ΕΣΡ καλεί ANΤ1, ΜΕΓΚΑ, Αlpha να δώσουν εξηγήσεις

Τηλεβιασμός κατ' εξακολούθηση

Όσον αφορά την γραμματική κατηγορία των επικεφαλίδων προκύπτουν δυο επιμέρους κατηγορίες, η ονοματική και η ρηματική. Σε κάποιες περιπτώσεις η

¹³² Χρησιμοποιείται έντονο μαύρο χρώμα όπως και στον πρωτότυπο τίτλο

¹³³ Για τη διάκριση των επιθέτων σε γραμματικές κατηγορίες βλ. *Εισαγωγή στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων*, Γούτσος Δ. & Φραγκάκη Γ. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2015, σελ. 120-121.

ρηματική κατηγορία περιλαμβάνει μια υποκατηγορία, τη ψευδορηματική αφού αν και το ρήμα δεν εμφανίζεται ρητώς στο τίτλο υπάρχει ως υπονοούμενο ή υπάρχει έστω η δυνατότητα να συμπληρωθεί νοερά από τον αναγνώστη¹³⁴. Ο χρόνος του ρήματος ποικίλει επίσης από τον απλό αόριστο και τον ιστορικό ενεστώτα έως τον μέλλοντα. Στην περίπτωση της αφήγησης ενός εγκλήματος σεξουαλικής βίας όπως σε αυτή του βιασμού της Αμαρύνθου χρησιμοποιούνται εξίσου και οι τρεις τύποι στις εν λόγω εφημερίδες με μια ελαφριά προτίμηση σε κάποιον σε κάθε έντυπο. Στην *Ελευθεροτυπία* π.χ. χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά τέσσερις τίτλοι στο ίδιο φύλλο που περιλαμβάνει παραπάνω από μια αφήγηση σχετικά με το έγκλημα.

Παράδειγμα 1.3 Ελευθεροτυπία Πέμπτη 2/11/2006, σελ. 18

- «Ό,τι κι αν έγινε, είναι έγκλημα» (ρηματικός)
- Μάθημα ευαισθησίας και αντιρατσισμού από τον Κ. Παπούλια (ονοματικός)
- Και 4η μαθήτρια (ψευδορηματικός)
- Θα προσπαθήσουν να ανακτήσουν το σβησμένο βίντεο με ειδικό λογισμικό (ρηματικός)

Αν και πρόκειται για διαφορετικά κείμενα και από διαφορετικούς συντάκτες οι επικεφαλίδες και σε αυτή τη περίπτωση μπορούν να διαβαστούν όλοι μαζί και να συνθέσουν μια κοινή αφήγηση μέσω διαφορετικών διαστάσεων του συμβάντος. Στην προκειμένη περίπτωση οι τίτλοι δεν ανήκουν σε ένα συγκεκριμένο είδος αλλά σε τρία. Η χρήση του ψευδορηματικού τίτλου οφείλεται αφενός σε καθαρά πρακτικούς λόγους όπως η οικονομία χώρου στο φύλλο της εφημερίδας αφετέρου συνεισφέρει στο χτίσιμο του σασπένς όσον αφορά την εξέλιξη της υπόθεσης. Αν και δεν αναφέρεται ρητά τι συμβαίνει με την 4η μαθήτρια ωστόσο ο τίτλος αν και λιτός υπαινίσσεται την εμπλοκή της στην υπόθεση, για την οποία ο αναγνώστης θα ενημερωθεί αφού πλέον διαβάσει το κείμενο που ακολουθεί. Ο πρώτος τίτλος εκτός του είναι ρηματικός αποτελεί και απόσπασμα ευθύ λόγου αφού το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί συνέντευξη. Και οι δυο ρηματικές επικεφαλίδες στο παραπάνω παράδειγμα είναι ακριβείς και κυριολεκτικοί αφού δηλώνουν συγκεκριμένη άποψη στη πρώτη

¹³⁴ Χατζησαββίδης Σ., *ό.π.*, σελ. 114.

περίπτωση και συγκεκριμένη ενέργεια στη δεύτερη. Όσον αφορά την *Ελευθεροτυπία* διαπιστώνεται ότι γίνεται συνδυαστική χρήση όλων των ειδών των επικεφαλίδων με μια μικρή ωστόσο προτίμηση στους ονοματικούς.

Παράδειγμα 1.4

-Πικρή Συμμορία Τρίτη 31/10/2006, σελ.46

--Σαν παραμύθι με γοργόνα, σαν εφιάλτης με δράκους... Τετάρτη 1/11/2006, σελ. 20/45

Τηλε-βιασμός κατ' εξακολούθηση Πέμπτη 3/11/2006, σελ. 18-19

-Χιονοστιβάδα κακοποιήσεων Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 45

-Τηλεφαγία ανηλίκων Κυριακή 5/11/2006, σελ. 2

-Sex, drugs and video art Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 49

Στους παραπάνω ονοματικούς τίτλους γίνεται χρήση ποικίλων σχημάτων λόγου όπως παρομοιώσεις (Σαν παραμύθι), μεταφορές (χιονοστιβάδα) και λογοπαιγνία με στερεότυπες εκφράσεις (τηλε-βιασμός, τηλεφαγία, sex, drugs and video art). Στον τελευταίο τίτλο όπου γίνεται και χρήση αγγλικών λέξεων χρησιμοποιείται το γνωστό κλισέ sex, drugs and rock n' roll προκειμένου να υπογραμμιστεί η ειρωνεία που θέλει να αποδώσει ο αφηγητής στην χρήση του βίντεο τη στιγμή που τελείται το έγκλημα του βιασμού. Τα σχήματα αυτά εντείνουν τη δραματικότητα του λόγου προσδίδοντας την αντίστοιχη βαρύτητα στο περιστατικό σεξουαλικής βίας που βρίσκεται στο κέντρο της αφήγησης. Οι ονοματικοί τίτλοι θεωρούνται πιο προσωπικοί από ότι οι ρηματικοί εφόσον αποτυπώνουν περισσότερο την θέση του δημοσιογράφου-αφηγητή απέναντι σε ένα συμβάν παρά το καταγράφουν ως είδηση όπως οι ρηματικοί. Για αυτό το λόγο δεν είναι και τόσο συχνοί στην έντυπη ειδησεογραφία όπως σε λογοτεχνικές ή άλλου είδους αφηγήσεις¹³⁵. Εν τούτοις στην ειδησεογραφία που αφορά την έμφυλη βία και δη τη σεξουαλική παρατηρούνται περισσότεροι ονοματικοί τίτλοι ακριβώς όπως λόγω της ευαισθησίας που χαρακτηρίζει το συμβάν.

Επίσης, στις αφηγήσεις που ερευνήθηκαν στα *NEA* ανιχνεύεται αντίστοιχα ομοιότητες στη χρήση αφηγηματικών τεχνικών στους επικεφαλίδες. Αρχικά

¹³⁵ Χατζησαββίδης, *ό.π.* σελ.114

εντοπίζεται και πάλι η χρήση δυο επικεφαλίδων, όμως με τον αντίθετο τρόπο από ότι στην *Ελευθεροτυπία*.

Παράδειγμα 1.5 *ΤΑ ΝΕΑ*

«Της ζητούν να φύγει από το χωριό»

Μιλάει στα «ΝΕΑ» ο δικηγόρος της μαθήτριας, που κατήγγειλε τον βιασμό της από 4 συμμαθητές της

Στη προκειμένη περίπτωση το απόσπασμα ευθύ λόγου έρχεται πρώτα και κατόπιν στον υπότιτλο διευκρινίζεται ποιος και υπό ποια ιδιότητα κάνει τη δήλωση. Ο τίτλος ξεκινάει ελλειπτικά-δεν είναι ξεκάθαρο ποιοι είναι αυτοί που της ζητούν να φύγει-χωρίς υποκείμενο κατευθείαν με ρήμα. Γενικά, όσον αφορά το ρεπορτάζ τα *ΝΕΑ* φαίνεται να προτιμούν τις επικεφαλίδες ρηματικού τύπου με λιτή σύνταξη χωρίς υποκείμενο και περιγραφικούς υπότιτλους.

Παράδειγμα 1.6 *ΤΑ ΝΕΑ* Τετάρτη 1/11/2006, σελ. 14-15

-Ρίχνουν το φταιξιμο στην «ξένη»

Μετά τη καταγγελία άλλαξε η συμπεριφορά του χωριού, λέει η μητέρα της μαθήτριας

-«Μου φέρθηκαν σαν κτήνη»

Κατάθεση-φωτιά από τη 16χρονη που περιγράφει με λεπτομέρειες τον βιασμό

Και στο παράδειγμα 1.6 παρατηρείται η χρήση ευθύ λόγου από το φερόμενο ως θύμα. Τόσο οι επικεφαλίδες όσο και οι υπότιτλοι είναι ρηματικοί ενώ γίνεται χρήση του αξιολογικού επιθέτου «ξένη» το οποίο είναι και ιδεολογικά φορτισμένο ενώ στη δεύτερη επικεφαλίδα εντοπίζεται σχήμα λόγου όπως η παρομοίωση των βιαστών με κτήνη. Αν και πάλι δεν αναφέρονται ρητά οι φερόμενοι ως θύτες η παρομοίωση αυτή εντείνει την εντύπωση και τον αποτροπιασμό που νιώθει ο αναγνώστης για τη πράξη των δραστών. Ο υπότιτλος χρησιμοποιεί μια στερεοτυπική φράση-«κατάθεση-φωτιά», η οποία αποτελεί και μεταφορά, που έρχεται να ενισχύσει την προαναφερθείσα εντύπωση συνοδευόμενη μάλιστα και από φωτογραφία αποσπάσματος της γραπτής κατάθεσης της 16χρονης. Όπως διαπιστώνει και ο Πολίτης, οι τίτλοι «το πρώτο σκαλοπάτι του αφηγηματικού ιμπρεσιονισμού των ανθρωπίνων ιστοριών» (δηλαδή

της σκηνοθέτησης εξιστορήσεων με προαποφασισμένο συγκινησιακό φορτίο αγαλλίασης ή φόβου, που αντλείται από στερεότυπα θέματα όπως του έρωτα και του θανάτου, και λεξιλόγιο που κυριαρχείται από επιβαρυμένες συνδηλώσεις) είναι τα μικροκείμενα των τίτλων τους»¹³⁶. Ο χαρακτηρισμός των επικεφαλίδων ως μικροκείμενα συμβάλλει στη διαπίστωση ότι οι επικεφαλίδες αν και όχι απαραίτητες στην αφήγηση που ακολουθεί αποτελούν από μόνες τους κειμενικούς μικρόκοσμους που εμπεριέχουν μικροαφηγηματικά στοιχεία.

Τα μικροαφηγηματικά στοιχεία όπως οι επιθετικοί προσδιορισμοί και τα ονομαστικά σύνολα που εντοπίζονται στους τίτλους συμβάλλει στο να γνωρίσει ο αναγνώστης τους ήρωες της αφήγησης. Οι επικεφαλίδες διακρίνονται για την λεκτική και γραμματική τους μηχανική μέσω της οποίας ξεχωρίζει η ταυτότητα των συμμετεχόντων στο συμβάν, η έκφραση λόγου και η δράση τους¹³⁷. Στην περίπτωση της αφήγησης ενός εγκλήματος η ονομασία και ο χαρακτηρισμός των συμμετεχόντων, δηλαδή των δραστών και του θύματος αποκτάει ιδιαίτερη σημασία αφού συμβάλλει στη διαμόρφωση της εικόνας που οι αναγνώστες διαμορφώνουν για αυτούς¹³⁸. Ωστόσο στην πλειονότητα των αφηγήσεων των εγκλημάτων της έμφυλης βίας απαγορεύεται η χρήση ονομάτων είτε των θυτών είτε του θύματος, ειδικά εφόσον δεν έχει διαλευκανθεί το έγκλημα ή εμπλέκονται ανήλικοι στην υπόθεση είτε ως θύτες είτε ως θύματα¹³⁹. Σύμφωνα με την Tallbert «οι θύτες και τα θύματα κατασκευάζονται γλωσσολογικά εν μέρει από το όνομα που τους αποδίδεται και από την περιγραφή μέσω ονομαστικών προτάσεων»¹⁴⁰.

Η γλωσσολογική κατασκευή προκύπτει λοιπόν από συγκεκριμένα μικρογλωσσικά στοιχεία όπως περιγραφικά επίθετα, προσηγορικά ονόματα και κοινωνικά κατηγορήματα. Η απόδοση καταρχάς της ηλικίας της φερόμενης ως 16χρονη εμπίπτει στην κατηγορία των περιγραφικών επιθέτων. Επίσης, στα κείμενα που εξετάστηκαν στις δύο αυτές εφημερίδες τόσο η 16χρονη όσο και οι φερόμενοι θύτες αναφέρονται

¹³⁶ Πολίτης Π., «"Ανθρώπινες ιστορίες" (feature stories) ή το αλφαβητάρι του αφηγηματικού ιμπρεσιονισμού», στο *Δια-κείμενα*, τευχ.10, 2008 σσ.15-27, σελ. 16.

¹³⁷ Πολίτης Π., 2008, ό.π. σελ. 16.

¹³⁸ Tabbert Ul., *ό.π.*, σελ. 43.

¹³⁹ Η *Ελευθεροτυπία* έκανε διαρροή το ονόματος της 16χρονης όταν δημοσίευσε απόσπασμα από το πόρισμα του ιατροδικαστή χωρίς να έχει «μαυρίσει» το όνομα της στο άρθρο «Κανένα φως από τον ιατροδικαστή», Κυριακόπουλος Κ., Παρασκευή 3/11/2006-. Δημοσίευσε αργότερα απολογητική επιστολή: «Συγγνώμη λάθος μας», Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 16.

¹⁴⁰ Tabbert Ul., *ό.π.* σελ. 45.

με την ιδιότητα τους ως μαθητές αφενός γιατί υπάρχει το κώλυμα αναφοράς των πραγματικών τους ονομάτων αφετέρου επειδή το συμβάν του βιασμού έλαβε χώρα στο σχολείο. Σε κανέναν τίτλο από όσους εξετάστηκαν δεν γίνεται αναφορά στην 16χρονη ως το θύμα βιασμού ή στους φερόμενους ως δράστες, ως θύτες, βιαστές ή δράστες. Μοναδικές εξαιρέσεις αποτελούν στη πρώτη περίπτωση κείμενο-συνέντευξη της *Ελευθεροτυπίας* με κύριο τίτλο «Ό,τι κι αν έγινε, είναι έγκλημα» και με επικεφαλίδα με μικρότερα γράμματα ακριβώς από πάνω «ΑΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΑ προσπάθησαν να ταπεινώσουν το θύμα» λέει η κοινωνιολόγος-ψυχολόγος Χρ. Αντωνοπούλου». Επίσης, στο κείμενο αυτό είναι η μοναδική φορά που συναντάμε την λέξη «θύμα» να χρησιμοποιείται και από τη δημοσιογράφο που παίρνει τη συνέντευξη. Η αποφυγή εκτεταμένης χρήσης της λέξης «θύμα» όσον αφορά τη 16χρονη σχετίζεται ίσως με το γεγονός ότι ο βιασμός δεν είχε αποδειχθεί όπως επίσης οι δράστες δεν είχαν ακόμα ούτε συλληφθεί ούτε κατηγορηθεί. Όσον αφορά τους θύτες σε όλες τις περιπτώσεις κατονομάζονται ως «μαθητές» ή «συμμαθητές» της 16χρονης εκτός από άρθρο στα *NEA* με ρηματικό τίτλο «Στην ίδια μοίρα έβαλαν τη 16χρονη με τους 4 κατηγορούμενους» την Πέμπτη, 9 Νοεμβρίου 2006. Το κείμενο αυτό αποτελεί και το τελευταίο το οποίο ασχολείται με την υπόθεση βιασμού της Αμαρύνθου στα *NEA*. Η επιλογή της χρήσης της μαθήτριας αφορά και τις αφηγήσεις στα σώματα των κειμένων και όχι μόνο τις επικεφαλίδες.

Ως προς τα προσηγορικά ονόματα κατά τον Πολίτη, «ορίζουν ως δραματικό τόπο το δίκτυο εξ αίματος συγγένειας (μάννα ή μητέρα, γιος, αδελφή, κοριτσάκι (της) –η μάννα σχεδόν πάντοτε παρούσα και δρώσα ή το φάσμα της»¹⁴¹. Η ανάγνωση των επικεφαλίδων στα υπό εξέταση φύλλα έδειξε ότι τα *NEA* κυρίως χρησιμοποιούν το προσηγορικό όνομα της μητέρας ή μάννας κυρίως σε συνδυασμό με παραθέματα των λεγομένων της. Οι αναφορές στη μητέρα της μαθήτριας συμβάλλουν στην δημιουργία έντονων συναισθηματικών αντιδράσεων αλλά και παραπέμπουν και σε λογοτεχνικές και κινηματογραφικές αφηγήσεις όπου η μάννα προστατεύει το παιδί της από τον υπόλοιπο κόσμο, αφήγηση η οποία εμφανίζεται εντονότερα στη δεύτερη επικεφαλίδα.

¹⁴¹ Πολίτης Π., ό.π., 2008, σελ. 17.

Παράδειγμα 1.7

-Μετά τη καταγγελία άλλαξε η συμπεριφορά του χωριού, λέει η μητέρα της μαθήτριας Τετάρτη 1/11/2006, σελ.14

-«Μας έκλεισαν την πόρτα της επιστροφής» «Η στάση των καθηγητών να τιμωρήσουν το παιδί μου, δεν μας αφήνει περιθώρια», λέει η μάνα της μαθήτριας Παρασκευή 3/11/2006

-ΣΤΗ ΜΗΤΕΡΑ Της 16ΧΡΟΝΗΣ Συμπαράσταση με καθυστέρηση του Συλλόγου γονέων Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 15

Σε αρκετά από τα παραδείγματα επικεφαλίδων που παρατίθενται πάνω παρατηρείται η χρήση του ευθύ λόγου. Μέσω της παρουσίασης του λόγου ή της σκέψης είτε των ίδιων των συμμετεχόντων στο συμβάν είτε παρατηρητών και ειδικών μετατρέπει την αφήγηση σε πολυφωνική προσδίδοντας της μια διαλογική ποιότητα¹⁴². Γενικά, θεωρείται ως μια συχνή επιλογή στη γλώσσα των μέσων καθώς η παράθεση αποσπασμάτων ευθύ λόγου φέρει ιδιαίτερη σημασία για την αφήγηση μιας είδησης αφού όλα τα κείμενα εμπεριέχουν θραύσματα από άλλα κείμενα, τα οποία αφηγηματικά θραύσματα με τη σειρά τους διαμορφώνουν τις ειδησεογραφικές αφηγήσεις ως μια κειμενική αλυσίδα¹⁴³. Επιπλέον, η παράθεση αποσπασμάτων ευθύ λόγου σχετίζεται και με την διαχείριση των δημοσιογραφικών πηγών όπως και με την αξιοπιστία που έχει ο δημοσιογράφος-αφηγητής ως προς την είδηση. Εφόσον, οι δημοσιογράφοι αξιοποιούν πληροφορίες από άλλους οι παραθέσεις είναι ένας τρόπος δήλωσης προέλευσης των πληροφοριών αυτών¹⁴⁴. Εν ολίγοις, οι δημοσιογράφοι χρησιμοποιούν τις παραθέσεις ως έναν τρόπο επαγγελματικής αποστασιοποίησης ενώ παράλληλα εξασφαλίζουν έναν τόνο αντικειμενικότητας στην ιστορία τους¹⁴⁵. Ακόμη μια λειτουργία της παράθεσης λόγου είναι ότι δίνει έμφαση στην οπτική γωνία (news angle) από την οποία εστιάζει το κείμενο στο συμβάν που αφηγείται¹⁴⁶. Η οπτική γωνία σχετίζεται και με την πλαισίωση (framing) σε ένα συμβάν όπως θα δούμε παρακάτω.

¹⁴² Tabbert Ul., *ό.π.* σελ. 137.

¹⁴³ Στο ίδιο, σελ. 137.

¹⁴⁴ Στο ίδιο, σελ. 137.

¹⁴⁵ Στο ίδιο, *ό.π.*, σελ.137.

¹⁴⁶ Στο ίδιο, *ό.π.*, σελ 137.

Το παράδειγμα 1.7 που περιέχει παράθεμα ευθύ λόγου ανήκει στην κατηγορία της «εξιστόρησης συμβάντων από έναν αφηγητή-δευτεραγωνιστή που παρουσιάζει την ιστορία ενός αγαπημένου προσώπου στην οποία ωστόσο εμπλέκεται και ο ίδιος (μη αυτοδιηγητική αφήγηση/ενδοδιηγητικός-ετεροδιηγητικός τύπος αφηγητή, σύμφωνα με τον Genette)¹⁴⁷. Η χρήση του πρώτου πληθυντικού («Η στάση των καθηγητών να τιμωρήσουν το παιδί μου, δεν μας αφήνει περιθώρια») όπως και οι αντωνυμικές αναφορές (παιδί μου) αποτελούν μέσα τα οποία συντελούν στην αυθόρμητη αναπαραγωγή του γεγονότος, προκαλούν έντονα συναισθήματα με κύριο την ταύτιση και την συμπάθεια και εξασφαλίζουν την λεπτομέρεια¹⁴⁸ σε μια μόνο πρόταση.

Εκτός από τα παραπάνω γλωσσικά στοιχεία και σχήματα λόγου η οι αφηγηματικές αναπαραστάσεις των συμβάντων της σεξουαλικής βίας περιλαμβάνουν και μεταφορές. Οι μεταφορές επίσης συμβάλλουν δυναμικά στην κατασκευή των εικόνων του θύτη και του θύματος και για αυτό απαντώνται συχνά στα αστυνομικά ρεπορτάζ¹⁴⁹. Αν και τα συμβάντα είναι στην πραγματική ζωή και βιωμένα από αυτούς που συμμετέχουν σε αυτά εν τούτοις, η αφηγηματική τους κατασκευή βασίζεται σε εννοιακές μεταφορές¹⁵⁰. Οι εννοιακές μεταφορές¹⁵¹ έχουν δυο πολύ σημαντικές λειτουργίες αφενός αυτή της αξιολόγησης και αφετέρου αυτή της δραματοποίησης. Η δραματοποίηση στοχεύει στην συναισθηματική αντίδραση του αναγνώστη δίνοντας έμφαση σε πλευρές του συμβάντος που είναι πιο εντυπωσιακές και για αυτό δεν απέχει πολλή ως λειτουργία από την υπερβολή¹⁵². Στο παρακάτω παράδειγμα διαπιστώνεται η χρήση μεταφορών κυρίως από τα *NEA* ως μηχανισμός δραματοποίησης.

¹⁴⁷ Πολίτης Π., 2008, ό.π., σελ. 20.

¹⁴⁸ Πολίτης Π., 2008, ό.π. σελ. 21.

¹⁴⁹ Tabbert Ul., ό.π., σελ. 162.

¹⁵⁰ Bednarek, M. (2005). «Construing the world: Conceptual metaphors and event-construal in news stories» στο *Metaphorik.de* 9,σ.σ. 6-32, σελ. 6. Διαθέσιμο στο:

http://www.metaphorik.de/sites/www.metaphorik.de/files/journal-pdf/09_2005_bednarek.pdf

¹⁵¹ Οι εννοιακές μεταφορές ορίζονται στην γνωστική γλωσσολογία ως «οι εννοιακές μεταφορές – αντιστοιχίσεις ενός πεδίου-πηγής (source domain), όπως τα μέλη του ανθρώπινου σώματος, σε ένα πεδίο-στόχο (target domain), όπως τα μέρη ενός επίπλου, που εξηγούν αναλογικά ένα νέο ή ανεπαρκώς προσδιορισμένο πεδίο μέσω ενός γνωστού πεδίου– πραγματώνονται από αντίστοιχες γλωσσικές μεταφορές», Πολίτης Π., «Εννοιακές μεταφορές και λεξικές συμπαραθέσεις σε τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων» στο *Ζητήματα Επικοινωνίας* (9), 2009, σ.σ. 90-101, σελ. 96.,

¹⁵² Bednarek M., ό.π. σελ. 9.

Παράδειγμα 1.8

- Χιονοστιβάδα κακοποιήσεων, *Ελευθεροτυπία*, Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 45
- Οι τοπικές κοινωνίες κρύβουν τα σκουπίδια κάτω από το χαλί, *Ελευθεροτυπία*, Τρίτη 7/11/2006, σελ. 20/45
- Κατάθεση-φωτιά από τη 16χρονη που περιγράφει με λεπτομέρειες τον βιασμό, *ΤΑ ΝΕΑ*, Τετάρτη 1/11/2006, σελ. 15
- Το αυγό του έντρομου φιδιού, *ΤΑ ΝΕΑ*, Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 11
- Μας έκλεισαν τη πόρτα της επιστροφής, *ΤΑ ΝΕΑ*, Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 10-11
- Βιάζουν το μέλλον, *ΤΑ ΝΕΑ*, Σαββατοκύριακο 4-5/11/2006, σελ. 21

Οι παραπάνω τίτλοι με εξαίρεση τον τρίτο αφορούν κείμενα που είτε αποτελούν γνώμες και σχόλια είτε αφηγήσεις που, αν και δεν αναφέρονται άμεσα στο συμβάν στο βιασμό της Αμαρύνθου το χρησιμοποιούν ωστόσο ως αφορμή για να διερευνήσουν παρόμοια φαινόμενα και αντιδράσεις στην περιοχή όπου έλαβε χώρα το αρχικό συμβάν. Επομένως, η αξιολογική λειτουργία των παραπάνω μεταφορών επιτείνεται στους τίτλους αφηγήσεων που αποτελούν γνώμες και σχόλια όπως για παράδειγμα η επικεφαλίδα «Οι τοπικές κοινωνίες κρύβουν τα σκουπίδια κάτω από το χαλί» όπου η αρθογράφος παραθέτει τη μεταφορά αυτή σε μορφή ευθύ λόγου για να υπογραμμίσει τη σημασία του κοινωνικού φαινομένου που αναλύει στο κείμενο.

Ειδικότερα, η συγκεκριμένη μεταφορά είναι προσανατολιστική επειδή η αναλογία που γίνεται εδώ είναι χωροταξική αφού περιέχει αναφορά «στο κάτω από το χαλί» συνδυάζοντας και οντολογικό μεταφορικό στοιχείο όπου η σεξουαλική βία και ο ρατσισμός γίνονται αντιληπτά ως σκουπίδια. Οι προσανατολιστικές μεταφορές παρουσιάζουν λεκτικά σχήματα που «μας επιτρέπουν να συγκροτήσουμε σε συνεκτικά συστήματα εννοιολογικά στοιχεία από τον «τομέα-στόχο» διαμέσου βασικών ανθρώπινων προσανατολιστικών δεδομένων (πάνω/ κάτω, μέσα / έξω, εμπρός / πίσω, κλπ)¹⁵³. Επίσης, η στερεοτυπική μεταφορά «κατάθεση-φωτιά» θα μπορούσε να είναι

¹⁵³ Παπαρούση Μ., «Εννοιολογική μεταφορά : μια απόπειρα διδακτικής αξιοποίησης» στο *Κείμενα Τεύχος 8*, 2008, Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας χ.σ., διαθέσιμο στο

οντολογική μεταφορά αφού ο αφηγητής αναφέρεται στην κατάθεση της 16χρονης σαν να έχει φυσικές ιδιότητες και επιδράσεις. Οι οντολογικές μεταφορές έχουν να κάνουν με τον τρόπο που οι αφηγητές αντιλαμβάνονται τα συμβάντα και τις ενέργειες ως φυσικές οντότητες και ουσίες¹⁵⁴. Παρόμοια μεταφορά αποτελεί και η επικεφαλίδα «Βιάζουν το μέλλον» όπου το μέλλον αποκτάει υλική υπόσταση και παραλληλίζεται ως οντότητα με το θύμα του βιασμού. Η αναφορά στην νεαρή ηλικία του θύματος γίνεται αντιληπτή επίσης στην μεταφορά όπου αντηχείται το κλισέ «οι νέοι είναι το μέλλον». Η μεταφορά «Χιονοστιβάδα κακοποιήσεων» αντιστοιχεί στην κατηγορία των δομικών μεταφορών όπου η έννοια της κακοποίησης και ο στατιστικός της αριθμός παρουσιάζεται με δεδομένα που αντιστοιχούν σε καιρικά φαινόμενα. Οι δομικές μεταφορές προκύπτουν όταν στο σχήμα λόγου μια έννοια ή το σύνολο εννοιών οργανώνεται σύμφωνα με μια άλλη ή ένα άλλο εννοιολογικό σύστημα¹⁵⁵.

4.2 Ανάλυση αφηγηματικών δομών κατά τον Bell και η σημασία της αξιολόγησης:

Καθώς ο όγκος των αφηγήσεων γύρω από το βιασμό της Αμαρύνθου είναι μεγάλος θα επιλέξουμε ενδεικτικά ένα άρθρο για να εξετάσουμε αν ανταποκρίνονται στην αφηγηματική δομή ιστοριών του Bell με μια έμφαση στο μέρος της αξιολόγησης μέσω παραδειγμάτων από το εν λόγω κείμενο. Το δεύτερο σχετικό κείμενο που δημοσίευσε η *Ελευθεροτυπία* φέρει το τίτλο «Σαν παραμύθι με γοργόνα, σαν εφιάλτης με δράκους»¹⁵⁶. Εκτός από την αναλογία της είδησης με παραμύθι και την αντιστοιχία των συμμετεχόντων με μυθικά πλάσματα, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στη διττή σημασία της λέξης «δράκους». Στη προκειμένη περίπτωση δεν αφορά μόνο το τέρας του παραμυθιού αλλά και έναν στερεότυπο όρο που χρησιμοποιείται κατά κόρον από τους δημοσιογράφους για τους βιαστές. Ο τίτλος βρίσκεται στη μέση του άρθρου κάτω από μια φωτογραφία η οποία δείχνει μια παραδοσιακή ζωγραφιά γοργόνας από το ομώνυμο μαγαζί όπου δούλευε η 16χρονη. Αυτή δεν και η μόνη φωτογραφία αφού το άρθρο πλαισιώνεται από φωτογραφίες κατοίκων με παράθεση από κάτω αποσπασμάτων ευθύ λόγου όπως επίσης και με φωτογραφίες γκράφιτι

http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=117:p1t8&catid=52:tefxos8&Itemid=60

¹⁵⁴ Πολίτης Π., 2008, ό.π. σελ. 96.

¹⁵⁵ Στο ίδιο, σελ. 96.

¹⁵⁶ Κυριακόπουλος Κ., *Ελευθεροτυπία*, Τετάρτη 1/11/2006, σελ. 20/45.

από το σχολείο με στίχους. Ο τρόπος που τα οπτικά αυτά μέσα πλαισιώνουν την κεντρική αφήγηση και το μικροκείμενο του τίτλου προσφέρει στην οικοδόμηση μιας συγκεκριμένης οπτικής γωνίας η οποία επηρεάζει συναισθηματικά τους αναγνώστες¹⁵⁷. Ωστόσο, η αφηγηματική δομή του κειμένου αναπτύσσεται ξέχωρα από την παράθεση φωτογραφιών.

Η εισαγωγή του άρθρου είναι με έντονα μαύρα γράμματα όπου λαμβάνει χώρα η εστίαση του κειμένου, ξεχωρίζει δηλαδή λόγω της προβολής της από το υπόλοιπο κείμενο. Αν και η εισαγωγή θα πρέπει να αποτελεί και την κύρια περίληψη του κειμένου ωστόσο στη περίπτωση αυτή δεν είναι ξεκάθαρο το θέμα στο οποίο επικεντρώνει ο αφηγητής. Το συγκεκριμένο κείμενο δεν αφορά μόνο το αρχικό συμβάν δηλαδή τη καταγγελία και την διερεύνηση της αλλά τις αντιδράσεις των κατοίκων όπως και των συμμαθητών των πρωταγωνιστών του συμβάντος. Εδώ όμως, η εισαγωγή θυμίζει κυριολεκτικά την εισαγωγή ενός παραμυθιού δηλαδή «το μια φορά και ένα καιρό» αφού εισάγει τους αναγνώστες στο τόπο όπου επικεντρώνει το ρεπορτάζ, «πάνω στον παραλιακό δρόμο της Αμαρύνθου» «όπου υπάρχει ένα μικρό τυροπιτάδικο». Ακολουθεί και δεύτερη περίληψη όπου γίνεται μια σύντομη αναφορά στο συμβάν της άσκησης δίωξης στους θύτες και συνεργούς μαθητές του βιασμού. Το συμβάν αυτό χρονικά προηγείται της συνάντησης του αφηγητή με έναν από τους θύτες όπως περιγράφεται αυτή στην πρώτη περίληψη. Όσο για τον κατατοπισμό, πληροφορίες σχετικά με τις βασικές πληροφορίες του συμβάντος δηλαδή το που, πότε και ποιοι δίνονται και στις δυο περιλήψεις αλλά κυρίως στη δεύτερη. Τόπος ορίζεται το λύκειο της Αμαρύνθου, οι πρωταγωνιστές είναι τέσσερις μαθητές, τρεις μαθήτριες και μια 16χρονη μαθήτρια, θύμα βιασμού και ως χρόνος δηλώνεται το «χθες». Ο αναγνώστης θα πρέπει να δει την ημερομηνία του φύλλου για να κατανοήσει πλήρως σε ποια ημερομηνία αναφέρεται το «χθες». Ο συντάκτης λοιπόν δίνει την εντύπωση με τον ορισμό του χρόνου αυτόν ότι απευθύνεται προφορικά στον δέκτη ως αν αυτός να είναι ακροατής και όχι αναγνώστης.

Η δράση, όπως συνηθίζεται στα δημοσιογραφικές αφηγήσεις δεν ακολουθεί τη χρονική σειρά των γεγονότων κάτι που γίνεται εμφανές από τις δυο περιλήψεις του

¹⁵⁷ Πατρώνια Μ, «Ο λόγος των μέσων: Ποιοτικές μεθοδολογικές Προσεγγίσεις» στο πλαίσιο εργαστηρίου τις 21/2/2018 στο μάθημα της Κακαβούλια Μ., Αφήγηση σε Παλαιά και Νέα Μέσα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

άρθρου. Οι αφηγήσεις του βιασμού, της καταγγελίας και της δίωξης εναλλάσσονται η μια την άλλη σε όλο το κείμενο. Αρχικά, παρατίθεται το συμβάν της δίωξης, μετά το καθαυτό συμβάν του βιασμού, η αφήγηση διακόπτεται με βιογραφικές πληροφορίες για τους θύτες και το θύμα ενώ στη συνέχεια επανέρχεται στο συμβάν της δίωξης, πιάνοντας το από την αρχή εξηγώντας το ρόλο της αστυνομίας στην υπόθεση και τέλος επιστρέφει στην υπόθεση του βιασμού και πάλι. Η δράση ξεκινάει λοιπόν με τη συνέπεια της καταγγελίας του βιασμού και μετά επεξηγεί το αρχικό συμβάν. Επομένως, η δράση αποτελείται από εναλλασσόμενα θραύσματα χρόνου («χθες», «την επόμενη μέρα από την ιστορία», «την Παρασκευή 26 του μηνός» και τόπου («παραλιακή», «τυροπιτάδικο», «λύκειο», «ουζερί Γοργόνα», «γραφείο αστυνόμου») δίνοντας τη δυνατότητα στον αφηγητή να συμπεριλάβει διαφορετικά «σκηνικά» σε ένα περιορισμένο χώρο¹⁵⁸. Η αφηγηματική δομή του χρόνου, τόπου και συμμετεχόντων είναι εξίσου περίπλοκη με αυτής της δράσης, έτσι η ειδησεογραφική αφήγηση παρέχει την ευκαιρία να συνδυάζονται διάφορα συμβάντα μεταξύ τους¹⁵⁹.

Εφόσον, το τελικό συμβάν δηλαδή η κατάληξη της ιστορίας βρίσκεται στην περίληψη, είναι δύσκολο να εντοπιστεί κάποιο είδος λύσης στο κείμενο. Ναι μεν οι φερόμενοι ως θύτες συνελήφθησαν και κλήθηκαν σε απολογία όμως ούτε η δίκη έχει γίνει τη χρονική στιγμή που εκδόθηκε το άρθρο ούτε έχει βγει κάποιο συμπέρασμα για το αν το θύμα είχε δίκιο. Για αυτό το λόγο και ο Bell παρομοιάζει τις ειδήσεις με σίριαλ¹⁶⁰, επειδή το ειδησεογραφικό αρχικό συμβάν δεν έχει κατάληξη, πόσο μάλλον στην ειδησεογραφία του εγκλήματος, αλλά αντίθετα είναι σε συνεχή εξέλιξη και μετά το πέρας του άρθρου.

Επίσης, αν και δεν συνηθίζεται ούτε η κατακλείδα στις ειδησεογραφικές αφηγήσεις αφού μάλιστα δεν υπάρχει λύση εν τούτοις στο συγκεκριμένο κείμενο υπάρχει κλείσιμο της αφήγησης. Συγκεκριμένα, ο συντάκτης κλείνει την αφήγηση του με μια αξιολογική φράση «Ίσως αυτό να είναι το μεγάλο στοίχημα όχι για την ίδια, αλλά κυρίως για την μικρή παραθαλάσσια κοινωνία...». Το διστακτικό επίρρημα «ίσως» εκφράζει την προσωπική εκτίμηση του αφηγητή για την εξέλιξη του συμβάντος καθώς και την επιφύλαξη του ως προς την κατάληξη της ιστορίας. Τα

¹⁵⁸ Bell A., *ό.π.*, σελ. 198.

¹⁵⁹ Στο *ίδιο*, σελ. 168.

¹⁶⁰ Στο *ίδιο*, σελ. 154

αποσιωπητικά στο τέλος του κειμένου επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση ότι οι ειδησεογραφικές αφηγήσεις παραμένουν ανοιχτές και ότι και αυτή καθαυτή η αφήγηση δεν σταματάει εδώ αλλά θα ακολουθήσει κάποια άλλη σε αόριστο χρόνο. Στην πρόταση όμως ο συντάκτης παραθέτει πάλι τον ίδιο επιθετικό προσδιορισμό του τόπου του συμβάντος με τον οποίο έχει ξεκινήσει την εισαγωγή, πραγματοποιώντας έτσι έναν αφηγηματικό κύκλο και δίνοντας την αίσθηση ενός κλεισίματος αφού κατά κάποιον τρόπο επιστρέφει η αφήγηση κυριολεκτικά στον τόπο του εγκλήματος-συμβάντος.

Η αξιολόγηση είναι διάχυτη σε όλο το κείμενο και ήδη από την εισαγωγή ανιχνεύεται σε επιθετικούς προσδιορισμούς είτε από τον ίδιο τον αφηγητή είτε από αποσπάσματα ευθύ και πλάγιου λόγου απόψεων ατόμων με τα οποία ο αφηγητής έχει συζητήσει.

Παράδειγμα 1.9
-Ένα <u>κοντό</u> παιδί, <u>αδύνατο</u> , με φάτσα <u>κλασική</u> του <u>δεκαεξάρη</u> πιτσιρικά, <u>καθόταν γεμάτο κέφι</u> και όρεξη για χαβαλέ.
- Η Αμάρυνθος είναι μια <u>κλασική</u> ελληνική κωμόπολη
-Ξεφτισμένοι σοβάδες <u>κάνουν παρέα</u> με <u>πανάκριβα</u> μάρμαρα, <u>θηριώδη αγροτικά</u> τετρακίνητα βολτάρουν διπλά σε <u>κρεμάμενα IX εικοσαετία</u>
-Σαν διάλογοι σε <u>αστυνομική</u> <u>ασπρόμαυρη</u> <u>ελληνική</u> ταινία σε <u>επαρχιακή</u> κοινωνία
-«Πολύ καλή <u>κοπέλα</u> , <u>ήσυχη</u> , <u>συνεπής</u> »

Στα παραδείγματα αυτά αξιολογείται κυρίως ο τόπος όπου έλαβε χώρα το έγκλημα όπως και η κοινωνία της Αμαρύνθου. Επίσης, ο αφηγητής προβάλλει την δική του εντύπωση στη πρώτη πρόταση για έναν από τους βιαστές ήδη από την περίληψη του κειμένου, δημιουργώντας αντίστοιχα αρνητική εντύπωση στον αναγνώστη για τους θύτες από την αρχή. Ο δημοσιογράφος παραθέτει και αξιολόγηση του χαρακτήρα της 16χρονης η οποία αν και σε ευθύ λόγο αν και όχι προσωπική του συνεισφέρει στην αξιοπιστία των πηγών του αλλά και της άποψης που έχει σχηματίσει για το συμβάν. Επιπλέον, στο παράδειγμα 1.0 παρατηρείται και χρήση μεταφορών¹⁶¹

¹⁶¹ Με κόκκινα γράμματα παρατίθενται οι μεταφορές στο παράδειγμα 1.9

οι οποίες συνδράμουν στην προβολή της οπτικής γωνίας του αφηγητή αλλά και στην απόδοση έμφασης σε συγκριμένα αφηγητικά και περιγραφικά στοιχεία.

Μια άλλη διαπίστωση που προκύπτει κατά την ανάγνωση του κειμένου είναι η εκτεταμένη χρήση του υποθετικού λόγου σε αποσπάσματα ευθύ λόγου. Ο υποθετικός λόγος συνεισφέρει στο χτίσιμο της αμφιβολία γύρω από το συμβάν ενώ εκφράζονται έτσι οι προσωπικές αξιολογήσεις των ερωτηθέντων για το τι έγινε ή αν έγινε. Αν και δεν παρατίθενται αλληπάλληλες αλλά σχεδόν σε όλο το κείμενο ωστόσο δημιουργούν την αίσθηση ενός διαλόγου, μη πραγματικού αλλά κατασκευασμένου που διαχέεται στη δράση του κειμένου. Η επιλογή του συντάκτη να παραθέσει αρκετές τέτοιες κρίσεις σε ευθύ λόγο δεν είναι τυχαία ακριβώς γιατί δημιουργεί έτσι εντυπώσεις και αντίστοιχες αξιολογήσεις στον αναγνώστη για το τι ακριβώς έγινε. Είναι ένα αφηγητικό εφέ που εντείνει τη δράση του κειμένου και την απορία για το αν το συμβάν είναι αληθινό και κατά κάποιο τρόπο προάγει τη πλοκή.

Παράδειγμα 1.11

-«Αν πήγε με τη θέληση της, γιατί δεν πήγαν κάπου αλλού πιο άνετα παρά διάλεξαν την τουαλέτα»

-«Αν ήταν βιασμός, γιατί εμείς δεν ακούσαμε τίποτα που εκείνη την ώρα είχαμε μάθημα»

-«Δεν θα έκανε τίποτα η....αν δεν της έλεγαν το βίντεο και δεν το κυκλοφορούσαν»

-«Πως θα αντιδρούσε η τοπική κοινωνία αν η κοπέλα ήταν Ελληνίδα και τα τέσσερα αγόρια ήταν από την Αλβανία»

Η αξιολόγηση ως απαραίτητο μέρος της ειδησεογραφικής αφήγησης διακρίνεται σε κατηγορίες. «Μπορεί να είναι *εξωτερική*, δηλαδή ο αφηγητής να αναστέλλει την αφήγησή του για να σχολιάσει ρητά τα γεγονότα, ή *εσωτερική*, κατά την οποία ο σχολιασμός δεν είναι ρητός, αλλά υποδεικνύεται με διάφορες αποκλίσεις από την αφηγηματική σύνταξη (παραγλωσσικοί τρόποι, όπως ο επιτονισμός ή παρεμβολή λεξικών και συντακτικών δομών, όπως τα επίθετα)¹⁶²». Η αξιολόγηση εδώ είναι

¹⁶² Μπούσια Ευ., *Τα αφηγηματικά κείμενα: Δομή και Τεχνικές της Ανεπτυγμένης Αφήγησης Μια διδακτική πρόταση: Εφαρμογή της αφηγηματικής υπερδομής στο «Μικρό Πρίγκιπα» του Antoine*

κυρίως εσωτερική αφού παρεμβάλλονται αποσπάσματα ευθύ λόγου, και επιθετικοί προσδιορισμοί σε λεπτομερείς περιγραφές όπως της πόλης. Επίσης, η συντακτική δομή διακρίνεται σε κάποιες περιπτώσεις για την ελλειπτικότητα της όπως για παράδειγμα «Και οι βιαστές. Και η κοπέλα με τη μητέρα της. Και η τοπική κοινωνία. Και ο ρατσισμός». Ή σε κάποια άλλη περίπτωση παρατίθεται απόσπασμα πλάγιου ελεύθερου λόγου σχετικά με τις δηλώσεις της αστυνομίας «Το βίντεο, είπαν, το έσβησαν πριν η ανακριτική αρχή κατασχέσει το κινητό». Το μοναδικό σημείο που εντοπίζεται εξωτερική αξιολόγηση στο κείμενο είναι στην αρχή όταν ο αφηγητής αναρωτιέται «Φτάνεις στην Αμάρυνθο ως δημοσιογράφος με ένα και μοναδικό ερώτημα να ζαλίζει το κεφάλι σου: τι διάολο έγινε εκεί μέσα την περασμένη Πέμπτη;». Η αυτοαναφορικότητα και η διακοπή της αφήγησης προκειμένου να εκφράσει την δική του αγωνία σχετικά με το συμβάν αποτελούν στοιχεία εξωτερικής αξιολόγησης.

4.3 Ανάλυση τίτλων, γλωσσολογικών και αξιολογικών στοιχείων σε αφηγήσεις στον ηλεκτρονικό τύπο.:

Όπως έχουμε ήδη πει στη περίπτωση του βιασμού της Αμαρύνθου, η ειδησεογραφία ασχολήθηκε εκτεταμένα με την είδηση, αφηγήσεις της οποίας υπήρξαν σε όλα τα μέσα, διαδικτυακά ή έντυπα ή ακόμη και στη τηλεόραση. Η είδηση μάλιστα για την καταγγελία του βιασμού αναρτήθηκε ηλεκτρονικά τέσσερις μέρες πιο γρήγορα από ότι στα έντυπα φύλλα. Στη παρούσα έρευνα εντοπίστηκαν 14 κείμενα από διαφορετικά ηλεκτρονικά μέσα όπως το in.gr., το skai.gr, τα nea.gr και το zougla.gr. Το in.gr, ανήκε την εποχή του συμβάντος, στον όμιλο Λαμπράκη¹⁶³ και αποτελεί από τότε μια διαδικτυακή πύλη ενημέρωσης, η οποία διαφοροποιείται από τα υπόλοιπα μίντια του ομίλου. Οι υπόλοιποι ιστότοποι αποτελούν την ηλεκτρονική μορφή γραπτής ειδησεογραφίας αντίστοιχα της τηλεόρασης του ΣΚΑΪ, της εφημερίδας ΤΑ ΝΕΑ και του διαδικτυακού καναλιού Zougla. Τα κείμενα αυτά, αντίθετα με τις αφηγήσεις του έντυπου Τύπου, που καλύπτουν συγκεκριμένη χρονική περίοδο, είναι διάσπαρτα σε διάφορες ημερομηνίες και καλύπτουν το συμβάν από τη πρώτη μέρα της είδησης έως

de Saint-Exupéry, Διατριβή μεταπτυχιακού, Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πάτρα, 2010, σελ.16.

¹⁶³ Οι εκτυπωμένες αφηγήσεις που βρίσκονται στο INDEX της διπλωματικής είναι ωστόσο μετά την ανάληψη του ομίλου από αυτόν του Μαρινάκη οπότε και φέρουν την υπογραφή του Newsroom ΑΛΤΕΡ ΕΓΚΟ.

και τη δίκη των φερόμενων ως θυτών. Θα πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι κανένα από αυτά τα κείμενα δεν υπάρχει σε έντυπη μορφή παρά μόνο ηλεκτρονικά.

Αν και ο Bell θεωρεί ότι δεν γίνεται χρήση επικεφαλίδων στην ηλεκτρονική ειδησεογραφία¹⁶⁴ εν τούτοις σε όλα τα ηλεκτρονικά κείμενα υπάρχουν τίτλοι και μάλιστα διπλοί σε κάποιες περιπτώσεις όπως στα έντυπα άρθρα. Από τα πρώτα μέσα που κάλυψαν την είδηση ήταν η διαδικτυακή πύλη του Ομίλου ΔΟΛ, in.gr. Συγκεκριμένα, στις 27 Οκτώβρη του 2006 ανέβασε συνοπτικό κείμενο με τίτλο «Σοκ στην Εύβοια» ενώ από κάτω με έντονα γράμματα επιγράφεται η καθαυτή είδηση «Το βιασμό της μέσα σε υπό κατάληψη σχολείο κατήγγειλε 16χρονη». Η προτίμηση στη χρήση τίτλου και υπότιτλου είναι πιο εμφανής στις αναρτήσεις του in.gr απ' ότι στους άλλους ιστοτόπους.

Μετά την επικεφαλίδα και πριν το κείμενο δηλώνεται και ο τόπος όπου έγινε το συμβάν. Υπάρχει δηλαδή επεξηγηματική δείξη τόπου σε σχέση με την πρώτη επικεφαλίδα που ορίζει πιο γενικά τον τόπο του συμβάντος. Η δείξη ως γλωσσική λειτουργία μας επιτρέπει την προβολή μέρων του λόγου σε σχέση με κάποιο πρόσωπο, τόπο και χρόνο και επομένως φέρει ιδιαίτερη σημασία αφού επισημαίνει μια συγκεκριμένη οπτική γωνία¹⁶⁵. Στον υπότιτλο υπάρχει μάλιστα και άλλη δείξη που αφορά τόπο, το «υπό κατάληψη σχολείο». Εκτός από τη δείξη τόπου υπάρχει και κοινωνική δείξη αυτή που αφορά την ηλικία της και δηλώνει την ταυτότητα της αφού δεν μπορεί να αναφερθεί το όνομα της. Το είδος αυτό αφορά τρόπους απεύθυνσης όπως παρατσούκλια, τίτλοι ή επιθετικούς προσδιορισμούς¹⁶⁶. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η κοινωνική δείξη εξυπηρετεί συμβάντα όπου τα ονόματα των συμμετεχόντων δεν μπορούν δημοσιευτούν για νομικούς λόγους, όπως στις περιπτώσεις έμφυλης βίας. Κοινωνική δείξη όπως και δείξη τόπου υπάρχει και σε άλλες επικεφαλίδες των εν λόγω κειμένων όπως στο παρακάτω παράδειγμα:

¹⁶⁴ Bell A., ό.π. σελ. 150

¹⁶⁵ Tabbert Ul., σελ.158.

¹⁶⁶ Στο ίδιο, σελ. 159.

Παράδειγμα 1.12

-Μαθήτρια κατήγγειλε ότι έπεσε θύμα βιασμού μέσα σε σχολείο ΣΚΑΪ 26/10/2006

-Απολογούνται οι τέσσερις μαθητές για το βιασμό της μαθήτριας ΣΚΑΪ 30/10/2006

-Ομόφωνα αθώοι οι μαθητές της Αμαρύνθου Zougla 22/10/2010

Αντίστοιχα, οι επικεφαλίδες των κειμένων διακρίνονται σε ρηματικούς ή ψευδορηματικούς αν και στην ηλεκτρονική δημοσιογραφία δεν υπάρχει πίεση χώρου και επομένως ο συντάκτης είναι πιο ελεύθερος να επιλέξει έναν μεγαλύτερο τίτλο.

Ιστότοπος	Ρηματικοί	Ψευδορηματικοί	Ονοματικοί
ΣΚΑΪ	5	1	1
in.gr	5	2	1
tanea.gr	1		
zougla	1	1	
Σύνολο	8	2	3

1.1. Πίνακας ανάλυσης ποσοτικών δεδομένων

Στο παραπάνω πίνακα εντοπίζονται ποσοτικά οι τίτλοι στις ηλεκτρονικές αναρτήσεις και λαμβάνονται υπόψη και οι υπότιτλοι αφού και σε αυτή τη περίπτωση τελούν την ίδια λειτουργία με τις επικεφαλίδες και υπό-επικεφαλίδες στον έντυπο τύπο. Παρατηρείται σαφέστατη προτίμηση στους ρηματικούς τίτλους αφού δεν υπάρχει θέμα χώρου ούτε μάλιστα ανταγωνισμού με άλλα κείμενα στο ίδιο χώρο όπως στα έντυπα φύλλα όπου μια σελίδα περιλαμβάνει είτε πολλές αφηγήσεις τους ίδιου συμβάντος είτε άλλων. Στην ηλεκτρονική ειδησεογραφία η σελίδα ανήκει σε ένα άρθρο οπότε ο συντάκτης δεν είναι περιορισμένος στην επιλογή τίτλου. Και στους τίτλους αυτούς δεν υπάρχει αναφορά στο θύμα και στους θύτες παρά μόνο ως μαθήτρια και μαθητές ή συμμαθητές ή με δείξη αριθμού όπως οι «5» ή οι «7 νεαροί».

Αντίθετα με τις επικεφαλίδες του έντυπου τύπου, οι ηλεκτρονικοί δεν έχουν τηλεγραφική σύνταξη αφού οι ρηματικοί κυρίως περιλαμβάνουν μια ολοκληρωμένη περίληψη της αφηγούμενης είδησης χωρίς υπονοούμενα, είναι δηλαδή πιο κυριολεκτικοί.

Παράδειγμα 1.13

-Απολογούνται οι τέσσερις μαθητές για το βιασμό της μαθήτριας, ΣΚΑΪ 30/10/2006

-Τι γράφει ο βουλγαρικός τύπος για την καταγγελία βιασμού της 16χρονης στην Εύβοια, ΣΚΑΪ, 3/11/2006

- Πενθήμερη αποβολή και στη 16χρονη μαθήτρια που κατήγγειλε βιασμό, 2/11/2006, In.gr

- Αθώωθηκαν οι 7 νεαροί που κατηγορήθηκαν για τον βιασμό 16χρονης, 29/03/10, tanea.gr

Στους ρηματικούς τίτλους που παρατίθενται στο παράδειγμα 1.10, παρατηρείται η χρήση της λέξης «βιασμός» ανεξάρτητα με την περίοδο που αναρτήθηκε το κείμενο. Στις έντυπες αφηγήσεις που εξετάσαμε η χρήση της λέξης αυτής δεν είναι τόσο συνηθισμένη. Επίσης παρατηρείται χρήση όρων νομικών όπως «απολογούνται», «καταγγελία», «αθώωθηκαν», και «κατηγορήθηκαν», χρήση δηλαδή ειδικού λεξιλογίου που είναι όμως άμεσα συνδεδεμένο με το ορολόγιο στο αστυνομικό και δικαστικό ρεπορτάζ. Επίσης, δεν λείπουν και οι μεταφορές όπως «Παγωμένη» η κοινή γνώμη» και «Σκοτεινή επαρχία». Η πρώτη μεταφορά εντοπίζεται σε τίτλο που χρονικά αναρτήθηκε τις πρώτες μέρες και χρησιμοποιείται κυρίως για λόγους δραματοποίησης στα πλαίσια του ρητορικού σχήματος του σοκ. Είναι μια οντολογική μεταφορά αφού αποδίδει ιδιότητες φυσικού φαινομένου σε μια αφηρημένη έννοια. Άλλωστε τα δυο πρώτα δημοσιεύματα στο in.gr φέρουν τη λέξη σοκ μέσα στους τίτλους τους όπως «Σοκ στη Χαλκιδική» και «Κατάθεση-σοκ από τη 16χρονη που κατήγγειλε βιασμό». Η δεύτερη μεταφορά εντοπίζεται σε τίτλο σχολιαστικού άρθρου και όχι σε ρεπορτάζ πολύ μετά την είδηση του αρχικού συμβάντος.

Αν και οι τίτλοι είναι μεγαλύτερης έκτασης απ' ό,τι οι επικεφαλίδες των εντύπων εν τούτοις τα κείμενα που αναπαράγουν την είδηση του βιασμού είναι πιο μικρά σε έκταση και πιο συμπυκνωμένα ως προς την αφηγηματική τους δομή. Παρά την μικρή τους έκταση, τα κείμενα αυτά εξετάζονται ως προς την δομή τους σύμφωνα με το μοντέλο αφηγηματικής δομής του Bell.

Ένα από πρώτα κείμενα που αναρτήθηκαν έφερε το τίτλο «Σοκ στην Εύβοια» στο in.gr. Η εισαγωγή του κειμένου ξεκινάει αμέσως με το συμβάν, το οποίο αξιολογείται και αμέσως ως αληθινό. Ακολουθεί ο προσανατολισμός όπου οι αναγνώστες μαθαίνουν ποιο είναι το θύμα, όχι ονομαστικά, αλλά την ηλικία της και την ιδιότητα της, ποιοι είναι οι θύτες, που και πότε επιτελέσθηκε το έγκλημα. Όσον αφορά τη δράση, είναι διάχυτη σε όλο το κείμενο αφού το συμβάν αναφέρεται ήδη από την αρχή και τον υπότιτλο καθώς επίσης και οι εξελίξεις που αφορούν τους θύτες και την ιατροδικαστική εξέταση με την οποία κλείνει το κείμενο. Η αφηγηματική δομή του κειμένου ακολουθεί γενικά αυτή που έχει διερευνήσει παραπάνω ο Bell. Ωστόσο, υπάρχει μια αδιόρατη διαφοροποίηση στο θέμα της αξιολόγησης. Στο συγκεκριμένο κείμενο η αξιολόγηση δεν είναι τόσο παρούσα, ίσως γιατί το συμβάν είναι από μόνο του αρκετά σημαντικό ως είδηση, ώστε δεν χρειάζεται κάποια επιπλέον αξιολογικά στοιχεία για να αναδειχτεί η σπουδαιότητά του. Αξίζει να σημειωθεί η πληροφορία που δίνεται στο κείμενο για την βουλγαρική καταγωγή της μαθήτριας, όχι στο κατατοπισμό αλλά στο μέρος της δράσης.

Ακολούθησαν άλλες δυο αναρτήσεις σχετικά με τις εξελίξεις στην υπόθεση αυτή. Η πρώτη¹⁶⁷ ήταν ακόμα πιο σύντομη και αναφέρεται συνοπτικά στην εξέλιξη της υπόθεσης. Παρά το μικρό μέγεθος του το κείμενο έχει αξιολογικά στοιχεία όπως για παράδειγμα «Σοκαρισμένη παρακολουθεί η τοπική κοινωνία» και «η κατάθεση της ανήλικης ήταν συγκλονιστική». Στο επόμενο κείμενο¹⁶⁸ επαναλαμβάνεται η αξιολόγηση της κατάθεσης του θύματος ως « συγκλονιστική» ενώ παρατίθενται σε ευθύ λόγο αποσπάσματα προσωπικού λόγου τα οποία ενισχύουν την εντύπωση του αυτόπτη μάρτυρα-αφηγητή στο αρχικό συμβάν. Η χρήση των επιθέτων που περιγράφουν την συναισθηματική κατάσταση ή την συναισθηματική αντίδραση των εμπλεκόμενων καθιστά την αφήγηση πιο ζωντανή, σαν να συμβαίνει τη στιγμή που αναγιγνώσκεται το κείμενο. Ακόμη, το κείμενο αυτό αν και αναρτάται ηλεκτρονικά επικαλείται ως πηγή των αποσπασμάτων, τη έντυπη, καθημερινή εφημερίδα του ομίλου Λαμπράκη, *TA NEA* χωρίς όμως να την αναδημοσιεύει. Και οι τρεις αναρτήσεις

¹⁶⁷ Χ.σ., «Ήταν προμελετημένος» στο in.gr, 29/10/2006, διαθέσιμο στο <http://news.in.gr/greece/article/?aid=750325>

¹⁶⁸ Χ.σ., «Παγωμένη» η κοινή γνώμη» στο in.gr, 1/11/2006, διαθέσιμο στο <http://news.in.gr/greece/article/?aid=750325>

ακολουθούν την αφηγηματική δομή της ειδησεογραφίας που έχει παρατηρήσει ο Bell, επιβεβαιώνοντας έτσι και τη διαπίστωση ότι η είδηση ενός συμβάντος δεν έχει κλείσιμο αλλά είναι μια αέναη, συνεχόμενη διαδικασία ανανέωσης της αφήγησης της. Τα τρία αυτά κείμενα αν και ανέβηκαν σε ξεχωριστό χρόνο εν τούτοις συνιστούν μια συνολική αφήγηση του αρχικού συμβάντος, ήτοι της καταγγελίας του βιασμού και ως εκ τούτου μπορούν να αναγνωστούν και με αυτό τον τρόπο, δηλαδή ως μια κοινή αφήγηση¹⁶⁹.

Παρόμοια αφηγηματική δομή παρατηρείται και στις τρεις πρώτες αναρτήσεις του ΣΚΑΪ, οι οποίες είναι ακόμη πιο λιτές από τις προαναφερθείσες. Στη πλειονότητα των αφηγήσεων που ερευνούμε παρατίθενται αποσπάσματα ευθύ λόγου όπως δείχνει το παρακάτω παράδειγμα:

Παράδειγμα 1.14
-«Επιστρέφω στην Αθήνα, απόλυτα πικραμένη και απογοητευμένη. Γύρισα στην Αμάρυνθο με ένα και μοναδικό σκοπό, να συναντήσω τους καθηγητές. Να μιλήσουμε και να δω τα περιθώρια που υπάρχουν για να επιστρέψω πίσω με την κόρη μου. Δεν υπάρχει κανένα περιθώριο, δυστυχώς. Καμία συνεννόηση, κανένας τρόπος επικοινωνίας» είπε ¹⁷⁰ .
- «Έχουμε χρέος να συμπαρασταθούμε στη μικρή καταδιωγμένη. Έχουμε χρέος να μην σωπάσουμε μπροστά στον έρποντα ρατσισμό αλλά και να σεβαστούμε και να προστατέψουμε τις παιδικές ψυχές» ¹⁷¹ .
-«Πιστεύω ότι μας κατήγγειλε όταν έμαθε ότι υπάρχει video. Για να καλυφθεί η ίδια και να είναι ένα βήμα μπροστά», λέει χαρακτηριστικά ¹⁷² .

¹⁶⁹ Πριν την εξαγορά του ομίλου Λαμπράκη από τον όμιλο Μαρινάκη υπήρχε παράρτημα από κάτω με τους συνδέσμους όλων των σχετικών αναρτήσεων έτσι ώστε ο χρήστης να μπορεί να επιλέξει όποιο άρθρο ήθελε σχετικά με το συμβάν.

¹⁷⁰ Χ.σ., «Πενθήμερη αποβολή και στη 16χρονη μαθήτριά που κατήγγειλε βιασμό», 2/11/2006, διαθέσιμο στο <http://www.in.gr/2006/11/02/greece/penthimeri-apoboli-kai-sti-16xroni-mathitria-poy-katiggeile-biasmo/>

¹⁷¹ Χ.σ., «Υπό αμφισβήτηση η απόφαση των καθηγητών για τους «5» της Αμάρυνθου», 4/11/2006, διαθέσιμο στο <http://www.skai.gr/news/greece/article/9928/>

¹⁷² Χ.σ., «Οι πρωταγωνιστές του ομαδικού βιασμού της Αμαρύνθου μιλούν στην zougla.gr», 4/12/2009 διαθέσιμο στο <http://www.zougla.gr/greece/article/i-protagonistes-tou-omadikou-viasmou-tis-amarin8ou-miloun-stin-zougla>

Η πρώτη παράθεση είναι της μητέρας του θύματος, η δεύτερη είναι απόσπασμα από δήλωση του Συνασπισμού σχετικά με το συμβάν και η τρίτη είναι απόσπασμα συνέντευξης συμμαθήτριας του θύματος που υπήρξε μάρτυρας του συμβάντος. Η δεύτερη παράθεση συμβάλλει στην αξιοπιστία της ανάρτησης και υποστηρίζει τη πηγή του συντάκτη. Η πρώτη παράθεση προκαλεί συναισθηματική αντίδραση κυρίως ανησυχία και οίκτο για τη τύχη του θύματος. Η τρίτη αξιολογεί τις αντιδράσεις του φερόμενου ως θύμα, αποδίδοντας της κίνητρο για την καταγγελία του βιασμού. Και τα τρία αποσπάσματα είναι σε ευθύ ελεύθερο λόγο μέσα σε εισαγωγικά συμβάλλοντας στην αμεσότητα του λόγου που υπογραμμίζει και πάλι τη αξιοπιστία των αφηγήσεων. Σύμφωνα με την Tabbert, «από μια δημοσιογραφική σκοπιά “η ακρίβεια ισούται με την αξιοπιστία” και ο ευθύς λόγος είναι η κατηγορία που θεωρητικά προσφέρει την υψηλότερη αξιοπιστία»¹⁷³.

Εφόσον, ο βιασμός της Αμαρύνθου ήταν ένα συμβάν με το οποίο αναπαραστάθηκε σε όλες τα στάδια της εξέλιξης τους, σε διάστημα χρόνων μετά το αρχικό συμβάν, έστω και σποραδικά αναζητήθηκαν και αναρτημένες αφηγήσεις σχετικά με τη δίκη των κατηγορούμενων. Η ανοιχτή φύση της ειδησεογραφικής αφήγησης μάλιστα επιβεβαιώνεται και με τα κείμενα αυτά που ασχολήθηκαν με τη δίκη των κατηγορουμένων τέσσερα χρόνια μετά το αρχικό συμβάν. Η ηλεκτρονική εφημερίδα zougla.gr ανέβασε άρθρο-ρεπορτάζ¹⁷⁴ με θέμα τη κάλυψη της δίκης και την ομόφωνη αθώωση των κατηγορούμενων συμμαθητών του θύματος. Η εισαγωγή του κειμένου αναφέρεται στην απόρριψη των ισχυρισμών του θύματος από το δικαστήριο, συνοψίζοντας έτσι την είδηση της δίκης και αξιολογώντας το αρχικό συμβάν του βιασμού ως αναληθές. Η αξιολόγηση συνεχίζει όσον αφορά τους ισχυρισμούς του θύματος ότι «αποδυναμώθηκαν με αποδεικτικά στοιχεία της πλευράς υπεράσπισης» και με σχόλια «άξιο αναφοράς» το γεγονός ότι η μητέρα του θύματος δεν παραβρέθηκε στη δίκη. Και σε αυτό το ρεπορτάζ παρατίθενται δηλώσεις σε ευθύ λόγο, οι οποίες στη συνέχεια αξιολογούνται. Χαρακτηριστική είναι η χρήση εισαγωγικών στη λέξη «θύμα», και σε μικρά αποσπάσματα από την κατάθεση της

¹⁷³ Tabbert Ul., ό.π., σελ. 141.

¹⁷⁴ Χ.σ., «Ομόφωνα αθώοι οι μαθητές της Αμαρύνθου» στο Zougla.gr, 22/10/2010, διαθέσιμο στο <http://www.zougla.gr/greece/article/omofona-a8oi-i-ma8ites-tis-amarin8ou>

όπως «εισέβαλλαν» ή με φράσεις που αφορούν τα λεγόμενα της όπως ότι «αποδυναμώθηκαν». Τα εισαγωγικά υπογραμμίζουν την άποψη του συντάκτη και επομένως τη δική του αξιολόγηση των καταγγελιών της ως ψεύτικες. Αξιοσημείωτη είναι η διαρροή του πρώτου ονόματος της μητέρας του θύματος ως «κυρία Βασιλική» δηλώνοντας μια οικειότητα προς αυτήν. Η ονομασία της μητέρας του θύματος επιβεβαιώνει τον Πολίτη ότι η τεχνική αφήγησης των «ανθρώπινων ιστοριών» συγγενεύει με αυτή της λαϊκίστικης δημοσιογραφίας¹⁷⁵. Άλλωστε δεν έχει σημασία αν μιλάμε για αφήγηση σε ηλεκτρονικό ιστότοπο αφού το είδος της ειδησεογραφίας δηλαδή της ηλεκτρονικής δεν αποκλείει το μέσο να ανήκει στον κίτρινο τύπο ή να ακολουθεί τακτικές των λεγόμενων tabloids. Τέλος, η ανάρτηση κλείνει με μια λεπτομερή περιγραφή του ιστορικού της υπόθεσης και αναφορά στο αρχικό συμβάν. Έτσι, η αφήγηση επανέρχεται στο συμβάν το οποίο εξακολουθεί να αποτελεί το κέντρο της αφήγησης στο άρθρο αυτό έστω και μετά από τόσα χρόνια.

4.4 Συνοπτική ανάλυση της πλαισίωσης (framing) στις εφημερίδες ΤΑ ΝΕΑ & Ελευθεροτυπία

Οι αφηγηματικές επιλογές που κάνουν οι δημοσιογράφοι είτε μέσω των σχημάτων λόγων είτε μέσω των πληροφοριών που επιλέγουν να δημοσιεύσουν δεν μπορούν παρά να συνδέονται με την «εμφατικοποίηση συγκεκριμένων όψεων της πραγματικότητας¹⁷⁶». Κατ'επέκταση, οι επιλογές αυτές συγκροτούν ένα συγκεκριμένο πλαίσιο μέσω του οποίου διαμορφώνεται το περιεχόμενο και η ανακατασκευή της είδησης. Η πλαισίωση αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο αξιολόγησης ακριβώς γιατί η παρουσίαση συγκεκριμένων πτυχών μιας είδησης επηρεάζει τόσο τους αφηγητές όσο και τους αναγνώστες στην διαδικασία ερμηνείας, νοηματοδότησης και πρόσληψης του συμβάντος¹⁷⁷. Στη περίπτωση του βιασμού της Αμαρύνθου, ο καταϊγισμός των γεγονότων μετά τη καταγγελία του βιασμού όπως η δίωξη των κατηγορούμενων, η αποβολή του θύματος, η παρέμβαση της πολιτικής ηγεσίας όπως της τότε Υπουργού Παιδείας, Μαριέττας Γιαννάκου και του Προέδρου της Κάρολου Παπούλια, τις φεμινιστικές κινητοποιήσεις και τις αντιδράσεις των κατοίκων της Αμαρύνθου πρόσφερε άπειρο υλικό και επιλογές τακτικής πλαισίωσης.

¹⁷⁵ Πολίτης, ό.π., 2008, σελ. 16.

¹⁷⁶ Χρηστίδου, ό.π., σελ. 41

¹⁷⁷ Χρηστίδου, ό.π. σελ. 41.

Η πλαισίωση που επιλέγεται κάθε φορά στην αφήγηση ενός συμβάντος εντοπίζεται καταρχάς στις επικεφαλίδες και μετά στο υπόλοιπο κείμενο. Ωστόσο σε κάποιες περιπτώσεις το πλαίσιο δηλώνεται στον τίτλο του φύλλου, αυτόν δηλαδή που δηλώνει το κοινό θέμα που πραγματεύονται τα κείμενα που μπαίνουν από κάτω. Στα *NEA* η πρώτη δημοσίευση του συμβάντος ήταν σε φύλλο που είχε τον τίτλο «Αναβρασμός στην Παιδεία», σε κείμενο που έφερε το γενικό τίτλο «Φουντώνουν οι καταλήψεις-αυξάνονται οι βανδαλισμοί¹⁷⁸». Η είδηση του βιασμού εξιστορείται με ακρίβεια και με πλήρη κατατοπισμό για τις πληροφορίες που συνθέτουν το συμβάν χωρίς όμως αξιολογήσεις ή κρίσεις για το συμβάν. Στη προκειμένη περίπτωση η είδηση αυτή αποτελεί μέρος της ειδησεογραφίας που κάλυπτε το θέμα των καταλήψεων και των βανδαλισμών. Επομένως, η επιλογή της έκτασης και του τρόπου αφήγησης εξαρτάται και από την αξία των ειδήσεων άλλων συμβάντων που λαμβάνουν χώρα ταυτόχρονα με το έγκλημα σεξουαλικής βίας και την ποιότητα των πληροφοριών που παρέχονται αρχικά¹⁷⁹. Το επόμενο δημοσίευμα¹⁸⁰ αφιερώνει μια ολόκληρη σελίδα στην είδηση με συνεντεύξεις του δικηγόρου του θύματος αλλά και αποσπάσματα δηλώσεων των εμπλεκόμενων. Η αφήγηση παρατίθεται σε επί μέρους μικρές ενότητες με τίτλους που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με το συμβάν, τη βιντεοσκόπηση του βιασμού και τις αντιδράσεις των καθηγητών. Όμως, η σελίδα περιλαμβάνει και ένα σύντομο κείμενο το οποίο αφορά και πάλι τα κρούσματα βανδαλισμών ενώ ο τίτλος του θέματος του φύλλο παραμένει ο ίδιος. Συνεπώς, η πλαισίωση του συμβάντος αρχικά στα *NEA* αφορούσε γενικά τις αλλαγές στο χώρο τη παιδείας και τα επεισόδια βίας στα σχολεία αφού δεν είχε προβληθεί το συμβάν ως ξεχωριστό ή εκτός της υπόλοιπης ειδησεογραφίας.

Στα επόμενα φύλλα τα οποία ασχολήθηκαν με τη βία αλλάζουν θέμα υιοθετώντας το «Σοκ στα σχολεία» ενώ αυξάνεται ο χώρος όπου εκτυλίσσονται οι αφηγήσεις. Και σε αυτά τα φύλλα υπάρχουν μικροκείμενα με ξεχωριστούς τίτλους, τα οποία καταπιάνονται με διαφορετική πλευρά του συμβάντος. Εν τούτοις υπάρχει κοινή

¹⁷⁸ Νεοφυγέ Α.-Βραδέλης Στ., Δευτέρα 30/10/2006, σελ.12.

¹⁷⁹ Greer Ch., *Sex Crime and the Media: sex offending and the press in a divided society*, Willan Publishing, USA, 2003, σελ. 54.

¹⁸⁰ «Νεοφυγέ Α.-Μουστάκα Μ.-Βραδέλης Στ., Της ζητούν να φύγει από το χωριό» Μιλάει στα «NEA» ο δικηγόρος της μαθήτριας που κατήγγειλε τον βιασμό της από 4 συμμαθητές της », Τρίτη 31/10/2006, σελ.10

πλαισίωση παρά τα τόσα διαφορετικά μικροκείμενα η οποία εκδηλώνεται μέσα από τη χρήση λέξεων σε τίτλους κυρίως όπως «ξένη¹⁸¹», «ρατσιστικές αντιλήψεις¹⁸²», «Παρέμβαση Παπούλια κατά του ρατσισμού»¹⁸³ και «Σκληρό κατηγορώ για τη βία και τον ρατσισμό»¹⁸⁴ στους τίτλους αλλά και παραθέσεις απόψεων από κατοίκους της περιοχής, οι οποίοι αποδίδουν την επίκριση της μαθήτριας σε ρατσιστικά κίνητρα. Η αναφορά στην καταγωγή του θύματος είναι παρούσα σχεδόν σε όλα τα κείμενα-ρεπορτάζ σχετικά με το περιστατικό και μέρος της αξιολόγησης της αφήγησης είδησης όπως επίσης και της ερμηνευτικής πλαισίωσης που επιλέχθηκε εν τέλει από τα *ΝΕΑ*. Στο πλαίσιο αυτό υπήρξε υπερβολική προβολή των δηλώσεων και ανακοινώσεων της πολιτικής ηγεσίας σχετικά με τη καταπολέμηση της βίας κατά των μεταναστών θέμα το οποίο μονοπώλησε την προσοχή των δημοσιογράφων ενώ αντίθετα αγνοήθηκε το θέμα της βίας εναντίων των γυναικών¹⁸⁵. Η είδηση των κινητοποιήσεων φεμινιστικών οργανώσεων και του προπηλακισμού που δέχθηκαν διαδηλώτριες στην Αμάρυνθο περιορίστηκε σε μια μόλις δημοσίευση μικρής έκτασης με τίτλο «Απειλητικά τηλεφωνήματα στις γυναικείες οργανώσεις»¹⁸⁶.

Αντίθετα με τα *ΝΕΑ*, η *Ελευθεροτυπία* εξαρχής αφιέρωσε μεγαλύτερο χώρο στην πρώτη αναφορά της είδησης του περιστατικού δίνοντας περισσότερο έμφαση στο γεγονός ότι υπήρξε βιντεοσκόπηση του βιασμού παρά στον καθαυτό βιασμό. Στη συνέχεια συμπεριέλαβε τα σχετικά κείμενα σε φύλλα με θεματικό τίτλο τον «Βιασμό», τα οποία συνόδευε με άλλα ρεπορτάζ σχετικά με περιστατικά σεξουαλικής βίας στην περιοχή όπως «Σημαντικός αριθμός περιστατικών αιμομιξίας στην Εύβοια¹⁸⁷», «Χιονοστιβάδα κακοποιήσεων¹⁸⁸», «Έζησα την κόλαση από τον πατέρα μου¹⁸⁹»,

¹⁸¹ Λίλα. Μ, «Ρίχνουν το φταιξιμο στην «ξένη» Μετά τη καταγγελία άλλαξε η συμπεριφορά του χωριού, λέει η μητέρα της μαθήτριας», Τετάρτη 1/11/2006, σελ.14.

¹⁸² Αρτινοπούλου Β., Γνώμη, «Ρατσιστικές αντιλήψεις» Τετάρτη 1/11/2006, σελ. 14.

¹⁸³ Βραδέλης Στ., «Στην Αμάρυνθο για μια καλύτερη ζωή», Πέμπτη 2/11/2006, σελ. 13.

¹⁸⁴ Διακογιάννης Ε. Γ., «Σκληρό κατηγορώ για τη βία και το ρατσισμό», Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 10.

¹⁸⁵ Parailias P., The Screen of the migrant body: Technologies of Abjection and the "so-called" rape of Amarynthos, στο *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τομ. 140, σ.σ. 261-273, σελ. 262.

¹⁸⁶ Σαλτού Ε., «Απειλητικά τηλεφωνήματα στις γυναικείες οργανώσεις», Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 15.

¹⁸⁷ Σωτήρχου Ιω., «Ο καθηγητής Στ. Στυλιανίδης αποκαλύπτει «Σημαντικός αριθμός περιστατικών αιμομιξίας στην Εύβοια», Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 44.

¹⁸⁸ Σπυροπούλου Λ., «Χιονοστιβάδα κακοποιήσεων», Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 45.

¹⁸⁹ «Έζησα την κόλαση από το πατέρα μου», Επιστολή στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, χ.σ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 45.

«Γκάρντιαν: 4.00 επιθέσεις τον χρόνο¹⁹⁰». Έτσι, το συμβάν του βιασμού της Αμαρύνθου αποτελεί το κεντρικό ειδησεογραφικό πυρήνα που αφορά ένα συγκεκριμένο συμβάν σεξουαλικής κακοποίησης ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσονται άλλα κείμενα με αντίστοιχες αφηγητικές δομές και αξιολογικά στοιχεία τα οποία πραγματεύονται διάφορα συμβάντα της σεξουαλικής βίας. Αν και αυτή ήταν μεν η κύρια τακτική της πλαισίωσης αρχικά της Ελευθεροτυπίας ωστόσο και σε αυτή υπήρξαν δημοσιεύματα σχετικά την μάχη κατά του ρατσισμού αλλά σε πολύ μικρότερο βαθμό από ότι στα *NEA*.

Η εντατική ενασχόληση από μερίδα των μέσων, κυρίως των τηλεοπτικών με ρεπορτάζ που αμφισβητούσαν το αν υπήρξε βιασμός οδήγησε σε επικρίσεις και κατακραυγή τους και από τις εφημερίδες, μεταξύ των οποίων και η «*Ελευθεροτυπία*». «Στη συνέχεια τη σκυτάλη πήραν τα κανάλια. Επί μέρες ολόκληρες τα δελτία ειδήσεων και ορισμένες εφημερίδες παρουσίαζαν εμμέσως αυτό που δεν μπορούσαν να πουν ευθέως, ότι δηλαδή η νεαρή μαθήτρια έλεγε ψέματα. Η επιχειρηματολογία είχε πολλά σκέλη και ενισχύθηκε από μια πρωτοφανή συσπείρωση των μαθητών εναντίον της καταγγέλλουσας. "Αν ξαναγυρίσει στο σχολείο δε θα της μιλάει κανένας, θα την έχουμε στην απομόνωση. Θα έπρεπε να την λιντσάρουμε" δήλωναν τότε οι συμμαθήτριάς της. "Και να έγινε βιασμός παιδιά είναι και θα ξεχάσουν" έλεγαν κάτοικοι»¹⁹¹. Η Ελευθεροτυπία επικεντρώθηκε τότε στις αντιδράσεις προς δημοσιογράφους και κανάλια, μεταθέτοντας τις εξελίξεις του αρχικού συμβάντος σε δεύτερο πλάνο. Κείμενα με τίτλους και υπότιτλους όπως «Εξηγήσεις για το "βιασμό"», «Θα τα ξαναπουν με την ΕΣΗΕΑ», «ΕΣΡ: Εξηγήστε μας κύριοι των καναλιών», «Τηλεφαγία ανηλίκων» και «Τηλεβιασμός κατ' εξακολούθηση» εκδηλώνουν αλλαγή της πλαισίωσης από την έρευνα και την εκτεταμένη αναφορά περιστατικών σεξουαλικής βίας στην κριτική και την δίωξη των δημοσιογράφων που φέρθηκαν αντιδεοντολογικά και σεξιστικά απέναντι στο φερόμενο ως θύμα. Πάντως, ούτε η Ελευθεροτυπία ασχολήθηκε με το θέμα των φεμινιστικών κινητοποιήσεων και τη βία

¹⁹⁰ Χ.σ «Γκάρντιαν: 45.000 Επιθέσεις τον χρόνο»,., Σάββατο 4/11/ 2006, σελ. 55

¹⁹¹ Στέφου Όλ., «Οι δύο όψεις του βιασμού», *Αυγή*, 12/08/2012, χ.σ., διαθέσιμο στο <http://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/oi-dyo-opseis-toy-biasmoy-tis-olgas-stefoy>

που δέχθηκαν οι διαδηλώτριες με μοναδική εξαίρεση ένα κείμενο παράγραφο με τίτλο «Πορεία Γυναικών¹⁹²».

Η αρθρογραφία που εντοπίστηκε στις συγκεκριμένες εφημερίδες ολοκληρώνεται Πέμπτη 09/11/2006 για τα *ΝΕΑ* και Παρασκευή 10/11/2006 ενώ στα επόμενα φύλλα δεν υπάρχει περαιτέρω αναφορά σε καμία διάσταση του συμβάντος. Αν και επρόκειτο για ένα συγκεκριμένο συμβάν η μετατόπιση των τακτικών πλαισίων που διερευνήθηκαν εδώ φανερώνουν ότι την περιπλοκότητα που εμπεριέχει η αφηγητική διαδικασίας της είδησης. Και αυτό γιατί δεν πρόκειται για ένα μεμονωμένο συμβάν αλλά για μια σειρά από συμβάντα τα οποία ανασυνθέτουν ξανά και ξανά την προσπάθεια ταυτοποίησης του αρχικού συμβάντος και της τελικής είδησης. Στη συγκριμένη περίπτωση δεν υπήρξε ουσιαστικά «τελική» είδηση αφού η δίκη υπήρξε αρκετά χρόνια μετά. Αν και η καταγγελία του βιασμού ως «έγκλημα στιγμής» ήταν στο προσκήνιο και σε ύψιστο βαθμό από τα μέσα, ωστόσο η αυτή η εντατική μιντιακή ενασχόληση δεν εξασφαλίζει απαραίτητα και την διατήρηση του συμβάντος στην ιστορική και συλλογική μνήμη¹⁹³. Το συμβάν δεν αποτελεί απλά μια περίπτωση σεξουαλικού εγκλήματος γιατί στην πραγματικότητα δεν ήταν αυτό που κέντρισε το ενδιαφέρον της κοινή γνώμης αλλά ο τόπος που συζητήθηκε και προβλήθηκε¹⁹⁴. Ως εκ τούτου η πλαισίωση από τα μέσα αναγορεύει το συμβάν σε κοινωνικό φαινόμενο και όχι απλά μια είδηση. «Κάποιος θα μπορούσε να παρατηρήσει ότι ακριβώς αλλά "αυτό μπορούσε να συμβεί οπουδήποτε", αυτές οι πολλαπλές μορφές βίας (ομαδικός βιασμός, βία κατά των μεταναστών, σχολικός και διαδικτυακός εκφοβισμός έγιναν ορατές στην Αμάρυνθο και προξένησαν ένα άνευ προηγουμένου δημόσιο διάλογο, έτσι το συμβάν απέκτησε ιστορική και πολιτική σημασία¹⁹⁵».

¹⁹² Πίνη Μ., «Πορεία γυναικών», Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 49.

¹⁹³ Papailias P., ό.π., σελ.270.

¹⁹⁴ Στο ίδιο, σελ. 270.

¹⁹⁵ Στο ίδιο, σελ. 270.

Κεφάλαιο 5: Ανάλυση λόγου στα κείμενα που αφορούν την είδηση του βιασμού και δολοφονικής απόπειρας της ανήλικης στη Πάρο

5.1 Η σημασία των τίτλων στην διαμεσολαβημένη αφήγηση της είδησης (Πρώτο Θέμα, ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ, ΤΟ ΒΗΜΑ, Έθνος):

Το καλοκαίρι του 2012 η είδηση του βιασμού και η δολοφονική απόπειρα της 15χρονης Μυρτώς Παπαδομιχελάκη από τον Αχμέτ Βακάς, παράνομο μετανάστη πακιστανικής καταγωγής απασχόλησε εκτενώς όλα τα μέσα. Η ειδησεογραφία είχε ως είδηση εκκίνησης την εύρεση της 15χρονης στην παραλία «Χρυσή Ακτή» της Πάρου σε κατάσταση κώματος, στη συνέχεια το ενδιαφέρον μετατοπίστηκε στην αναζήτηση και τελικά τη σύλληψη του δράστη παράλληλα με την αγωνία για την επιβίωση του θύματος. Η παρούσα εργασία επικεντρώθηκε στην διερεύνηση των διαμεσολαβημένων αναπαραστάσεων του συμβάντος στις κυριακάτικες εφημερίδες *Πρώτο Θέμα* και *ΤΟ ΒΗΜΑ*, στην κυριακάτικη έκδοση του *Έθνους*, και σε κάποια επιμέρους άρθρα της καθημερινής έκδοσης του *ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΤΥΠΟΥ*, από τις 29 Ιουλίου του 2012 έως και τις 19 Αυγούστου του ίδιου έτους.

Η εφημερίδα *Πρώτο Θέμα* ασχολήθηκε ενδελεχώς με την σεξουαλική επίθεση στην Πάρο, όντας μάλιστα η πρώτη από τα προαναφερθέντα έντυπα που δημοσίευσε την είδηση της εύρεσης του θύματος σε παραλία της Πάρου. Ακόμη, αφιέρωσε σχεδόν σε όλα τα δημοσιεύματα εκτενές χώρο για τις αφηγήσεις οι οποίες συνοδεύονται από τεράστιες φωτογραφίες με έντονα χρώματα και σχολιαστικούς υπότιτλους. Ένα από τα γλωσσολογικά χαρακτηριστικά που ξεχωρίζουν στους τίτλους είναι η δείξη τόπου αφού και ο τίτλος του συντακτικού αφιερώματος στην εφημερίδα φέρνει τον τίτλο «Θρίλερ στη Πάρο» το οποίο αλλάζει σε «Τραγωδία στη Πάρο» μετά τη σύλληψη του θύτη. Οι επικεφαλίδες καταλαμβάνουν επίσης μεγάλο μέρος του φύλλου και δεν συνοδεύονται από υπότιτλους αλλά από μικρές επεξηγηματικές παραγράφους όπως στο παράδειγμα 1.15.

Παράδειγμα 1.15 29/07/2012

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΩΝ ΒΡΑΧΩΝ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΑΚΤΗΣ

Έχοντας χάσει πολύτιμο χρόνο, καθώς οι τοπικές αρχές μιλούσαν στην αρχή για ατύχημα, η Αστυνομία προσανατολίζεται στην εκδοχή της επίθεσης από άγνωστο άντρα την ώρα που η 15χρονη μαθήτριά έκανε τον περίπατο της.

Στη προκειμένη περίπτωση η μικρή αυτή παράγραφος λειτουργεί και ως άτυπη περίληψη πριν την εισαγωγή στο άρθρο δηλαδή την τυπική περίληψη, σε άλλο χρώμα από το υπόλοιπο κείμενο και διαχωρισμένη από αυτό με κενό, επαναδιατυπώνει ουσιαστικά με ακόμη πιο γλαφυρές λεπτομέρειες την είδηση. Ο ονοματικός τίτλος περιλαμβάνει και δείξη τόπου του εγκλήματος, την παραλία Χρυσή Ακτή χρησιμοποιώντας την και σε οντολογική μεταφορά μέσω της προσωποποίησης του τόπου του εγκλήματος. Ο τίτλος μέσω της αξιοποίησης της ονομασίας της παραλίας στη μεταφορά παραπέμπει σε τίτλο παραμυθιού ή σε αστυνομική ιστορία. Ο συνδυασμός μυθοπλασίας (το μυστικό κρύβεται) με την γεγονικότητα (τόπος εγκλήματος: τα βράχια της παραλίας) στοχεύει στην πρόκληση της περιέργειας και έξαψης για τη συνέχεια στον αναγνώστη.

Ωστόσο, όσον αφορά το τύπο τίτλου που χρησιμοποιεί το *Πρώτο Θέμα* είναι κυρίως ρηματικοί όπως και στα υπόλοιπα φύλλα.

Εφημερίδα	Ρηματικοί	Ψευδορηματικοί	Ονοματικοί
<i>Πρώτο Θέμα</i>	7	2	1
<i>Το ΒΗΜΑ</i>	1		
<i>ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ</i>	2		1
<i>Έθνος</i>	4		

1.2 Πίνακας ποσοτικών δεδομένων

Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται η προτίμηση και των τεσσάρων εντύπων στους ρηματικούς τίτλους. Παραδόξως η σύνταξη των τίτλων στα έντυπα αυτά δεν είναι τηλεγραφική αλλά πλούσια, χρησιμοποιώντας ολόκληρα παραθέματα ευθύ λόγου. Αυτό το παράδοξο σχετίζεται με την απουσία σχολιαστικών άρθρων ή άλλων ρεπορτάζ κάλυψης διαφορετικών πλευρών του συμβάντος όπως π.χ. στην περίπτωση του βιασμού της Αμαρύνθου και επομένως δεν τίθεται θέμα χώρου στο συντάκτη. Τα μίντια διαφοροποιούνται μεταξύ τους ως προς το βαθμό αφιέρωσης στην ανάλυση η

οποία είναι συνηθέστερη στις λεγόμενες ποιοτικές εφημερίδες¹⁹⁶ απ' ότι στις λαϊκίστικες (tabloids) όπως το *Πρώτο Θέμα* και ο *ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ*.

Πίνακας 1.16
Μαίρη Κοτρώτσου- «Ένας τρελός κυκλοφορεί ελεύθερος ενώ η Μυρτώ μου χαροπαλεύει», <i>Πρώτο Θέμα</i> , 29/07/2012, σελ.43
«Τη χτύπησα με πέτρα στο κεφάλι γιατί αντιστεκόταν στον βιασμό», <i>Πρώτο Θέμα</i> 12/08/2012, σελ. 40-41
«Τη βασάνιζα, ενώ βρισκόταν σε κώμα», <i>ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ</i> , 6/8/2012, σελ. 12-13.

Το πρώτο απόσπασμα είναι από δηλώσεις της μητέρας του θύματος των οποίων και τα δυο ονόματα δημοσιεύτηκαν παρά το ενήλικο του θύματος καθώς αρχικά δεν είχε εξακριβωθεί αν επρόκειτο για έγκλημα σεξουαλικής επίθεσης ή για βιαιοπραγία. Χρησιμοποιείται μάλιστα αξιολογική γλώσσα αφού η μητέρα διατυπώνει κρίση για αυτόν που κακοποίησε τη κόρη της χαρακτηρίζοντας τον ως «τρελό» και «ελεύθερο» εφόσον είναι άγνωστη ακόμα η ταυτότητα του. Τα δυο υπόλοιπα παραθέματα είναι του δράστη από την κατάθεση του σχετικά με το πώς και γιατί διέπραξε το έγκλημα. Σύμφωνα με τον Πολίτη, είναι μια κοινή πρακτική αυτή η «αμεσολάβητη-υποτίθεται», αναπαράσταση της ιστορίας από τις φωνές των πρωταγωνιστών (σε ευθύ ή σπανιότερα σε ελεύθερο ευθύ λόγο) που όταν εναλλάσσεται ελεύθερα με την «διηγητική», αναπαράσταση, δηλαδή την αφηγηματική οπτική του δημοσιογράφου, φθάνει στο σημείο να την περιορίζει σε ρόλο συγκολλητικής ύλης των παραθεμάτων- μια στρατηγική λόγου που προτιμά, αντί της αναφοράς (saying), τη δείξη (showing) τη πραγματικότητας¹⁹⁷.

Αν οι τίτλοι είναι ενδεικτικοί για το τι θα ακολουθήσει τότε τα συγκεκριμένα άρθρα είναι συνεπή ως προς τον τίτλο τους αφού επίσης βρῖθουν παραθεμάτων ευθύ λόγου με αποτέλεσμα η αφηγηματική ροή διακόπτεται συνεχώς. Η μορφή των παραθεμάτων του θύτη ανήκει στην κατηγορία της αυτοδιηγητικής αφήγησης αφού είναι ένας από τους πρωταγωνιστές του συμβάντος ενώ η παράθεση λόγου της

¹⁹⁶ Reiner R., *Media made criminality: The representation of crime in the mass media.*, στο Reiner, Robert and Maguire, The Oxford Handbook of Criminology. Oxford University Press, 2002, UK, σ.σ.. 302-340, σελ. 386.

¹⁹⁷ Πολίτης, 2008, ό.π., σελ. 19.

μητέρας ανήκει στην μη αυτοδιηγητική αφήγηση καθώς είναι αφηγήτρια-δευτεραγωνίστρια σε ιστορία αγαπημένου προσώπου, δηλαδή της κόρης της χωρίς όμως να εμπλέκεται άμεσα η ίδια¹⁹⁸.

Επιπλέον, παρατηρείται η εκτεταμένη χρήση ρημάτων περιγραφικών των ενεργειών του εγκλήματος σε όλα τα έντυπα όπως «τη χτύπησα», «αντιστεκόταν», «τη βασάνιζα», «πήρα μια πέτρα» και «άρχισα να τη χτυπάω με μανία». Η προβολή γλαφυρών λεπτομερειών από το καθαυτό έγκλημα παρατηρείται και πάλι κυρίως στο *Πρώτο Θέμα*. Οι λεπτομέρειες αυτές λειτουργούν στο πλαίσιο της είδησης του σοκ με μοναδικό στόχο να προκαλέσουν αρνητικές αντιδράσεις στους αναγνώστες απέναντι στον δράστη. Έχοντας υπόψη μάλιστα ότι ο δράστης δεν είχε την ελληνική ως μητρική γλώσσα τα παραθέματα ευθύ λόγου ίσως είναι και παραποιημένα. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που οι συντάκτες ειδήσεων καταφεύγουν στην τακτική της λεγόμενης «ανεστραμμένης λογοκλοπής»¹⁹⁹, πειράζοντας τον λόγο προσαρμόζοντας το μορφωτικό ή γλωσσολογικό επίπεδο των ομιλούντων στη δική τους αφήγηση. Η παραποίηση αυτή «αποδεικνύει πλαγίως ότι η αναπαράσταση λόγου-ιδιαίτερα στον γραπτό Τύπο-είναι φτωχή, αν όχι ύποπτη, προσομοίωση τα πραγματικότητας»²⁰⁰. Τα παραθέματα του ευθύ λόγου συνοδεύονται με αντίστοιχες, τεράστιες φωτογραφίες του.

Σχετικά με την ονοματοδοσία που επιλέγεται στους τίτλους παρατηρείται ότι η πιο συχνή αναφορά στον θύτη είναι η λέξη «δράκος» η οποία ως σχήμα λόγου είναι κοινωνική δείξη αφού δεν χρησιμοποιείται καθόλου το όνομα του ακόμα και όταν συνελήφθη από την αστυνομία και δημοσιεύθηκαν τα στοιχεία του. Σε σύνολο δέκα τίτλων όπου αναφέρεται ο δράστης στους οχτώ δηλώνεται ως δράκος. Χαρακτηρίζεται επίσης ως «κτήνος» με εθνικό επιθετικό προσδιορισμό «ο Πακιστανός», το οποίο στα εν λόγω φύλλα ταυτίζεται με το «εγκληματίας» ενώ για ακόμα μια φορά ο θύτης δεν αναφέρεται πουθενά ως βιαστής παρότι υπήρξαν φυσικές αποδείξεις της σεξουαλικής κακοποίησης. Η αξιολογική επιλογή αυτών των χαρακτηριστικών για τη κατασκευή της ταυτότητας του δράστη ως τέρας την εν τέλει φορτίζει με ιδιαίτερο ιδεολογικό νόημα. Τυπικά πάντως, ο όρος δράκος αποτελεί

¹⁹⁸ Στο ίδιο, σελ. 20.

¹⁹⁹ Στο ίδιο, σελ. 24.

²⁰⁰ Στο ίδιο, σελ. 24.

παγιωμένη μεταφορά για τον κατά συρροή βιαστή ή δολοφόνο στον οποίο αποδίδονται ιδιότητες εξωπραγματικές²⁰¹. Η ταύτιση της εθνικότητας του δράστη με την εγκληματική του ενέργεια είναι ενδεικτική ως προς την τακτική πλαισίωση που επιλέχθηκε όπως θα δούμε παρακάτω σχεδόν από όλα τα έντυπα.

Το μικρό όνομα του θύματος χρησιμοποιήθηκε σε μερικούς τίτλους όχι όμως αναφορικά με το έγκλημα αλλά με τη μάχη της για τη ζωή. Αυτή η χρήση του ονόματος αποτέλεσε έναν βασικό μηχανισμό πρόκλησης συγκίνησης για τους αναγνώστες του *Πρώτου Θέματος* και του *ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΤΥΠΟΥ* και στα κείμενα ενώ τα δύο άλλα έντυπα προτίμησαν τη χρήση ουσιαστικών που αναφέρονταν στο γένος (κορίτσι ή κοπέλα), στην ηλικία (15χρονη) ή σε κάποια ιδιότητα της (μαθήτρια). Παρόμοια χρήση παρατηρείται αναφορικά με τους γονείς του θύματος όπου και πάλι το *Πρώτο Θέμα* αναφέρει το όνομα της μητέρας κυρίως στα κείμενα ενώ στους τίτλους αναφέρεται ως «μητέρα» ή «μάννα» το οποίο συνοδεύει τα δημοσιεύματα και με κοντινές φωτογραφίες της.

5.2 Ανάλυση αφηγηματικών δομών κατά τον Bell και η σημασία της αξιολόγησης:

Ο εντοπισμός των αφηγηματικών δομών στις εφημερίδες θα γίνει με γνώμονα δύο άρθρα προκειμένου να διερευνηθεί το χτίσιμο της αφήγησης σε τέτοιες ειδήσεις και η αξιολογική προσέγγιση τους. Το πρώτο κείμενο²⁰² δημοσιεύτηκε στον *ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΤΥΠΟ* σε καθημερινό φύλλο και συγκεκριμένα τη Δευτέρα, 6 Αυγούστου 2012. Η έρευνα στα φύλλα της εφημερίδας αυτής έδειξε ότι δεν υπήρξαν εκτενείς αναφορές στο συμβάν πριν από αυτή τη ημερομηνία ούτε στο κυριακάτικο φύλλο. Το συγκεκριμένο φέρει λοιπόν μια διπλή επικεφαλίδα πάνω από τον κύριο τίτλο του άρθρου που αποτελεί παράθεμα ευθύ λόγου του δράστη. Αποτελείται από δυο προτάσεις που χωρίζονται μεταξύ τους με μια βούλα, «ΚΥΝΙΚΗ Η ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ 21ΧΡΟΝΟΥ ΠΑΚΙΣΤΑΝΟΥ ΠΟΥ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΗΛΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟ●ΠΩΣ ΕΦΤΑΣΑΝ ΣΤΗ ΣΥΛΛΗΨΗ», και όπου εντοπίζεται περίληψη μεν των αφηγήσεων που θα ακολουθήσουν αλλά διαχωρίζονται θεματικά με το σύμβολο σαν

²⁰¹ Η εκτεταμένη χρήση του όρου αυτού αντί του βιαστή στις δημόσιες αφηγήσεις ενέπνευσε το εξής φεμινιστικό-ακτιβιστικό σύνθημα στην Ελλάδα: Οι βιαστές δεν είναι ράτσα ειδική, είναι άνδρες καθημερινοί.

²⁰² Καλαφάτης Αλ., «Τη βασάνιζα, ενώ βρισκόταν σε κώμα», 6/8/2012, σελ. 12-13.

ξεχωριστές αφηγήσεις στο ίδιο κείμενο. Η καθαυτή περίληψη του άρθρου εντοπίζεται στην αρχή του κειμένου χωρίς διαχωρίζεται με άλλο χρώμα ή με κενό από το υπόλοιπο κείμενο.

Στην εισαγωγή εντοπίζονται επίσης στοιχεία κατατοπισμού αφού αναφέρονται οι ηλικίες του θύτη και του θύματος αντίστοιχα, ο χρόνος (ως ημέρα Σάββατο και όχι με ημερομηνία), ο τόπος και το συμβάν. Ενώ αναφέρεται το μικρό όνομα του θύματος ο θύτης αναφέρεται μόνο με την εθνικότητα του. Η αναφορά του μικρού ονόματος βοηθάει τον αναγνώστη να αποκτήσει οικειότητα με το θύμα αν και δεν το γνωρίζει πραγματικά και να ταυτιστεί μαζί της. Ο δράστης αναφέρεται με το όνομα « Αλί» αργότερα στο κείμενο αλλά αυτό δεν είναι το πραγματικό του όνομα, ο οποίος τότε μπορεί αν είχε δηλώσει ψευδές όνομα και όχι το πραγματικό του. Η δράση ανιχνεύεται σε όλο το κείμενο και ξεκινάει με το καθαυτό συμβάν μέσα από παράθεση ευθύ λόγου του δράστη, συνεχίζει με βιογραφικές περιγραφές για τον δράστη και επιστρέφει στις έρευνες της αστυνομίας πριν τη σύλληψη του δράστη. Η χρονική ακολουθία δεν ακολουθείται και το σκηνικό δράσης εναλλάσσεται αντίστοιχα. Λύση δεν υπάρχει όπως στην πλειονότητα των ειδησεογραφικών αφηγήσεων όπως και δεν υπάρχει και κάποιο είδος κατακλείδας αφού το άρθρο κλείνει μάλλον απότομα παραθέτοντας απόσπασμα ελεύθερου λόγου αστυνομικών πηγών.

Η αξιολογική γλώσσα γίνεται εμφανής στους επιθετικούς προσδιορισμούς για το ποιόν του δράστη καταρχήν όσο αφορά την κατάθεση του η οποία χαρακτηρίζεται ως «κυνική» και μάλιστα δις, μια στον υπότιτλο και μια στην παράθεση πλάγιου λόγου λεγόμενων των αξιωματικών της Ασφάλειας. Ο δράστης δεν αναφέρεται σε κανένα σημείο ως ο «βιαστής» ή ως ο «δράστης» ενώ επαναλαμβάνονται οι δυο επιθετικοί προσδιορισμοί «αδίστακτος» και «μανιακός» σε συνδυασμό με την εθνικότητα του, την ηλικία του και το ψεύτικο όνομα «Αλί». Η επανάληψη της εθνικότητας του με τους συγκεκριμένους επιθετικούς προσδιορισμούς είναι ενδεικτικός της ιδεολογικής τοποθέτησης της συγκεκριμένης εφημερίδας. Η αξιολόγηση συνευρίσκεται με την ιδεολογία στο σημείο εκεί όπου μέσω της επιλογής της θετικής ή της αρνητικής αξιολόγησης γίνεται ο αυτοπροσδιορισμός μιας ομάδας και ο προσδιορισμός αυτών που είναι έξω από την ομάδα αντίστοιχα²⁰³. Η προτίμηση στις συγκεκριμένες

²⁰³ Γούτσος Δ. & Φραγκάκη Γ., ό.π., σελ.148.

λεξιλογικές επιλογές, «Πακιστανός» κ.λπ., συνιστούν αρνητική αξιολόγηση φωτογραφίζοντας τον δράστη ως ξένο προς «εμάς» τους μη Πακιστανούς, μη μανιακούς. Οι επιθετικοί προσδιορισμοί λειτουργούν και επεξηγηματικά ως προς τους λόγους που έπραξε την αποτρόπαια πράξη, λόγω της εθνικότητας του και του αδίστακτου του χαρακτήρα.

Το άλλο κείμενο²⁰⁴ που θα εξεταστεί δημοσιεύτηκε στο κυριακάτικο *Έθνος* με τίτλο «Πιάστηκε στα "δίχτυα" της ΕΛ.ΑΣ. το κτήνος της Πάρου». Ο τίτλος συμπεριλαμβάνει άλλους δυο υπότιτλους με μικρότερα γράμματα από πάνω, «Συνέλαβαν τον Δράκο» και «Λύθηκε το μυστήριο». Τα εισαγωγικά στις λέξεις υπογραμμίζουν τις μεταφορές που με τη σειρά τους δημιουργούν προσδοκία για την επικείμενη αφήγηση ενώ ανεβάζουν τον δραματικό τόνο της. Η περίληψη διακρίνεται ξεκάθαρα αυτή τη φορά, αρχικά σε παράγραφο σε διακριτό χρώμα ενώ ακολουθεί και δεύτερη περίληψη όπου επαναλαμβάνονται τα στοιχεία της πρώτης με άλλη διατύπωση. Και στις δυο περιλήψεις περιγράφεται η σύλληψη του δράστη με την ταυτοποίηση του DNA.

Ο κατατοπισμός και εδώ είναι τυπικός με τα τυπικά στοιχεία του πότε, ποιοι, που και τι. Το θύμα δεν προσφωνείται με το όνομα του αλλά με την ηλικία της ή με το φύλο της ενώ παρατίθενται και πληροφορίες σχετικά με την ιατρική της κατάσταση. Η δράση κι αυτή τυπική κατά το πρότυπο του Bell αφού δεν ακολουθεί τη χρονική ακολουθία των γεγονότων αλλά ξεκινάει από την σύλληψη του δράστη, συνεχίζει με τις ενέργειες και τα λάθη της αστυνομίας πριν τον εντοπισμό και την εύρεση του δράστη, έπειτα μετατοπίζει την αφήγηση στο αρχικό συμβάν της επίθεσης και επιστρέφει και πάλι στις έρευνες της αστυνομίας. Ούτε και σε αυτό το κείμενο υπάρχει λύση ή κατακλείδα. Το κείμενο κλείνει με την ίδια αφήγηση που υπάρχει και στην περίληψη και αφορά την ταυτοποίηση του DNA. Η τελευταία πρόταση δεν κλείνει με τελεία αλλά με αποσιωπητικά αφήνοντας την αφήγηση ανοιχτή και τονίζοντας αφενός την αβεβαιότητα για το τι πρόκειται να γίνει με την εξέλιξη της υπόθεσης και αφετέρου την δραματικότητα της διαλεύκανσης της υπόθεσης.

Παρά την παρουσία των λέξεων «δράκος» και «κτήνος» στις επικεφαλίδες το εν λόγω κείμενο διαφοροποιείται στην χρήση των επιθετικών προσδιορισμών από το

²⁰⁴Ψαρά Μ., «Πιάστηκε στα «δίχτυα» της Ε.Λ.Α.Σ το κτήνος της Πάρου», 05/08/2012, σελ. 30

προηγούμενο άρθρο. Η εθνικότητα του δράστη μεν αναφέρεται αρκετά συχνά αλλά όχι σε συνδυασμό με αρνητικούς επιθετικούς προσδιορισμούς. Αν και ο βαθμός λεκτικής έμφασης στην εθνικότητα του είναι σαφώς μικρότερος από το άρθρο του *Ελεύθερου Τύπου* Αναφέρεται επίσης ως «αλλοδαπός», «νεαρός» και «21χρονος» όπως επίσης, αποκαλείται και «δράστης» αν και όχι σαν «βιαστής». Η αφήγηση του συμβάντος δεν αναλώνεται σε λεπτομέρειες της κακοποίησης, αντίθετα οι αξιολογικές φράσεις για το συμβάν είναι τεχνικής φύσεως, χρησιμοποιούνται δηλαδή και από την αστυνομία όπως «σοβαρός τραυματισμός» και «εγκληματική ενέργεια», «γενετικό υλικό» και «βάνουσα τραύματα».

Ακόμη δεν λείπουν οι μεταφορές που όπως και στον τίτλο μπαίνουν σε εισαγωγικά όπως στο παρακάτω παράδειγμα.

Πίνακας 1.17
Πιάστηκε στα «δίχτυα» της ΕΛ.ΑΣ.
Το κινητό ήταν «πεντακάθαρο»
Τα ψηλά βράχια [...] θα «σκέπαζαν» τη φωνή της κοπέλας
Αμέσως σήμανε «κόκκινος συναγερμός»
Πολλά τα δεδομένα που «έδεναν» την μαρτυρία της μάνας

Οι παραπάνω μεταφορές είναι κυρίως δομικές αφού οι έννοιες «μεταφέρονται» στον αναγνώστη σε σχέση με κάποια άλλη όπως τα δίχτυα που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή της σύλληψης. Οι μεταφορές λειτουργούν επίσης ως ένας γνωστικός μηχανισμός που επιτρέπει σε κάποιον να λάβει τη δομημένη πληροφορία για μια συγκεκριμένη κατάσταση και να τη χρησιμοποιήσει για την κατανόηση μιας ξέχωρης κατάστασης που έχει αφηρημένο περιεχόμενο²⁰⁵. Πέρα από τη γνωστική τους λειτουργία οι μεταφορές εδώ είναι το όχημα αξιολόγησης των ενεργειών της αστυνομίας και όχι οι εγκληματικές πράξεις του δράστη. Η αφηγήτρια άλλωστε επικαλείται τις πηγές της και χρησιμοποιεί αρκετά το επίρρημα «σύμφωνα με» όπως «σύμφωνα με την επίσημη ανακοίνωση της ΕΛ.ΑΣ.», «σύμφωνα με πληροφορίες» ή φράσεις όπως «πηγές αναφέρουν» και «από τις πρώτες αναλύσεις». Τέλος, οι παραπομπές είτε ευθύ λόγου είτε πλάγιου των ανακοινώσεων αυτών σε συνδυασμό

²⁰⁵ Lakoff G., «Metaphor», Encyclopedia entry, χ.τ. σ.σ. 1-7, σελ. 7 διαθέσιμο στο <https://georgelakoff.files.wordpress.com/2011/04/metaphor-encyclopedia-entry-1990s.pdf>

με την απουσία προσωρινής διακοπής της αφηγητικής ροής από την αφηγήτρια καθιστούν εσωτερική την αξιολόγηση του κειμένου.

5.3 Συνοπτική ανάλυση της τακτικής πλαισίωσης (framing):

Η αξιολογική γλώσσα που εντοπίστηκε στα παραπάνω κείμενα είναι ενδεικτική των πλαισιώσεων που επιλέχθηκαν στην διαμεσολάβηση της είδησης. «Η ιδεολογική τοποθέτηση των εφημερίδων μέσω της χρήσης επιθέτων μπορεί να γίνει αντιληπτή σε ένα πρώτο επίπεδο με τη μελέτη των λεξικολογικών επιλογών κάθε εφημερίδας με βάση τη συχνότητα εμφάνισης των επιθέτων²⁰⁶». Η επιμονή των εντύπων στον προσδιορισμό του δράστη σύμφωνα με την εθνικότητα του γίνεται έκδηλη και στην πλαισίωση του συμβάντος με επιπλέον ειδήσεις σχετικά με την εγκληματικότητα ομοεθνών του δράστη ή άλλων «ξένων» όπως για παράδειγμα των Ρομά.

Αρχικά, *το Πρώτο Θέμα*, πριν την εξιχνίαση του περιστατικού ως επίθεση και όχι ως ατύχημα, είχε συσχετίσει το συμβάν με άλλο δισέλιδο κείμενο²⁰⁷ που αφορούσε την ανησυχία των γονιών για τα παιδιά τους όταν περνάνε τη περίοδο εφηβείας και το ρόλο της οικογένειας και της γονεϊκής φροντίδας σε ανάλογες περιπτώσεις. Το θέμα των φύλλων που φιλοξενούσε τα συγκεκριμένα άρθρα έφερε το τίτλο «Θρίλερ στη Πάρο». Μετά την επιβεβαίωση από την αστυνομία ότι επρόκειτο για σεξουαλική επίθεση και την ταύτιση του δράστη η εφημερίδα μετατόπισε το ερμηνευτικό πλαίσιο προς την εγκληματικότητα γενικότερα στο νησί της Πάρου και την εγκληματικότητα ειδικότερα των μεταναστών. Έτσι, σταδιακά ο τίτλος των φύλλων που αφιερώνουν χώρο στο συμβάν αλλάζει σε «Τραγωδία στη Πάρο». Μάλιστα, δίνεται έμφαση και σε ένα άλλο συμβάν που έλαβε χώρα εκείνη τη περίοδο στη Πάρο, αυτό της δολοφονίας του Δημήτρη Μίχα από τους διαρρήκτες της τράπεζας της Alpha Bank, το οποίο καλύπτεται σε συνδυασμό με το βιασμό της 15χρονης σε κείμενο υπό το τίτλο «Στη Πάρο δεν φτάσαμε τυχαία στο βιασμό και το φόνο²⁰⁸». Σε άλλο δισέλιδο αφιέρωμα²⁰⁹

²⁰⁶ Φραγκάκη Μ., *Ο αξιολογικός ρόλος του επιθέτου και η χρήση του ως δείκτη ιδεολογίας: μελέτη βασισμένη σε σώματα κειμένων δημοσιογραφικού λόγου*, Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), Σχολή Φιλοσοφική, Τμήμα Φιλολογίας, Τομέας Γλωσσολογίας, 2010, σελ.355 διαθέσιμο στο <https://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/21138>

²⁰⁷ Κατακουζηνού Ν., «ΔΙΑΚΟΠΕΣ 15ΧΡΟΝΩΝ: ΕΦΙΑΛΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ», 29/07/2012, σελ. 44-45.

²⁰⁸ Δρακοντίδης Φ, 12/08/2012, σελ. 44-45.

²⁰⁹ Πώποτας Δ. & Καλύβα Α., «Η ΜΑΝΑ ΟΔΗΓΕΙ ΤΗΝ ΕΛ.ΑΣ. ΣΤΟΝ ΔΡΑΚΟ ΤΗΣ 15ΧΡΟΝΗΣ», 5/08/2012 σελ. 26-27.

στο συμβάν στις έρευνες της αστυνομίας για το Πακιστανό θύτη στο κάτω μέρος υπάρχει ξεχωριστό άρθρο που αξιολογεί τις επιθέσεις από Πακιστανούς ως την νέα εγκληματική τάση²¹⁰. Το κείμενο αυτό αποκαλεί τους Πακιστανούς «λαθρομετανάστες», μια λέξη που έχει συνδεθεί τη ρητορική της ακροδεξιάς. Η τακτική πλαισίωσης του *Πρώτου Θέματος* λοιπόν επικεντρώνεται αποκλειστικά στην εγκληματικότητα συνδέοντας διαφορετικά είδη εγκλήματος μεταξύ τους υπό το κοινό παρανομαστή ότι οι θύτες είναι συνήθως ξένοι. Το θέμα του βιασμού μιας νεαρής γυναίκας από έναν άνδρα παραβλέπεται τελειώς και δεν δίνεται καμία εξήγηση για αυτό παρά μόνο η εθνικότητα του δράστη στην οποία αποδίδονται οι εγκληματικές ενέργειες του.

Η πλαισίωση αυτή δεν αφορά μόνο το εν λόγω έντυπο, θα έλεγε κανείς ότι αποδείχθηκε μια κοινή προσέγγιση, η οποία είχε διαφορετικούς βαθμούς έντασης ανάλογα με την πολιτική τοποθέτηση του μέσου, όπως είδαμε παραπάνω στη περίπτωση του *Έθνους*. Σε κάθε περίπτωση, «το έγκλημα της Πάρου πυροδότησε έναν κύκλο αντεκδίκησης υπό την ανοχή τμήματος του πολιτικού συστήματος. Αποτέλεσε επιχείρημα για τα πογκρόμ κατά των μεταναστών, έδωσε πάτημα στην ακροδεξιά να δηλώσει "κοντά στις ανάγκες του λαού", προκάλεσε περιστατικά αντεκδίκησης με θύματα μετανάστες²¹¹». Ο *ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ* ακολούθησε και αυτός παρόμοια ρητορική πλαισιώνοντας το συμβάν με αφηγήσεις παραβατικών επεισοδίων όπως π.χ. επιθέσεις και συμπλοκές Ρομά²¹². Σε άλλη περίπτωση παρατίθεται μικρό άρθρο²¹³ αναφορικά με επίθεση που έγινε σε Ινδούς αποδίδοντας την μάλιστα σε συμπατριώτες τους σε σελίδα που φιλοξενεί άρθρο με τίτλο «Φοβούνται για ενέδρα κατά του "δράκου"²¹⁴». Η συγκεκριμένη εφημερίδα επίσης επικέντρωσε την ειδησεογραφία μόνο στο θύτη και δεν δημοσίευσε κάποιο ξεχωριστό άρθρο σχετικά με την πορεία της υγείας του θύματος, όπως και πάλι για παράδειγμα έκανε το *Έθνος*. Από την άλλη πλευρά το *ΒΗΜΑ* συνέδεσε την εγκληματική ενέργεια αυτή με την καλοκαιρινή εποχή δημοσιεύοντας άρθρο με ενδεικτικό τίτλο «Τα

²¹⁰ Ανδρέου Γ, «Νέα εγκληματική τάση οι επιθέσεις από Πακιστανούς», 5/08/2012 σελ. 26-27

²¹¹ Στέφου Ολ., ο.π., χ.σ.

²¹² Αγγελίδης Αγγ., «Τέσσερις τραυματίες σε συμπλοκή με Ρομά», 06/08/2012, σελ. 13

²¹³ Μυγιάκη Κ., «Μαχαίρωσαν Ινδούς σε στάση λεωφορείου», 10/08/2012, σελ. 14.

²¹⁴ Καλαφάτης Αλ., 10/8/2012, σελ. 14.

ματωμένα φεγγάρια του Αυγούστου²¹⁵». Σε αυτό γίνεται μια εκτενής αναφορά στα εγκλήματα που συγκλόνισαν το πανελλήνιο από τα οποία τα τρία ανήουν στην κατηγορία της έμφυλης βίας, η δίκη της συμμορία των σατανιστών της Παλλήνης που δικάστηκαν για την απαγωγή, το βιασμό και τη δολοφονία δυο γυναικών και οι δυο γυναικοκτονίες με δράστες τους συζύγους, της Ζωής Φραντζή και Αδαμαντίας Κάρκαλη αντίστοιχα. Και σε αυτή τη περίπτωση η πλαισίωση δίνει έμφαση στο θέμα της εγκληματικότητας αν και όχι σε σχέση με την εθνικότητα του δράστη αλλά με την χρονική περίοδο που λαμβάνουν χώρα τέτοια αποτρόπαια εγκλήματα.

²¹⁵ Λαμπρόπουλος Β.Γ., Κυριακή 12/08/2012,σελ. Α 30.

Συμπεράσματα:

Οι αναπαραστάσεις των συμβάντων που διερευνήθηκαν εδώ καταδεικνύουν τις αφηγηματικές επιλογές των μέσων, ειδικά ως προς τα αξιολογικά στοιχεία. Ο βιασμός της Αμαρύνθου αποτέλεσε μια από αυτές τις περιπτώσεις που τα μίντια αντί να εστιάσουν στις πράξεις βίας από τους θύτες στο θύμα, εστίασαν στον προβληματισμό γύρω από το που έλαβε χώρα το συμβάν δηλαδή το σχολείο και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έλαβε χώρα η βία αυτή²¹⁶ και αν όντως έγινε. Η σεξουαλική και δολοφονική επίθεση της Πάρου ανήκει στις περιπτώσεις αυτές που οι πράξεις μισογυνικής βίας αποδίδονται σε έναν και μόνο θύτη και στην αρρωστημένη ψυχοπαθολογία του²¹⁷. Στην περίπτωση της σεξουαλικής κακοποίησης της 15χρονης στην Πάρο δεν υπήρξε το παραμικρό περιθώριο για αυτό που λέμε «τεκμήριο της αθωότητας» μιας και υπήρχαν φυσικές αποδείξεις με το θύμα να χαροπαλεύει στο νοσοκομείο ενώ ο δράστης ομολόγησε και προφυλακίστηκε άμεσα²¹⁸. Στην περίπτωση του βιασμού Αμαρύνθου αν και υπήρχε οπτικό υλικό, αν και υπήρχε η κατάθεση του θύματος και ιατροδικαστικό πόρισμα και παρόλο που περίπου αρκετοί μαθητές υπήρξαν μάρτυρες του περιστατικού δεν υπήρξε καμία επίπτωση στους φερόμενους ως θύτες²¹⁹ ενώ η δίκη τους έλαβε χώρα τέσσερα χρόνια μετά το αρχικό συμβάν όπου και αθωώθηκαν. «Η μοναδική κοινή συνισταμένη στις δύο περιπτώσεις πέρα από το προφανές του εγκλήματος, είναι πως οι πρωταγωνιστές είναι μετανάστες και αυτή τους η "ιδιότητα" επηρέασε την υπόθεσή τους²²⁰» στην κοινή γνώμη και στην κατασκευή των ταυτοτήτων τους από την υπό εξεταζόμενη ειδησεογραφία. Η έμφαση που δόθηκε στην καταγωγή τους καταδεικνύει την παντελή έλλειψη συζήτησης γύρω από το θέμα της βίας κατά των γυναικών. Το ερώτημα «γιατί τελικά οι άνδρες βιάζουν» δεν θίχθηκε σε καμία αφήγηση και σε καμία αφήγηση. Και τα δυο συμβάντα τελικά καλύπτονται από μια μιντιακή σιωπή όσον αφορά το γεγονός ότι οι

²¹⁶ Buiten D. & Salo E., «Silences stifling transformation: Misogyny and gender-based violence in the media», στο *Agenda: Empowering women for gender equity*, 21:71, σ.σ. 115-121, σελ. 115.

²¹⁷ Στο ίδιο, σελ. 115.

²¹⁸ Στέφου, ό.π., χ.σ.

²¹⁹ Στο ίδιο, χ.σ.

²²⁰ Στο ίδιο, χ.σ.

αυτουργοί αυτών των πράξεων είναι άνδρες όπως επίσης και από μια απουσία συζητήσεων γύρω από το θέμα της σχέσης των φύλων και της έμφυλης εξουσίας²²¹.

Στη περίπτωση του βιασμού της Αμαρύνθου, αντίθετα με την περίπτωση του βιασμού της Πάρου η ειδησεογραφία υπήρξε και ακόμα υπάρχει άπειρη και συνεχιζόμενη. Η καταγγελία του βιασμού υπήρξε το συμβάν εκκίνησης για την αποβολή του θύματος από το σχολείο αλλά και από τη τοπική της κοινότητα και την αθωωτική απόφαση των κατηγορουμένων. Η αφήγηση στα προαναφερθέντα μέσα συμπεριλαμβάνει όλα τα συμβάντα αυτά με κεντρικό όμως άξονα πάντα την αρχική καταγγελία του βιασμού. Η εργασία επέμεινε κυρίως στην διερεύνηση των αφηγηματικών δομών του Bell τα συμπεράσματα του οποίου επιβεβαιώνονται ως προς τις αφηγηματικές δομές που ακολουθούνται στην ειδησεογραφία και υπήρξαν βοηθητικά ως προς την οργάνωση του υλικού μας. Άλλωστε, όπως επισημαίνει και ο ίδιος «Οι κατηγορίες που σκιαγράφησα για τη περιγραφή της δομής της ειδησεογραφίας παρμένες από τον [...] Labov, φαίνεται να έχουν έναν υψηλό βαθμό γενικότητας και ισχύος. Μπορούν να εφαρμοστούν σε οποιαδήποτε γλώσσα και πολιτισμό πέραν των αγγλικών²²²». Κι είναι οι αφηγηματικές δομές που βοηθάνε τους δημοσιογράφους να οργανώσουν τις ειδήσεις με τρόπο τέτοιο ώστε να γίνονται κατανοητές από το κοινό. Η αξιολόγηση αποτελεί ένα σημαντικότατο αν όχι το σημαντικότερο μέρος της ειδησεογραφικής αφήγησης ειδικά σε αναπαραστάσεις όπως αυτές που διερευνήσαμε εδώ αφού χωρίς αυτή η είδηση δεν θα συνιστούσε αφήγηση αλλά απλά καταγραφή γεγονότων. Ειδικά, ως προς τις αφηγήσεις των εγκλημάτων της σεξουαλικής βίας η διερεύνηση των αξιολογικών στοιχείων αποτελεί και πολιτισμικό δείκτη αξιολόγησης έμφυλων και άλλων κοινωνικών στερεοτύπων. Εν κατακλείδι, όπως οι ειδησεογραφικές αφηγήσεις μένουν ανοιχτές αφού εμπεριέχουν τη δυνατότητα νέων εξελίξεων των συμβάντων έτσι και η έρευνα των αφηγήσεων είναι αέναη, δεν κλείνει ποτέ καθώς έχει ακόμα πολλά περιθώρια αναζήτησης στοιχείων και δομών αφού τα συμβάντα δεν σταματούν ποτέ.

²²¹ Buiten D. & Salo E, ό.π., σελ. 115.

²²² Bell A., ό.π., σελ. 176.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αλυγιζάκης Ε. & Πανούσης Γ., «Ο βιασμός ως δημόσιο θέαμα» στο συλλογικό έργο *Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ Ενδοοικογενειακή βία-Σεξουαλική κακοποίηση-Trafficking*, Αρχιπέλαγος, Γλυφάδα, 2008.
- Αρτινοπούλου Β., «Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις του βιασμού στον τύπο Τα προλεγόμενα μιας έρευνας» στο *Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας*, 11-16/1993-1995, Ελληνική Εταιρία Εγκληματολογίας, χ.τ., 1995, σ.σ.285-306.
- Bennett T., «Media, 'Reality', Signification» στο Gurevitch M., Bennett T., Curran J., και Woollacott J., *Culture Society and the Media*, Methuen, London 1982, σ.σ. 287-308, σελ. 303 στο Σάντσον Μ. «Η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων» στο Curran J. & Gurevitch M. (επιμέλεια), *Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και Κοινωνίας*, Πατάκης, Αθήνα, 2004, σ.σ. 204-229.
- Γούτσος Δ. & Φραγκάκη Γ. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2015.
- Δεμερτζής Ν, *Πολιτική Επικοινωνία Διακινδύνευση, Δημοσιότητα ,Διαδίκτυο*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2002.
- Κακαβούλια Μ, «Αφηγηματικές τεχνικές στην ειδησεογραφία» στο *Πρακτικά συνεδρίου Δημοσιογραφία και γλώσσα*, 15-16 Απριλίου 2000, Μορφωτικό Ίδρυμα της ΕΣΗΕΑ, 2000 ,χ.τ., σ.σ. 1-25.
- Καφίρη Κ., «Φύλο και ΜΜΕ Μελέτη Επισκόπησης Για το ΚΕΘΙ», 2002, σελ.100, διαθέσιμο στο https://kethi.gr/wp-content/uploads/2009/07/174_FYLO_MME_EPISKOPISI.pdf
- Μπούσια Ευ., *Τα αφηγηματικά κείμενα: Δομή και Τεχνικές της Ανεπτυγμένης Αφήγησης Μια διδακτική πρόταση: Εφαρμογή της αφηγηματικής υπερδομής στο «Μικρό Πρίγκιπα» του Antoine de Saint-Exupéry*, Διατριβή μεταπτυχιακού, Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πάτρα, 2010, σελ.16.
- Πολίτης Π., «"Ανθρώπινες ιστορίες" (feature stories) ή το αλφαβητάρι του αφηγηματικού ιμπρεσιονισμού», στο *Δια-κείμενα*, τευχ.10, 2008 σσ.15-27

- Πολίτης Π., «Εννοιακές μεταφορές και λεξικές συμπαραθέσεις σε τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων» στο *Ζητήματα Επικοινωνίας (9)*, 2009, σσ 90-101.
- Πατρώνα Μ, «Ο λόγος των μέσων: Ποιοτικές μεθοδολογικές Προσεγγίσεις» στο πλαίσιο εργαστηρίου τις 21/2/2018 στο μάθημα της Κακαβούλια Μ., Αφήγηση σε Παλαιά και Νέα Μέσα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, χ.σ.
- Σάντσον Μ., «Η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων» στο Curran J. & Gurevitch M. (επιμέλεια), *Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και Κοινωνίας*, Πατάκης, Αθήνα, 2004, σ.σ. 204-229.
- Στεφανίδου Χρ., *Εικόνα της Εγκληματικότητας στα ΜΜΕ: Πειραματική έρευνα για την απεικόνιση του εγκλήματος στα ελληνικά δελτία ειδήσεων και τις επιδράσεις στο κοινό, Διδακτορική Διατριβή για το Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού*, Αθήνα, 2013.
- Στέφου Όλγα, «Οι δύο όψεις του βιασμού», *Αυγή*, 12/08/2012, χ.σ., διαθέσιμο στο <http://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/oi-dyo-opseis-toy-biasmoy-tis-olgas-stefoy>
- Στρατηγάκη Μ., *Το Φύλο της Κοινωνικής Πολιτικής*, Μεταίχιμο, Αθήνα, 2006.
- Φραγκάκη Μ., *Ο αξιολογικός ρόλος του επιθέτου και η χρήση του ως δείκτη ιδεολογίας: μελέτη βασισμένη σε σώματα κειμένων δημοσιογραφικού λόγου*, Διατριβή στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σχολή Φιλοσοφική, Τμήμα Φιλολογίας, Τομέας Γλωσσολογίας, 2010 διαθέσιμο στο <https://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/21138>
- Χατζησαββίδης Σ., *Ελληνική Γλώσσα και Δημοσιογραφικός Λόγος, Θεωρητικές και Ερευνητικές Προσεγγίσεις*, Gutenberg, Αθήνα, 2007.

Ξενόγλωσση

- Bell Al., *The language of news media*, Blackwell, Oxford, 1991.
- Bednarek, M. (2005). «Construing the world: Conceptual metaphors and event-construal in news stories» στο *Metaphorik.de* 9, σ.σ. 6-32, Διαθέσιμο στο: http://www.metaphorik.de/sites/www.metaphorik.de/files/journal-pdf/09_2005_bednarek.pdf
- Buiten D. & Salo E., «Silences stifling transformation: Misogyny and gender-based violence in the media», στο *Agenda: Empowering women for gender equity*, 21:71, σ.σ. 115-121.
- Entman R.M., «Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm» στο *Journal of Communication* 43 (4), χ.τ., 1993, σ.σ. 51-58.
- Greer Ch., *Sex Crime and the Media: sex offending and the press in a divided society*, Willan Publishing, USA, 2003.
- Labov, «Oral Narratives of Personal Experience» στο *Cambridge Encyclopedia of the Language Sciences*, χ.τ., χ.χ, σ.σ. 1-10, σελ.2 Διαθέσιμο στο <http://www.ling.upenn.edu/~wlabov/Papers/FebOralNarPE.pdf>
- Labov W. & Waletzky J., Narrative analysis: Oral versions of personal experience, *Journal of Narrative & Life History*, Vol. 7 (1-4), 1997, σ.σ.3-38.
- Lakoff G., «Metaphor», Encyclopedia entry, χ.τ. σ.σ. 1-7, σελ. 7 διαθέσιμο στο <https://georgelakoff.files.wordpress.com/2011/04/metaphor-encyclopedia-entry-1990s.pdf>
- Lester M., «Generating NewsWorthiness: The Interpretive Construction of Public Events» στο *American Sociological Review*, Vol. 45, No 6, Δεκέμβρης 1980, σ.σ. 984-994. Meyers M., *News Coverage of Violence Against Women-Engendering Violence*, Sage, California, 1997
- Neveu Erik, Quéré Louis, Libbrecht Liz. «The age of events. The spume of history-or an information master-frame?» στο *Réseaux*, volume 5, n°1, χ.τ., 1997, σ.σ. 9-25.
- Page E. Ruth, *Literary and Linguistic Approaches to Feminist Narratology*, Palgrave MacMillan, New York, 2006.

- Papailias P., The Screen of the migrant body: Technologies of Abjection and the "so-called" rape of Amarynthos, στο *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τομ. 140, σ.σ. 261-273.η
- Reiner R., *Media made criminality: The representation of crime in the mass media*, στο Reiner, Robert and Maguire, *The Oxford Handbook of Criminology*. Oxford University Press, 2002, UK, σ.σ. 302-340.
- Schudson M. «The Anarchy of Events and the Anxiety of Story Telling» στο *Political Communication vol. 4. (3)*, Routledge, χ.τ., 2007, σ.σ. 253-257.
- Tallbert Ul., *Language and Crime Constructing Offenders and Victims in Newspaper Reports*, Palgrave and MacMillan, London, 2016.
- Van Gorp B., «The Constructionist Approach to Framing: Bring Culture Back» στο *Journal of Communication 57 (1)*, σ.σ 60-78.
- Watanabe P & Chou Hare Vic. & Lomax G.R., «Predicting News Story Content from Headlines: An Instructional Study» στο *Journal of Reading, Vol. 27, No. 5*, Wiley on behalf of the International Literacy Association, Feb., 1984, σ.σ. γ436-442, σελ. 436. Διαθέσιμο: <http://www.jstor.org/stable/40032570>
- Wardle Cl., Crime reporting» στο Franklin B., *Pulling Newspapers Apart: Analysing Print Journalism*, Routledge, 2008

ΠΗΓΕΣ-ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΦΗΓΗΣΕΩΝ

A. Βιασμός 16χρονης μαθήτριας: Αμάруνθος

Έντυπος Τύπος

Η έρευνα για τα φύλα των κάτωθι φύλων έγινε στο Αρχείο Εφημερίδων της Βιβλιοθήκης της Βουλής στο παλιό Καπνεργοστάσιο στη Λένορμαν.

Ελευθεροτυπία

- «ΥΠΟΘΕΣΗ ΒΙΑΣΜΟΥ 16ΧΡΟΝΗΣ Και τρεις μαθήτριες κατηγορούνται για βιντεοσκόπηση», χ.σ., Τρίτη 31/10/2006, σελ. 46
- «Σαν παραμύθι με γοργόνα, σαν εφιάλτης με δράκους», Κυριακόπουλος Κ., Τετάρτη 1/11/2006, σελ. 20/45
- «Αγόρια και κορίτσια προσπάθησαν να ταπεινώσουν το θύμα» λέει η κοινωνιολόγος-ψυχολόγος Χρ. Αντωνοπούλου, Συνέντευξη, Σπυροπούλου Λιάνα, Πέμπτη 2/11/2006, σελ. 18
- «Μάθημα ευαισθησίας και αντιρατσισμού από τον κ. Παπούλια», Αδάμ Κ., Πέμπτη 2/11/2006, σελ. 18
- «Και 4η μαθήτρια», χ.σ., Πέμπτη 2/11/2006, σελ. 18
- «Θα προσπαθήσουν να ανακτήσουν το σβησμένο βίντεο με ειδικό λογισμικό», Κυρ. Κ., Πέμπτη 2/11/2006, σελ. 18
- «Τηλεβιασμός κατ' εξακολούθηση», Μανιάτης Σωτ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 18-19
- «Είμαστε όλοι συνυπεύθυνοι», Αδάμ Κ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 18
- «Κανένα φως από τον ιατροδικαστή», Κυριακόπουλος Κ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 19
- «Φτάνει πια στα κανάλια», χ.σ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 19
- «Προβληματισμός για τη χρήση κινητών στα σχολεία», χ.σ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 44-45
- «Ο καθηγητής Στ. Στυλιανίδης αποκαλύπτει "Σημαντικός αριθμός περιστατικών αιμομιξίας στην Εύβοια"», Σωτήρχου Ιω., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 44

- «Χιονοστιβάδα κακοποιήσεων», Σπυροπούλου Λ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 45
- «Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση και ψυχολόγος σε όλα τα σχολεία», χ.σ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 45
- «Έζησα την κόλαση από το πατέρα μου», Επιστολή στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, χ.σ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 45.
- «Θα ελέγξουμε την απόφαση για τις αποβολές, θα στηρίξουμε τη 16χρονη», χ.σ., Σάββατο 4 /11/2006, σελ. 55
- «Να επαναφέρουμε σε ανθρώπινο ρυθμό ζωής αυτά τα παιδιά», Συνέντευξη, Σωτήρχου Ιω., Σάββατο 4 Νοεμβρίου 2006, σελ. 55
- «Γκάρντιαν: 45.000 Επιθέσεις τον χρόνο», χ.σ., Σάββατο 4/11/ 2006, σελ. 55
- «Τηλεφαγία ανηλίκων», Τεγόπουλος Θαν., Κυριακή 5/11/2006, σελ. 2
- «Λόγια πολλά, έργα τίποτα», Παπασταθοπούλου Χρ., Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 16/49
- «Συγγνώμη λάθος μας», απολογία Ελευθεροτυπίας για διαρροή του ονόματος της μαθήτριας, Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 16
- «Sex, drugs and video art», Σταθάτος Χρ., Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 49
- «Πορεία γυναικών», Πίνη Μ., Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 49
- «Η μητέρα με τον Σύλλογο Γονέων», Κυρ. Κ., Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 49
- «Οι τοπικές κοινωνίες κρύβουν τα σκουπίδια κάτω από το χαλί», Στεργίου Άννα, Τρίτη 7/11/2006, σελ. 20/45
- «Ο δεκάλογος των τοπικών συμπεριφορών», χ.σ., Τρίτη 7/11/2006, σελ. 45
- «Βιασμός στο σχολείο: αθώτητα και αμαρτία», Καφετζής Τ., Τετάρτη 8/11/2006, σελ. 10
- «Εξηγήσεις για τον «βιασμό», χ.σ., Τετάρτη 8/11/2006, σελ. 40
- «Αμαρύνθος: Αναστολή αποβολών», χ.σ., Πέμπτη 9/11/2006, σελ. 45
- «ΕΣΡ: Εξηγήστε μας κύριοι των καναλιών», Μανιάτης Σ., Πέμπτη 9/11/2006, σελ. 45
- «Πάνω από 800 Υπογραφές για τη μαθήτριά της Αμαρύνθου», Παρασκευή 10/11/2006, χ.σ.

Τα Νέα

- «Φουντώνουν οι καταλήψεις-αυξάνονται οι βανδαλισμοί», Νεσφυγέ Λ.-Βραδέλης Στ., Δευτέρα 30/10/2006, σελ.12

- «Της ζητούν να φύγει από το χωριό» Μιλάει στα «ΝΕΑ» ο δικηγόρος της μαθήτριας που κατήγγειλε τον βιασμός της από 4 συμμαθητές της », Νεσφυγέ Λ.-Μουστάκα Μ.-Βραδέλης Στ., Τρίτη 31/10/2006, σελ.10
- «Ανησυχία», χ.σ. Τετάρτη 1/11/2006, σελ. 3
- «Ρίχνουν το φταίξιμο στην «ξένη» Μετά τη καταγγελία άλλαξε η συμπεριφορά του χωριού, λέει η μητέρα της μαθήτριας», Λίλα Μ, Τετάρτη 1/11/2006, σελ.14
- «Ρατσιστικές αντιλήψεις» Γνώμη, Αρτινοπούλου Β., Τετάρτη 1/11/2006, σελ. 14
- «Μου φέρθηκαν σαν κτήνη» -Κατάθεση-φωτιά από τη 16χρονη που περιγράφει με λεπτομέρειες τον βιασμό», Μουστάκα Μ., Τετάρτη 1/11/2006, σελ. 15
- «Παιδιά και κινητά» Γνώμη, Κυριακίδη, Τετάρτη 1/11/2006, σελ. 15.
- «Μου γύρισαν την πλάτη οι καθηγητές»- «Αρνήθηκαν να συναντήσουν τη μάνα για να συζητήσουν το σχολικό μέλλον της 16χρονης», Λίλα Μ., Πέμπτη 2/11/2006, σελ. 12-13
- «Στην Αμάρυνθο για μια καλύτερη ζωή», Βραδέλης Στ., Πέμπτη 2/11/2006, σελ. 13.
- «Το νέο ήθος» Γνώμη, Ρήγα-Πεπέλαση Μαριέττα, Πέμπτη 2/11/2006, σελ. 13.
- «Εύκολη λύση» Γνώμη, Μυλωνόπουλος Χρ., Πέμπτη 2/11/2006, σελ. 14.
- «Σκληρό κατηγορώ για τη βία και το ρατσισμό», Διακογιάννης Ε. Γ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 10
- «Μας έκλεισαν τη πόρτα της επιστροφής», Λίλα Μ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 10-11
- «Το αυγό του έντρομου φιδιού», Αιχμές, Τσαλίκου Φ, Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 11
- «Τα «μαγαζιά»», Αιχμές, Βέλτσος Γ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 11
- «Γιατί τιμωρήσαμε τη 16χρονη μαθήτρια», Επιστολή, Κακόγιαννης Γ., Παρασκευή 3/11/2006, σελ. 11
- «Τα μόνα που δεν φταίνε τα παιδιά», Γνώμη, Σαββατοκύριακο 4-5/11/2006, σελ. 8
- «Παρέμβαση Γιαννάκου για την αποβολή», Μαστορας Ν & Λίλα Μ., Σαββατοκύριακο 4-5/11/2006, σελ. 21
- «Διαβάλλουν τους μαθητικούς αγώνες», Αιχμές, Κατσίκας Χρ., Σαββατοκύριακο 4-5/11/2006, σελ. 21
- «Βιάζουν το μέλλον» Αιχμές, Πόπη Διαμαντάκου, Σαββατοκύριακο 4-5/11/2006, σελ. 21

- «Συμπαράσταση με καθυστέρηση του Συλλόγου γονέων», χ.σ., Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 15
- «Γυμνοί μπροστά στους ανήλικους», Μουστάκα Μ., Παρασκευή 6/11/2006, σελ. 15
- «Απειλητικά τηλεφωνήματα στις γυναικείες οργανώσεις», Σαλτού Ε., Δευτέρα 6/11/2006, σελ. 15
- «Η εκδίκηση των νέων», Τρίτη Άποψη, Τσαλίκογλου Φ., Τρίτη 7/11/2006, σελ. 6
- «Στην ίδια μοίρα έβαλαν τη 16χρονη με τους 4 κατηγορούμενους», χ.σ., Πέμπτη 9/11/2006, σελ. 12

Σύνολο κειμένων: 56-Σύνολο Φύλων εφημερίδων:24

Αφηγήσεις από διαδικτυακές πύλες ενημέρωσης

ΣΚΑΪ-www.skai.gr

- Χ.σ., «Μαθήτρια κατήγγειλε ότι έπεσε θύμα βιασμού μέσα σε σχολείο», 26/10/2006, διαθέσιμο στο <http://www.skai.gr/news/greece/article/9849>
- Χ.σ., «Απολογούνται οι τέσσερις μαθητές για το βιασμό της μαθήτριας» , 30/10/2006, διαθέσιμο στο <http://www.skai.gr/news/greece/article/9866>
- Χ.σ., «Τι γράφει ο βουλγαρικός τύπος για την καταγγελία βιασμού τα 16χρονης στην Εύβοια», 3/11/2006, διαθέσιμο στο <http://www.skai.gr/news/world/article/18246>
- Χ.σ., «Η διαπόμπευση δεν έχει χώρο στα δημοκρατικά καθεστώτα», 02/11/2006, διαθέσιμο στο <http://www.skai.gr/news/greece/article/9913/>
- Χ.σ., «Σκοτεινή επαρχία», 30/12/2006, διαθέσιμο στο <http://www.skai.gr/news/opinions/article/34579>
- Χ.σ., «Υπό αμφισβήτηση η απόφαση των καθηγητών για τους «5» της Αμάρυνθου», 4/11/2006, διαθέσιμο στο <http://www.skai.gr/news/greece/article/9928/>

www.in.gr

- Χ.σ., «Σοκ στην Εύβοια» στο [in.gr](http://www.in.gr), 27/10/2006, διαθέσιμο στο <http://news.in.gr/greece/article/?aid=749895>
- Χ.σ., «Παγωμένη» η κοινή γνώμη» στο [in.gr](http://www.in.gr), 1/11/2006, διαθέσιμο στο <http://news.in.gr/greece/article/?aid=750325>

- Χ.σ., «Πενθήμερη αποβολή και στη 16χρονη μαθήτρια που κατήγγειλε βιασμό», διαθέσιμο στο <http://www.in.gr/2006/11/02/greece/penthimeri-apoboli-kai-sti-16xroni-mathitria-poy-katiggeile-biasmo/>

www.zougla.gr

- Χ.σ., «Οι πρωταγωνιστές του ομαδικού βιασμού της Αμαρύνθου μιλούν στην zougla.gr», 4/12/2009 διαθέσιμο στο <http://www.zougla.gr/greece/article/i-protagonistes-tou-omadikou-viasμου-tis-amarinθου-miloun-stin-zouglagr>
- Χ.σ., «Ομόφωνα αθώοι οι μαθητές της Αμαρύνθου» 22/10/2010, διαθέσιμο στο <http://www.zougla.gr/greece/article/omofona-aθoi-i-maθites-tis-amarinθου>

www.tanea.gr

- Χ.σ., Αθώωθηκαν οι 7 νεαροί που κατηγορήθηκαν για τον βιασμό 16χρονης, 29/03/10

Σύνολο κειμένων: 13

Σεξουαλική επίθεση και απόπειρα δολοφονίας 15χρονης: Πάρος

Η έρευνα για τα φύλα των κάτωθι φύλων έγινε στο Αρχείο Εφημερίδων της Βιβλιοθήκης της Βουλής στο παλιό Καπνεργοστάσιο στη Λένορμαν.

Πρώτο Θέμα

- «ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΩΝ ΒΡΑΧΩΝ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΑΚΤΗΣ», Καραθάνου Ελ, 29/07/2012 σελ.42-43
- Μαίρη Κοτρώτσου- «Ένας τρελός κυκλοφορεί ελεύθερος ενώ η Μυρτώ μου χαροπαλεύει», Καραθάνου Ελ.,29/07/2012, σελ. 43
- «ΔΙΑΚΟΠΕΣ 15ΧΡΟΝΩΝ: ΕΦΙΑΛΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ», Κατακουζηνού Ν., 29/07/2012,σελ. 44-45
- «Η ΜΑΝΑ ΟΔΗΓΕΙ ΤΗΝ ΕΛ.ΑΣ. ΣΤΟΝ ΔΡΑΚΟ ΤΗΣ 15ΧΡΟΝΗΣ», Πώποτας Δ. & Καλύβα Α., 5/08/2012 σελ. 26-27
- «Νέα εγκληματική τάση οι επιθέσεις από Πακιστανούς», Ανδρέου Γ., 5/08/2012 σελ. 26-27
- «Στα χέρια της ΕΛ.ΑΣ. ο Πακιστανός για την επίθεση στη 15χρονη» Πώποτας Δ. & Καλύβα Α., 5/08/2012, σελ. 43
- «ΤΗ ΧΤΥΠΗΣΑ ΜΕ ΠΕΤΡΑ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΓΙΑΤΙ ΑΝΤΙΣΤΕΚΟΤΑΝ ΣΤΟΝ ΒΙΑΣΜΟ», Πώποτας Δ. & Καλύβα Α., 12/08/2012, σελ. 40-41
- «Σε κρίσιμη κατάσταση παραμένει η 15χρονη», Καρλατήρα Π., 12/08/2012, σελ. 40-41
- «ΣΤΗΝ ΠΑΡΟ ΔΕ ΦΤΑΣΑΜΕ ΤΥΧΑΙΑ ΣΤΟΝ ΒΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΦΟΝΟ», Δρακοντίδης Φ, 12/08/2012, σελ. 44-45
- «Τον εκτέλεσαν με 3 σφαίρες στο κεφάλι», Δρακοντίδης Φ, 12/08/2012, σελ. 44-45
- «Η ΜΥΡΤΩ ΠΑΛΕΥΕΙ ΑΚΟΜΑ..», Καρλατήρα Π., 19/08/2012, σελ. 42-43
- «Είχαν για απέλαση τον «δράκο» της Πάρου», Σαββίδης Π., 19/08/2012, σελ. 44.

ΤΟ ΒΗΜΑ

- «Ποιος είναι ο "Δράκος της Χρυσής Ακτής"», Λαμπρόπουλος Β.Γ., Κυριακή 5/8/2012, σελ. Α.30.
- «Τα ματωμένα φεγγάρια του Αυγούστου», Λαμπρόπουλος Β.Γ., Κυριακή 12/08/2012,σελ. Α 30.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

- «Τη βασάνιζα, ενώ βρισκόταν σε κώμα», Καλαφάτης Αλ., 6/8/2012, σελ. 12-13.
- Αγγελίδης Αγγ., «Τέσσερις τραυματίες σε συμπλοκή με Ρομά», 06/08/2012, σελ. 13
- «Τώρα ζητάει συγγνώμη ο δράκος της Πάρου», Καλαφάτης Αλ. 7/8/2012, σελ. 12
- «Φοβούνται τώρα για ενέδρα κατά του δράκου», Καλαφάτης Αλ., 10/8/2012, σελ. 14.
- Μυγιάκη Κ., «Μαχαίρωσαν Ινδούς σε στάση λεωφορείου», 10/08/2012, σελ. 14
- «Το πρόσωπο του «δράκου» της Πάρου», 12/08/2012, Καλαφάτης Αλ., σελ. 37.

ΕΘΝΟΣ

- «Πιάστηκε στα «δίχτυα» της Ε.Λ.Α.Σ το κτήνος της Πάρου», Ψαρά Μ., 05/08/2012, σελ. 30.
- «Συνεχίζει να δίνει μάχη για τη ζωή της η 15χρονη», χ.σ., 12/08/2012, σελ. 26.
- «Ο δράκος ποζάρει στο τόπο του εγκλήματος, Ψαρά Μ-Παπαλουκά Α., 12/08/2012, σελ. 26.

Σύνολο αφηγήσεων: 23